

Základy podnikového práva

Studijní opora

Stanislav Bílek

2015

České Budějovice

1. vydání

© Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích, 2015

Vydala: Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích, Okružní 10, 370 01 České Budějovice

Za obsahovou a jazykovou správnost odpovídají autoři a vedoucí příslušných kateder.

Cíl předmětu

Cílem předmětu je seznámit studenty se základními pojmy a prameny podnikového práva a z nich vyplývající postavení a právní jednání podnikatele, se zvláštním zřetelem na formy podnikání a smluvní právo. Studenti se seznámí se základy práva obchodních korporací, soutěžním právem, způsoby řešení sporů mezi podnikateli, specifiky podnikání na Internetu i odpovědností podnikatelů. Absolvent předmětu ovládá základní pojmy podnikového práva a je schopen koncipovat obchodní smlouvy a dokáže se zorientovat v činnosti obchodních společností a družstev

Výstupy z učení

Absolvent předmětu rozumí úloze práva v praxi podnikatele, je schopen samostatně a odpovědně se rozhodovat v právních otázkách podnikatelské praxe, analyzuje jednotlivé právní problémy v jejich souvislostech, do řešení problému zahrnuje úvahu o celkovém fungování právního systému i etické rozměry, srozumitelně a přesvědčivě sděluje odborníkům i laikům odborné informace o povaze řešeného právního případu a vlastní názor na něj, používá odborné znalosti z oboru podnikového práva za účelem rozšíření svých dalších dovedností v podnikatelské praxi.

Základní okruhy studia

- 1) Pojem, systém a prameny podnikového práva
- 2) Základní pojmy a instituty podnikového práva
- 3) Jednání a zastoupení podnikatele
- 4) Živnostenské a neživnostenské podnikání, právní formy společného podnikání
- 5) Obecná úprava obchodních korporací
- 6) Osobní a kapitálové obchodní společnosti
- 7) Závazkové vztahy mezi podnikateli
- 8) Smluvní typy v podnikatelské praxi a jejich charakteristika
- 9) Soutěžní právo
- 10) Odpovědnost za škodu v podnikovém právu a trestněprávní odpovědnost obchodních korporací
- 11) Obchodní spory a způsoby jejich řešení
- 12) Podnikání na Internetu
- 13) Ochrana spotřebitele

Povinná literatura (minimálně dvě knihy)

ŠVARC, Zbyněk a kolektiv. *Základy obchodního práva - po rekodifikaci soukromého práva.*

4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2014, 512 s. ISBN 978-80-7380-504-3

ŠMÍD, David a kolektiv. *Nový občanský zákoník s podrobným výkladem vybraných ustanovení.*

1. vydání. Praha: Soudy, 2014, 160 s. ISBN 978-80-8684-655-2

Doporučené studijní zdroje

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění

Zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, v platném znění

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, v platném znění

Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, v platném znění

Zákon č. 222/2009 Sb., o volném pohybu služeb, v platném znění

Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, v platném znění

Zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, v platném znění

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v platném znění

Zákon č. 247/2006 Sb., o omezení provozu zastaváren a některých jiných provozoven v noční době, v platném znění

Zákon č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti, v platném znění

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), v platném znění

Zákon č. 77/97 Sb., o státním podniku, v platném znění

Zákon č. 563/91 Sb., o účetnictví, v platném znění

Zákon č. 42/92 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech, v platném znění

Zákon č. 229/92 Sb., o komoditních burzách, v platném znění

Zákon č. 455/91 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), v platném znění

Zákon č. 527/90 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, v platném znění

Zákon č. 478/92 Sb., o užitných vzorech, v platném znění

Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách a o změně zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o ochranných známkách), v platném znění

Zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/90 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů, v platném znění

Zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku, v platném znění

Zákon 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona (zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí), v platném znění

Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, v platném znění

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, v platném znění

Zákon č. 21/92 Sb., o bankách, v platném znění

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, v platném znění

Zákon č. 191/50 Sb., zákon směnečný a šekový, v platném znění

Zákon č. 216/94 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění

Zákon č. 99/63 Sb., Občanský soudní řád, v platném znění

Zákon č. 360/2004 Sb., o Evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS) a o změně zákona č. 513/91 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 586/92 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o evropském hospodářském zájmovém sdružení), v platném znění

Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, v platném znění

Zákon č. 139/2006 Sb., o koncesních smlouvách a koncesním řízení (koncesní zákon),
v platném znění

Zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění

Zákon č. 87/95 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím
souvisejících a o doplnění zákona ČNR č. 586/92 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších
předpisů, v platném znění

Zákon č. 252/97 Sb., o zemědělství, v platném znění

Studijní průvodce

- Klíčové pojmy

- Cíle kapitoly

- Čas potřebný ke studiu kapitoly

- Výklad

- Úkoly k zamyšlení a diskuzi

- Klíč k řešení otázek

- Studijní materiály

Kapitola 1: Pojem, systém a prameny podnikového práva

Klíčové pojmy:

Podnikové právo, obchodní právo, prameny podnikového práva, mezinárodní smlouvy, právní předpisy EU

Cíle kapitoly:

- pochopení pojmu podnikové právo a jeho vztahu k ostatním právním odvětvím
- přehled základních právních předpisů podnikového práva
- pochopení vztahu mezi prameny podnikového práva

Čas potřebný ke studiu kapitoly: 5 hodin

Výklad:

1) Pojem podnikového práva

Podnikové právo lze chápat jako synonymum práva obchodního coby samostatného odvětví práva soukromého. Podnikové právo v užším slova smyslu pak lze zúžit pouze na právní úpravu podniku (podle současné právní terminologie obchodního závodu) a podmínek jeho provozování.

V pojetí Základů podnikového práva coby studijního oboru na VŠTE je vycházeno z podnikového práva coby samostatného právního odvětví, které zahrnuje obchodní právo s prvky práva veřejného (správního, živnostenského i trestního). Takto lze podnikové právo a obchodní právo používat zaměnitelně.

Předmětem podnikového práva v tomto smyslu je především **soubor právních norem upravujících právní postavení podnikatelů, zejména pak jejich postavení majetkoprávní a právní vztahy, které mezi podnikateli vznikají při jejich podnikatelské činnosti.**

2) Předmět podnikového práva

Vzhledem k této definici lze vymezit **předmět podnikového práva** v širším rozsahu tak, že jde o regulaci těchto oblastí:

- majetkoprávní postavení podnikatele
- jednání a zastoupení podnikatele
- druhy podnikání (živnostenské a neživnostenské)
- právní formy společného podnikání (včetně práva obchodních korporací)
- závazkové vztahy mezi podnikateli
- soutěžní právo (ochrana hospodářské soutěže, ochrana před nekalou soutěží)
- průmyslové právo (ochrana průmyslových a jiných nehmotných statků)
- právní úprava veřejných rejstříků
- insolvenční právo
- právo cenných papírů
- právo kapitálového trhu
- rozhodování obchodních sporů
- civilněprávní a trestněprávní odpovědnost podnikatelů

3) Prameny podnikového práva

a) Normativní právní akty

Pokud jde o ústavní zákony coby právní předpisy nejvyšší právní síly tvořící **tzv. ústavní pořádek České republiky**, pak pro oblast podnikového práva hraje zcela zásadní úlohu Ústava České republiky (Ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb. a Listina základních práv a svobod (Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod (dále je Listina) jako součásti ústavního pořádku ČR.

Normativními právními akty nižší právní síly než ústavní zákony jsou zákony a zákonná opatření. V oblasti podnikového (obchodního práva) jde zejména o tyto zákony:

- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
- zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech

- zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
- zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev
- zákon č. 222/2009 Sb., o volném pohybu služeb
- zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví
- zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti
- zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
- zákon č. 247/2006 Sb., o omezení provozu zastaváren a některých jiných provozoven v noční době
- zákon č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti
- zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže)
- zákon č. 77/97 Sb., o státním podniku
- zákon č. 563/91 Sb., o účetnictví
- zákon č. 42/92 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech
- zákon č. 229/92 Sb., o komoditních burzách
- zákon č. 455/91 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)
- zákon č. 527/90 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích
- zákon č. 478/92 Sb., o užitných vzorech
- zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách a o změně zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o ochranných známkách)
- zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/90 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů

- zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku
- zákon 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona (zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí)
- zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech
- zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu
- zákon č. 21/92 Sb., o bankách
- zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- zákon č. 191/50 Sb., zákon směnečný a šekový
- zákon č. 216/94 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů
- zákon č. 99/63 Sb., Občanský soudní řád
- zákon č. 360/2004 Sb., o Evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS) a o změně zákona č. 513/91 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 586/92 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o evropském hospodářském zájmovém sdružení)
- zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách
- zákon č. 139/2006 Sb., o koncesních smlouvách a koncesním řízení (koncesní zákon)
- zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích
- zákon č. 87/95 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona ČNR č. 586/92 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 252/97 Sb., o zemědělství

b) Mezinárodní smlouvy v podnikovém právu

Podle čl. 10 Ústavy ČR jsou vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal souhlas Parlament a jimiž je Česká republika vázána, součástí právního řádu. Stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Z uvedeného vyplývá, že

mezinárodní smlouvy se za podmínek výše uvedených stávají součástí českého právního řádu a mají aplikační přednost před zákony.

O souladu mezinárodní smlouvy podle čl. 49 s ústavním pořádkem před její ratifikací rozhoduje Ústavní soud ČR. Do rozhodnutí Ústavního soudu nemůže být smlouva ratifikována.

Nejvýznamnějším pramenem mezinárodního práva jsou mezinárodní smlouvy mnohostranné a dvoustranné. Jsou publikovány ve Sbírce zákonů resp. ve Sbírce mezinárodních smluv. V oblasti podnikového práva se jedná například o tyto smlouvy:

- Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (160/1991 Sb.)
- Úmluva o promlčení při mezinárodní koupi zboží (123/88 Sb.)
- Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR), ve znění dodatkových Protokolů (11/1975 Sb.)
- Úmluva o mezinárodní železniční přepravě (COTIF) (8/1985)

c) Právní předpisy Evropské unie

Nařízení je závazný akt normativní povahy na úrovni Unie i členských států, zavazuje přímo státy i jednotlivce. Nařízení mají vždy úplný přímý účinek.

Směrnice je akt určený členským státům, který musí být proveden do vnitrostátního práva. Směrnice nemá obecnou závaznost, adresátem je stát, předepisuje výsledek, kterého má být dosaženo. Forma a metoda docílení je věcí členského státu. Je tedy nutné provést transpozici nebo implementaci do vnitrostátního práva. Stát nese odpovědnost za vadnou nebo nikoliv včasnou implementaci včetně možnosti postihu státu za neprovedení směrnice. Směrnice většinou slouží k harmonizaci vnitrostátního práva členských států

d) Judikatura soudů

Judikatura soudů obecně hraje významnou úlohu při snaze o jednotný výklad právních norem. Není všeobecně závazná, tvoří však vodítko pro jednání subjektů práva, neboť lze důvodně očekávat, že soudy rozhodující v totožných nebo obdobných věcech budou i v budoucnu rozhodovat stejně nebo analogicky. S ohledem na členství České republiky v Evropské unii sehrává významnou roli i judikatura Soudního dvoru EU.

e) Obchodní podmínky

Podle ust. § 1751 občanského zákoníku lze část obsahu smlouvy určit odkazem na:

- obchodní podmínky, které navrhovatel připojí k nabídce nebo
- obchodní podmínky, které jsou stranám známy.

Při uzavření smlouvy mezi podnikateli lze část obsahu smlouvy určit i pouhým odkazem na obchodní podmínky vypracované odbornými nebo zájmovými organizacemi (týká se například všeobecných leasingových podmínek)

f) Vykládací pravidla

Použijí-li strany ve smlouvě doložku upravenou v užívaných vykládacích pravidlech, má se za to, že touto doložkou zamýšlely vyvolat právní účinky stanovené vykládacími pravidly, na něž se ve smlouvě odvolaly, popřípadě těmi vykládacími pravidly, která se s přihlédnutím k povaze smlouvy obvykle používají (ust. § 1754 občanského zákoníku). Není-li však jedna ze stran smlouvy podnikatelem, lze se vůči této straně dovolat významu doložky, jen pokud se prokáže, že její význam musel být této straně znám.

V podnikatelské praxi jsou nejčastěji využívána vykládací pravidla- doložky INCOTERMS 2010.

g) Obchodní zvyklosti

Ve smyslu ust. § 558 občanského zákoníku se v právním styku podnikatelů přihlíží k obchodním zvyklostem zachovávaným obecně, anebo v daném odvětví, ledaže to vyloučí ujednání stran nebo zákon. Není-li jiné ujednání, platí, že obchodní zvyklost má přednost před dispozitivními ustanoveními zákona. V ostatních případech se může podnikatel zvyklosti dovolat, prokáže-li, že druhá strana určitou zvyklost musela znát a s postupem podle ní byla srozuměna.

V mezinárodním obchodě ve smyslu článku 9 Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží platí, že strany jsou vázány jakoukoli zvyklostí, na které se dohodly, a praxí, kterou mezi sebou zavedly.

h) Zásady soukromého práva

Zásady vytvářejí komplex hodnot, které podnikové právo nejenže odlišují od ostatních právních odvětví, ale rovněž vytváří systém vazeb na ostatní právní odvětví. Zásady právního

odvětví pak slouží i pro realizaci a aplikaci práva a výklad právních norem na jednotlivé právní vztahy.

Obecné zásady soukromého práva

- autonomie vůle
- rovnost účastníků právních vztahů
- zásada dispozitivnosti právní úpravy
- zásada bezformálnosti právních jednání
- zásada profesionality a poctivosti v obchodních jednáních
- zásada dodržování a plnění smluv (pacta sunt servanda)
- ochrana dobré víry a zákazu zneužití práva
- předcházení možnému ohrožení nebo porušení práva

Specifické zásady podnikového práva:

- zásada ochrany menšinových společníků a třetích osob
- zákaz zneužití většiny nebo menšiny hlasů

Studijní materiály:

Základní literatura:

ŠVARC, Zbyněk a kolektiv. *Základy obchodního práva - po rekodifikaci soukromého práva*. 510 s. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2014, s. 21-27. ISBN 978-80-7380-504-3.

Otázky a úkoly

- 1) Vymezte pojem a předmět podnikového práva
- 2) Vyjmenujte základní normativní právní akty v oblasti podnikového práva
- 3) Vymezte význam a povahu mezinárodních smluv v oblasti podnikového práva
- 4) Definujte pojmy obchodní podmínky a obchodní zvyklosti
- 5) Co je předmětem vykládacích doložek INCOTERMS

? Úkoly k zamyšlení a diskuzi

- 1) Diskutujte o vztahu podnikového práva k právu občanskému
- 2) Zamyslete se nad uplatněním základních zásad soukromého práva na konkrétních příkladech z podnikatelské praxe

🔑 Klíč k řešení otázek:

- 1) až 4) viz text studijní opory
- 5) Předmětem těchto doložek je vymezení práv a povinností stran při dodání zboží (odpovědnost za dodání, místo dodání, přechod nebezpečí škody na zboží, placení cla a poplatků apod.)

Příklady některých doložek:

Doložka "E" – EXW- EX WORKS-NAMED PLACE OF DELIVERY/ze závodu představuje minimální závazky prodávajícího. Prodávající podle této doložky pouze musí dodat zboží k dispozici kupujícímu v dohodnutém místě, které se obvykle nachází v objektu prodávajícího.

FCA – FREE CARRIER (named place of delivery, vyplaceně doúpravci- jmenované místo dodání. Riziko i přepravní náklady přechází z prodávajícího na kupujícího okamžikem, kdy prodávající dodá zboží ve jmenovaném místě do péče dopravce určeného kupujícím. V případě doložky FCA, pokud místem sjednaným ve smlouvě jako místo dodání je objekt prodávajícího, dodání je splněno nakládkou zboží na dopravní prostředek přistavený kupujícím k odběru zboží, ale ve všech ostatních případech je dodání splněno, pokud je zboží dáno k dispozici ve smluveném místě dodání kupujícímu nevyložené z dopravního prostředku prodávajícího a celně odbavené ve vývozu.

CPT – CARRIAGE PAID TO (named place of destination , přeprava placena do - jmenované místo určení) stanovuje, že prodávající sjednává přepravu zboží na své náklady do místa určení, veškerá rizika i dodatečné náklady však nese kupující okamžikem dodání zboží prvnímu dopravci nebo jiné osobě jmenované prodávajícím ve sjednaném místě.

DAT – DELIVERED AT TERMINAL (named terminal at port or place of destination/ s dodáním do překladiště- jmenované překladiště v přístavu nebo v místě určení) se týká všech druhů dopravy. Rizika i přepravní náklady přechází z prodávajícího na kupujícího

okamžikem, kdy je zboží vyloženo z příchozího dopravního prostředku a dáno k dispozici kupujícímu ve jmenovaném překladišti ve jmenovaném přístavu anebo v místě určení.

Kapitola 2: Základní pojmy a instituty podnikového práva

Klíčové pojmy:

podnikatel, podnikání, obchodní korporace, obchodní závod

Cíle kapitoly:

- pochopení základních pojmů a institutů podnikového práva
- přehled subjektů podnikového práva
- přehled forem podnikání

Čas potřebný ke studiu kapitoly: 5 hodin

Výklad:

1) Podnikatel a podnikání

Tyto pojmy tvoří základní rámec pro podnikové právo jako právní odvětví. Definici „podnikatele“ a „podnikání“ přináší občanský zákoník v ust. §420 až § 422.

Podnikatelem je osoba, která vykonává podnikatelskou činnost, tedy činnost, která naplňuje níže uvedené znaky:

- samostatnost
- na vlastní účet
- na vlastní odpovědnost
- výdělečnost
- živnostenský nebo obdobný způsob výkonu činnosti
- soustavnost či záměr vykonávat činnost soustavně
- za účelem dosažení zisku.

Za podnikatele se považuje i taková osoba, která uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném výkonu svého povolání, popřípadě osoba, která jedná jménem nebo na účet podnikatele.

Za podnikatele se považuje též osoba zapsaná v obchodním rejstříku, bez ohledu na to, zda vykonává podnikatelskou činnost. Do obchodního rejstříku se zapisují osoby vymezené v ust. §42 až §45 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

Pokud má osoba k podnikání živnostenská nebo jiné oprávnění podle jiného zákona, rovněž se považuje za podnikatele, bez ohledu na to, zda skutečně tuto činnost vykonává.

a) Fyzická osoba a právnická osoba podnikatel

Podnikatelem může být buďto člověk (fyzická osoba) nebo právnická osoba. Vždy tedy půjde o subjekt práva (právní osobnost ve smyslu ust. §15 odst. 1 občanského zákoníku), který je charakterizován svou způsobilostí být subjektem práv a svéprávností (tedy způsobilostí vstupovat do právních vztahů a v rámci nich právně jednat).

Osoby dělíme na fyzické, nebo právnické. Fyzickou osobou je člověk, právnická osoba je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. (ust. §20 občanského zákoníku).

Stát se v oblasti soukromého práva považuje za právnickou osobu (ust. §21 občanského zákoníku).

b) Fyzická osoba podnikatel

Člověk má právní osobnost od narození až do smrti. Plně svéprávným se člověk stává:

- nabytím zletilosti (dovršením osmnáctého roku věku)
- přiznáním svéprávnosti rozhodnutím soudu podle ust. §37 občanského zákoníku
- podle ust. §33 občanského zákoníku, udělí-li zákonný zástupce nezletilého, který nenabyl plné svéprávnosti, souhlas k samostatnému provozování obchodního závodu nebo k jiné obdobné výdělečné činnosti, to vše s přivolením soudu
- uzavřením manželství (ust. §30 a ust. §672 občanského zákoníku)

c) Právnická osoba podnikatel

Právnická osoba má právní osobnost od svého vzniku do svého zániku.

Právní osoba, jako taková nemá svou vlastní vůli, ale že tato je vytvářena jednáním fyzických osob, které právní osobu zastupují a projevem za právní osobu, jejím jménem a na její odpovědnost jednají.

Právní osoba musí být před svým vznikem nejprve tzv. ustavena, což se děje na základě zakladatelského právního jednání, zákonem, rozhodnutím orgánu veřejné moci, popřípadě jiným způsobem, který stanoví jiný právní předpis, a následně vzniká jako subjekt práva dnem zápisu do veřejného rejstříku. Je-li právní osoba zřízena zákonem, vzniká dnem nabytí jeho účinnosti, nestanoví-li zákon den pozdější. Zákon stanoví, ve kterých případech není zápis do veřejného rejstříku potřebný ke vzniku právní osoby. Zákon stanoví, ve kterých případech je k založení nebo ke vzniku právní osoby potřebné rozhodnutí orgánu veřejné moci (viz ust. §126 občanského zákoníku, týká se například státních podniků).

Zakladatelské právní jednání, pro něž je stanovena obligatorně písemná forma právního jednání, určí alespoň:

- název
- sídlo
- předmět činnosti
- statutární orgán a způsob jeho tvorby, nestanoví-li to zákon přímo
- první členy statutárního orgánu

Druhy právních osob, které přichází do úvahy v podnikovém právu:

- obchodní korporace (osobní a kapitálové obchodní společnosti a družstva)
- spolky
- ústavy
- státní podniky
- fundace (nadace a nadační fondy)
- obecně prospěšné společnosti
- státní a nestátní příspěvkové organizace
- veřejné vysoké školy

- veřejné výzkumné instituce
- komoditní burzy
- zájmová sdružení právnických osob
- zájmová sdružení fyzických osob

Podnikatelskou činnost mohou v zákonem vymezeném rozsahu vykonávat i stát a územně samosprávně celky, které k tomu využívají zákonem dovolených právních forem (příspěvkové organizace, obchodní korporace apod.).

d) Zahraniční fyzická a právnická osoba podnikatel

V zásadě platí, že zahraniční fyzické a právnické osoby mohou podnikat na území České republiky za stejných podmínek jako osoby s bydlištěm či sídlem na území ČR, nestanoví-li zákon něco jiného (viz např. ust. §5 odst. 2 živnostenského zákona). Podle ust. §3024 občanského zákoníku se za zahraniční osobu považuje fyzická osoba s bydlištěm nebo právnická osoba se sídlem mimo území České republiky. Způsobilost nabývat práva a zavazovat se k povinnostem, kterou má jiná než fyzická zahraniční osoba podle právního řádu, podle něhož byla založena, jí náleží rovněž v oblasti českého právního řádu. Právním řádem, podle něhož byla tato osoba založena, se řídí i její vnitřní právní poměry a ručení jejích členů nebo společníků za její dluhy.

Podnikáním zahraniční osoby na území České republiky se v širším slova smyslu rozumí:

- umístění obchodního závodu na území ČR
- umístění organizační složky obchodního závodu na území ČR
- účastí na české právnické osobě
- dočasné přeshraniční poskytování služeb ve smyslu zákona č. 222/2009 Sb., o volném pohybu služeb a ust. §69a živnostenského zákona

2) Znaky podnikatele

Pro fyzické osoby to budou tyto údaje:

- jméno, případně obchodní firma u osob zapsaných v obchodním rejstříku
- sídlo podnikatele (sídlo zapsané ve veřejném rejstříku, místo, kde je umístěn obchodní závod, případně bydliště-viz ust. §429 občanského zákoníku)

- předmět činnosti (předmět podnikání)
- identifikační číslo
- údaje o zápisu podnikatele ve veřejném rejstříku.

Právníckou osobu podnikatele charakterizují tyto údaje:

- název, případně obchodní firma
- sídlo podnikatele zapsané ve veřejném rejstříku
- předmět činnosti (předmět podnikání)
- účel právnické osoby
- orgány právnické osoby (zejména statutární orgány a kontrolní- dozorové orgány)
- identifikační číslo
- údaje o zápisu právnické osoby ve veřejném rejstříku

Člověk jedná pod svým osobním jménem a příjmením, které mu byly přiděleny, případně pod dalšími jmény a rodným číslem přidělených podle zvláštního zákona (zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů). Člověk může pro určitý obor své činnosti nebo i pro soukromý styk vůbec přijmout pseudonym.

Jménem právnické osob je její název, na nějž klade zákon požadavek nezaměnitelnosti od jiných osob, zákazu klamavosti a zákazu označení jiné právní formy, než která právnické osobě přináleží podle práva.

a) Obchodní firma

Obchodní firmu upravuje občanský zákoník v ust. §423 a násl. občanského zákoníku.

Obchodní firma je jméno, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. Podnikatel nesmí mít víc obchodních firem (zásada jedné firmy),

Obchodní firma plní funkci identifikační, pod obchodní firmou musí subjekt jednat v právních vztazích. Obchodní firma je však též nehmotným statkem, duševním vlastnictvím subjektu, jemuž náleží (je řazena mezi objekty průmyslového vlastnictví. Obchodní firma je spojena s předmětem podnikání, kvalitou služeb, které podnikatel poskytuje, součástí kvality výrobků,

kteří podnikatel prodává nebo vyrábí či dováží, má tedy svou reálnou tržní hodnotu. Je součástí goodwill a dobré či naopak špatné pověsti podnikatele.

Ochrana práv k obchodní firmě náleží tomu, kdo ji po právu použil poprvé (jde o reálné faktické užití firmy). Zákon tak formuluje tzv. právo priority.

Obchodní firma se skládá z tzv. kmene (vlastního označení) a doložky označující právní formu. Obchodní firma nesmí být zaměnitelná s jinou obchodní firmou ani nesmí působit klamavě. Zvláštní zákony pak kladou další požadavky na označení uvedená v obchodní firmě.

Je-li více obchodních závodů několika podnikatelů spojeno do podnikatelského seskupení, mohou jejich jména nebo obchodní firmy obsahovat shodné prvky (koncernové závody); veřejnost však musí být schopna je odlišit.

Obchodní firma může být předmětem převodu (zejména tedy prodeje), ať již v souvislosti se prodejem obchodního závodu, nebo i bez něho. Obchodní firma může být předmětem licence nebo svolení ke zvláštnímu užívání (viz např. franšíza). Kdo nabude obchodní firmu, má právo ji používat, pokud k tomu má souhlas svého předchůdce nebo jeho právního nástupce; vyžaduje se však, aby k obchodní firmě připojil údaj vyjadřující právní nástupnictví.

b) Sídlo podnikatele

Podle ust. §429 občanského zákoníku se sídlo podnikatele určí adresou zapsanou ve veřejném rejstříku. Nezapisuje-li se fyzická osoba jako podnikatel do veřejného rejstříku, je jeho sídlem místo, kde má hlavní obchodní závod, popřípadě kde má bydliště. Uvádí-li podnikatel jako své sídlo jiné místo než své sídlo skutečné, může se každý dovolat i jeho skutečného sídla. Proti tomu, kdo se dovolá sídla podnikatele zapsaného ve veřejném rejstříku, nemůže podnikatel namítat, že má skutečné sídlo v jiném místě.

3) Zápis podnikatele ve veřejném rejstříku

Ve smyslu ust. §120 občanského zákoníku se do veřejného rejstříku o právnické osobě zapíše alespoň den jejího vzniku, den jejího zrušení s uvedením právního důvodu a den jejího zániku, jakož i její název, adresa sídla a předmět činnosti, jméno a adresa bydliště nebo sídla každého člena statutárního orgánu spolu s uvedením způsobu, jakým tento orgán právnickou osobu zastupuje, a údajů o dni vzniku nebo zániku jejich funkce.

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických stanoví, jaké jsou veřejné rejstřiky právnických osob a fyzických osob, které právnické osoby a fyzické osoby

se do nich zapisují a jak, nebo které další údaje se do nich o těchto osobách zapisují, a jak se z nich vymazávají. Součástí veřejného rejstříku je sbírka listin. Veřejné rejstříky právnických osob jsou přístupné každému; každý do nich může nahlížet a pořizovat si z nich výpisy, opisy nebo kopie (princip formální publicity)

Proti osobě, která právně jedná důvěřujíc údajem zapsanému do veřejného rejstříku, nemá ten, jehož se zápis týká, právo namítnout, že zápis neodpovídá skutečnosti. Byl-li údaj zapsaný ve veřejném rejstříku zveřejněn, nemůže se nikdo po uplynutí patnácti dnů od zveřejnění dovolat, že o zveřejněném údajem nemohl vědět. Neodpovídá-li zveřejněný údaj zapsanému údajem, nemůže se ten, jehož se údaj týká, vůči jiné osobě dovolat zveřejněného údaje; prokázeli však, že jí byl zapsaný údaj znám, může proti ní namítnout, že zveřejněný údaj zapsanému neodpovídá (princip materiální publicity).

Veřejný rejstřík vede soud (věcně příslušné krajské soudy) v elektronické podobě. Rejstříkový soud vede pro každou zapsanou osobu, odštěpný závod jejího obchodního závodu (dále jen "závod"), závod zahraniční osoby nebo její odštěpný závod a pobočný spolek nebo jinou obdobnou organizační jednotku zahraničního spolku vyvíjejícího činnost na území České republiky zvláštní vložku (oddíly a vložky).

Osoby zapisované do obchodního rejstříku jsou vymezeny v ust. §42 a násl. výše citovaného zákona. Jedná se o tyto osoby:

- obchodní společnosti a družstva podle zákona o obchodních korporacích (obchodní korporace),
- fyzické osoby, 1. které jsou podnikateli, mají bydliště v České republice a požádají o zápis, a 2. uvedené v §43, které podnikají na území České republiky, a požádají o zápis (například státní občan členského státu Evropské unie, jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor nebo Švýcarské konfederace, jeho rodinný příslušník osoby uvedené v písmeni oprávněný pobývat na území České republiky atd.),
- další osoby, stanoví-li povinnost jejich zápisu tento nebo jiný zákon (odštěpné závody, dále pak odštěpné závody a závody zahraniční fyzické osoby s bydlištěm mimo Evropskou unii a zahraniční právnické osoby se sídlem mimo Evropskou unii, podnikající na území České republiky, dále pak též fyzická osoba, která je podnikatelem podnikajícím na území České republiky, jestliže výše jejich výnosů nebo příjmů snížených o daň z přidané hodnoty,

je-li součástí výnosů nebo příjmů, dosáhla nebo přesáhla za 2 po sobě bezprostředně následující účetní období v průměru částku 120 000 000 Kč)

4) Obchodní listiny

Podle ust. §435 občanského zákoníku musí každý podnikatel uvádět na obchodních listinách a v rámci informací zpřístupňovaných veřejnosti prostřednictvím dálkového přístupu:

- jméno
- sídlo.
- údaj o zápisu podnikatele v obchodním rejstříku včetně oddílu a vložky; podnikatel zapsaný v jiném veřejném rejstříku uvede údaj o svém zápisu do tohoto rejstříku; podnikatel nezapsaný ve veřejném rejstříku uvede údaj o svém zápisu do jiné evidence. Byl-li podnikateli přidělen identifikující údaj (identifikační číslo), uvede i ten.
- další údaje, nejsou-li způsobilé vyvolat klamavý dojem

Zákon o obchodních korporacích doplňuje pro kapitálové společnosti (společnost s ručením omezeným a akciová společnost), družstva, zahraniční kapitálové osoby a zahraniční družstva ve vztahu ke svému záводу či pobočce v ČR, povinnost uvádět na obchodních listinách údaj o svém základním kapitálu v rozsahu upsané a splacené části, pokud tyto subjekty k uvedené tohoto údaje vůbec přistoupí.

Navíc akciová společnost, společnost s ručením omezeným (zřídila-li své internetové stránky) a zahraniční osoby výše uvedené v předchozím odstavci bez zbytečného odkladu po svém vzniku a dále průběžně uveřejňují způsobem umožňujícím dálkový přístup, který je pro veřejnost bezplatný, a to tak, aby informace byly dostupné jednoduchým způsobem po zadání elektronické adresy, údaje, které jsou povinny uvádět na obchodních listinách, a další údaje stanovené tímto zákonem.

5) Obchodní závod, organizační složka, pobočka, provozovna

Obchodní závod (závod) definuje občanský zákoník v ust. §502 tak, že se jedná o organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu. Obchodní závod je tedy souborem hmotných i nehmotných složek podnikání (věcí v právním slova smyslu), ale má též (resp. může mít) svůj osobní substrát v podobě lidského kapitálu (zaměstnanci, členové orgánů podnikatele, spolupracující osoby atd.). Jakožto předmět práv a

povinností může být předmětem prodeje i pachtu, může sloužit jako zástava, může být předmětem dědění, ale i předmětem exekuce, veřejné dražby.

Pro **organizační složku obchodního závodu či pobočku** je charakteristické, to, že je podnikatelem vymezena nejen věcně (co do určení osobních, hmotných i nehmotných složek podnikání), ale i územně (místně). Jedná se podnikatelem vymezenou část závodu, která je funkčně a hospodářsky samostatná, a může být v tomto smyslu i předmětem zvláštního prodeje nebo pachtu. Nepůjde tedy o jednotlivé věci, ale o samostatnou část závodu, která je funkčně, hospodářsky a územně vymezena (není vyloučeno, aby šlo i o součást závodu nacházející se v jednom místě), ale vykazuje znak určité samostatnosti a oddělenosti od jiné části závodu nebo jiných složek závodu.

Občanský zákoník vymezuje zvláštní typ organizační složky závodu, a to **odštěpný závod**. Jde o takovou organizační složku, kterou nechá podnikatel zapsat do obchodního rejstříku spolu s osobou vedoucího odštěpného závodu. Vedoucí odštěpného závodu je oprávněn zastupovat podnikatele ve všech záležitostech týkajících se odštěpného závodu ode dne, ke kterému byl jako vedoucí odštěpného závodu zapsán do obchodního rejstříku.

Mezi **jiné organizační složky** lze řadit různé provozovny, pracoviště, sklady, prodejny apod. je na podnikateli, jak tyto složky vymezí. Živnostenský zákon definuje provozovnu v ust. §17 jako prostor, v němž je živnost provozována. Za provozovnu se považuje i automat nebo obdobné zařízení sloužící k prodeji zboží nebo poskytování služeb a mobilní provozovna.

Studijní materiály:

Základní literatura:

ŠVARC, Zbyněk a kolektiv. *Základy obchodního práva - po rekodifikaci soukromého práva*. 510 s. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2014, s. 28-43. ISBN 978-80-7380-504-3

ŠMÍD, David a kolektiv. *Nový občanský zákoník s podrobným výkladem vybraných ustanovení*. 160 s. 1. vydání. Praha: Sondy, 2014, s. 15-30. ISBN 978-80-8684-655-2

Otázky a úkoly

1. Vymezte pojem podnikání a podnikatel podle občanského zákoníku

2. Vymezte charakteristické znaky podnikatele (co definuje osobu jako podnikatele), a to zvlášť pro fyzickou osobu a zvlášť pro právnickou osobu
3. Pod jakými právními formami může být provozována podnikatelská činnost
4. Definujte pojmy obchodní závod a odštěpný závod
5. Jaké osoby se zapisují do obchodního rejstříku. V této souvislosti charakterizujte význam obchodního rejstříku a principy, na kterých je postaven
6. Definujte pojem obchodní firma a vymezte základní pravidla právní úpravy obchodní firmy

? Úkoly k zamyšlení a diskuzi

- 1) Diskutujte o formách a možnostech podnikání zahraničních osob na území ČR a jaké právní formy byste takové osobě doporučili jako nejvhodnější
- 2) Zamyslete se nad významem obchodní firmy pro podnikání a pokuste se vymežit okolnosti, které stanovují hodnotu obchodní firmy v případě jejího převodu

🔑 Klíč k řešení otázek:

1) až 6) viz text studijní opory

Kapitola 3: Jednání a zastoupení podnikatele

Klíčové pojmy:

právní jednání, zastoupení, plná moc, prokura, statutární orgán

Cíle kapitoly:

- vymezení zákonných pravidel pro jednání podnikatele v právních vztazích
- vymezení základních pojmů podnikového práva v souvislosti s jednáním podnikatele
- vymezení zákonných pravidel pro zastupování podnikatele v právních vztazích

Čas potřebný ke studiu kapitoly: 5 hodin

Výklad:

1) Jednání fyzické osoby podnikatele

Fyzická osoba podnikatel může v právních vztazích jednat sama nebo prostřednictvím třetí osoby:

- smluvního zástupce (zmocněnec na základě plné moci, pověření, zástupce pověřený při provozu obchodního závodu, opatrovník v rámci institutu předběžného prohlášení podle ust. §38 a násl. občanského zákoníku, nebo prokurista v případě fyzické osoby zapsané v obchodním rejstříku)
- zákonného zástupce- opatrovníka ustanoveného soudem nebo případně v rámci institutu zastupování členem domácnosti podle ust. §49 a násl. občanského zákoníku

a) Jednání za právnickou osobu podnikatele, orgány právnické osoby

Právnické osoby jsou uměle vytvořené právní útvary, které nemají vlastní vůli, proto nemohou samy jednat. Jejich vůli nahrazují a vlastně tvoří orgány právnické osoby nebo jiné

osoby, které právnickou osobu ze zákona či na základě smluvního ujednání zastupují v právních vztazích.

Zakladatelské dokumenty každé právnické osoby, případně zákon, určují, které orgány a v jakém rozsahu za právnickou osobu jednájí, za ni rozhodují a nahrazují její vůli.

Právnická osoba si tvoří orgány o jednom členu (individuální) nebo o více členech (kolektivní). Obecně platí, nestanoví-li zákon jinak, že členem orgánu právnické osoby mohou být fyzické osoby i právnické osoby.

Statutárnímu orgánu náleží veškerá působnost, kterou zakladatelské právní jednání, zákon nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci nesvěří jinému orgánu právnické osoby (zbytková působnost). Člen statutárního orgánu může zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech. Občanský zákoník, zákon o obchodních korporacích a zvláštní právní předpisy pak blíže určují podle jednotlivých druhů právnických osob, kdo je statutárním orgánem, v jakém rozsahu jedná a jaká je jeho působnost, případně odpovědnost.

Náleží-li působnost statutárního orgánu více osobám, tvoří **kolektivní statutární orgán**.

Některé právnické osoby mají též **dozorové (kontrolní orgány)**, případně může právnická osoba vytvořit i další orgány neurčené přímo zákonem a svěřit jim působnost v rámci fungování právnické osoby.

2) Zastupování podnikatele

Zastoupení podnikatele v právních jednáních vzniká zejména na základě těchto právních skutečností:

- na základě plné moci nebo pověření ke konkrétním právním jednáním (speciální plná moc) nebo ke všem právním jednáním bez omezení (generální plná moc). Přitom platí, že pověří-li podnikatel někoho při provozu obchodního závodu určitou činností, zastupuje tato osoba podnikatele ve všech jednáních, k nimž při této činnosti obvykle dochází (ust. §430 občanského zákoníku)
- na základě udělení prokury coby smluvního zastoupení sui generis
- ze zákona podnikatele zavazuje jednání jiné osoby v jeho provozovně, pokud byla třetí osoba v dobré víře, že jednáající osoba je k jednání oprávněna
- ze zákona zastupují podnikatele jeho zaměstnanci v rozsahu obvyklém vzhledem k jejich zařazení nebo funkci; přitom rozhoduje stav, jak se jeví veřejnosti. To platí

obdobně pro zastoupení právnické osoby jejím členem nebo členem jiného orgánu nezapsaného do veřejného rejstříku

- na základě rozhodnutí soudu (opatrovník)

Smluvní zastoupení vzniká na základě dohody mezi zmocnitelem a zmocněncem. Zmocnitel uvede rozsah zástupčího oprávnění v plné moci. Netýká-li se zastoupení jen určitého právního jednání, udělí se **plná moc v písemné formě**. Vyžaduje-li se pro právní jednání zvláštní forma, udělí se v téže formě i plná moc (ust. §441 občanského zákoníku).

a) Prokura (smluvní zastoupení sui generis)

Zmocnitelem, tím, kdo prokuru uděluje, může být pouze a výlučně osoba, které je podnikatelem zapsaným v obchodním rejstříku. Vzhledem k tomu, že občanský zákoník za podnikatele považuje všechny osoby zapsané v obchodním rejstříku, dopadá institut prokury i na osoby, které jinak podnikatelskou činnost vykonávat fakticky nemusí. Zmocnitelem tedy může být osoba právnická i fyzická, je-li zapsána v obchodním rejstříku.

Dalším specifikem prokury je zákonný rozsah působnosti prokuristy, tedy zákonné vymezení rozsahu smluvního zastoupení, a to tak, že udělením prokury je prokurista zmocněn ke všem právním jednáním, ke kterým dochází při provozu obchodního závodu, popřípadě pobočky (tzv. základní prokura). Prokurista je však oprávněn zcizovat nebo zatížit nemovitou věc jen, je-li to v prokuře výslovně uvedeno (rozšířená prokura).

Prokura se může týkat i jen pobočky obchodního závodu nebo jen některého z několika obchodních závodů podnikatele. Obchodní závod nebo pobočka, již se prokura týká, musí být v prokuře identifikována a označena tak, aby nebyla zaměnitelná s jinou pobočkou či jiným obchodním závodem podnikatele.

Za specifikum prokury je nutno považovat skutečnost, že prokuristou smí být pouze osoba fyzická, a dále že prokura je nepřevoditelná, tedy že prokurista není oprávněn přenést prokuru na další osobu.

Prokura je smluvním zmocněním svého druhu, dlouhodobého charakteru a není zmocněním k jednotlivým právním jednáním. Prokura je předmětem zápisu do obchodního rejstříku

3) Právní jednání podnikatele

Právní jednání je subjektivní právní skutečností. Občanský zákoník přímo právní jednání nedefinuje, pouze v ust. §545 uvádí, že právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran. Obecné **náležitosti právního jednání**:

- náležitosti subjektu (svéprávnost, věk či jiné vlastnosti připisované subjektu)
- náležitosti vůle (svoboda vůle, pravost, vážnost, prostost omylu)
- náležitosti projevu vůle (určitost, srozumitelnost, forma)
- náležitosti souladu mezi vůlí a projevem vůle
- náležitosti obsahu a předmětu právního jednání (soulad se zákonem, dobrými mravy, zvyklostmi, absence zneužití práva, možnost plnění)

Pokud jde o **druhy právních jednání**, uvedme zejména toto dělení:

- kauzální a abstraktní (podle toho, zda je v nich vyjádřena kauza (důvod))
- jednostranné, dvoustranné a vícestranné (podle počtu subjektů, které právním jednáním projevují svou vůli)
- konsensuální a reálné (podle toho, zda k jejich perfektnosti a vzniku postačí projev vůle nebo je i nutné faktické poskytnutí plnění)
- formální a neformální (podle toho, zda zákon nebo smlouva vyžaduje existenci formy právního jednání)
- podmíněné a nepodmíněné (vznik, změnu nebo zánik práv lze vázat na splnění podmínky. Podmínka je odkládací, závisí-li na jejím splnění, zda právní následky jednání nastanou. Podmínka je rozvazovací, závisí-li na jejím splnění, zda právní následky již nastalé pominou-viz ust. §548 občanského zákoníku)
- pojmenované a nepojmenované (podle toho, zda zákon upravuje náležitosti právního jednání či nikoliv)
- adresné a neadresné (podle toho, zda jsou směřovány určitým subjektům či neurčitému okruhu subjektů)
- úplatné a bezúplatné (podle toho, zda je či není proti plnění poskytována protihodnota)

Co se týče **formy právního jednání**, stojí občanský zákoník (a potažmo i podnikové právo) na obecné zásadě bezformálnosti právních jednání, nestanoví-li zákon jinak. V případě zakládání právnických osob, zejména pak obchodních korporací, a jejich změn, vyžaduje zákon písemnou formu, a v řadě případů též kvalifikovanou písemnou formu veřejné listiny (notářského zápisu).

Výklad právních jednání (ust. §555 a násl. občanského zákoníku), zejména s přihlédnutím k jednání podnikatelů:

- při výkladu projevu vůle **se přihlédne k praxi zavedené mezi stranami v právním styku**, k tomu, co právnímu jednání předcházelo, i k tomu, jak strany následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání přiřkládají.
- **v právním styku s podnikatelem** se výrazu připouštějícímu různý výklad přisoudí význam, jaký má v takovém styku pravidelně. Není-li však druhá strana podnikatelem, musí ten, kdo se toho dovolává, prokázat, že druhé straně musel být takový význam znám.
- v právním styku podnikatelů se **přihlíží k obchodním zvyklostem** zachovávaným obecně, anebo v daném odvětví, ledaže to vyloučí ujednání stran nebo zákon. Není-li jiné ujednání, platí, že obchodní zvyklost má přednost před ustanovením zákona, jež nemá donucující účinky, jinak se může podnikatel zvyklosti dovolat, prokáže-li, že druhá strana určitou zvyklost musela znát a s postupem podle ní byla srozuměna.

Studijní materiály:

Základní literatura:

ŠVARC, Zbyněk a kolektiv. *Základy obchodního práva - po rekodifikaci soukromého práva*. 510 s. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2014, s. 44-62. ISBN 978-80-7380-504-3

ŠMÍD, David a kolektiv. *Nový občanský zákoník s podrobným výkladem vybraných ustanovení*. 160 s. 1. vydání. Praha: Soudy, 2014, s. 31. ISBN 978-80-8684-655-2

Otázky a úkoly

- 1) Vymezte pojem právní jednání a jeho náležitosti podle občanského zákoníku
- 2) Vymezte zákonná pravidla pro jednání právnických osob při provozování podnikatelské činnosti
- 3) Vymezte právní formy zastupování podnikatele v právních vztazích
- 4) Definiujte pojem plná moc a prokura a podejte jejich výklad podle současné legislativy
- 5) Definiujte pojem statutární orgán a vymezte jeho působnost podle současné legislativy
- 6) Vymezte některá vykládací pravidla týkající jednání podnikatele v právních vztazích

? Úkoly k zamyšlení a diskuzi

- 1) Diskutujte o tom, jaké následky spojuje právo s tím, že právní jednání není perfektní, tedy že postrádá některou z náležitostí podle zákona
- 2) Pokuste se zformulovat právní důvody zániku prokury
- 3) Jaké požadavky klade zákon na člena statutárního orgánu obchodní korporace

🔑 Klíč k řešení otázek:

1) až 6) viz text studijní opory

Kapitola 4: Živnostenské a neživnostenské podnikání, právní formy společného podnikání

Klíčové pojmy:

živnost, podmínky provozování živností, druhy živností, neživnostenské podnikání, korporace, fundace, obchodní korporace, společnost

Cíle kapitoly:

- přehled právní úpravy živnostenského podnikání
- přehled právní úpravy neživnostenského podnikání
- výklad právní úpravy forem společného podnikání více osob

Čas potřebný ke studiu kapitoly: 7 hodin

Výklad:

1) Zákonné podmínky a omezení pro podnikání

Zákony v podmínkách českého právního řádu vymezují podmínky a omezení pro výkon řad činností, povolání a zaměstnání, a současně též upravují podmínky pro získání oprávnění k provozování podnikatelské činnosti. Právní předpisy veřejného práva pak dělí podnikání do dvou významných skupin, a to podnikání živnostenské (provozované za podmínek vymezených živnostenským zákonem), a to podnikání neživnostenské, provozované podle zvláštních právních předpisů s tím, že tyto předpisy stanoví pro každou jednotlivou činnost zvlášť podmínky a omezení pro jejich získání a výkon.

Pokud jde o **prameny práva** v této oblasti, pak pro **živnostenské podnikání** se jedná o tyto právní předpisy:

- zákon č. 455/91 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

- nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností
- zákon č. 222/2009 Sb., o volném pohybu služeb
- zákon č. 570/91 Sb., o živnostenských úřadech

Co se týče veřejnoprávních předpisů pro oblast **neživnostenského podnikání**, pak zmiňme namátkou alespoň některé z nich:

- zákon č. 29/2000 Sb. o poštovních službách a o změně některých zákonů (zákon o poštovních službách)
- zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví
- zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách
- zákon č. 358/92 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)
- zákon č. 85/96 Sb., o advokacii
- zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- zákon č. 229/92 Sb., o komoditních burzách

2) Živnostenské podnikání

a) Živnost

Pojem živnost definuje živnostenský zákon v ust. §2 tak, že se jedná o činnost:

- soustavnou
- provozovanou samostatně
- vlastním jménem
- na vlastní odpovědnost
- za účelem dosažení zisku
- za podmínek stanovených živnostenským zákonem.

Živnost mohou provozovat fyzické i právnické osoby, ať již tuzemské nebo zahraniční. Fyzická osoba, která nemá bydliště na území České republiky, nebo právnická osoba, která nemá sídlo na území České republiky (zahraniční osoba), může na území České republiky provozovat živnost za stejných podmínek a ve stejném rozsahu jako česká osoba, pokud z živnostenského nebo zvláštního zákona nevyplývá něco jiného.

Jedna osoba může provozovat více živností, musí však pro ně splňovat podmínky stanovené živnostenským zákonem a zvláštními předpisy.

b) Provozování živnosti

Živnostenský zákon dále stanovuje tzv. všeobecné a zvláštní podmínky provozování živnosti, jejichž splnění vyžaduje jak pro získání oprávnění k živnosti, tak pro její trvání.

Všeobecnými podmínkami provozování živnosti jsou:

- plná svéprávnost
- bezúhonnost (za bezúhonnou se pro účely živnostenského zákona nepovažuje osoba, která byla pravomocně odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně, jestliže byl tento trestný čin spáchan v souvislosti s podnikáním, anebo s předmětem podnikání, o který žádá nebo který ohlašuje, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena).

Zvláštními podmínkami provozování živnosti jsou odborná nebo jiná způsobilost, pokud je živnostenský zákon nebo zvláštní předpisy vyžaduje. Jedná se o řemeslné, vázané a koncesované živnosti, v případě živností volných jsou vyžadovány pouze všeobecné podmínky provozování živnosti. Odborná způsobilost se vesměs týká kvalifikace a vzdělání, a dále délky odborné praxe ve stejném nebo příbuzném oboru, v němž má v úmyslu osoba podnikat.

Co se týče jiné způsobilosti, jedná se například o finanční způsobilost, podmínka usazení, dobrá pověst apod.

Nesplnění zvláštních podmínek lze v některých případech nahradit ustavením odpovědného zástupce (týká se odborné způsobilosti), který zvláštní podmínky provozování živnosti splňuje.

V ust. §8 živnostenského zákona jsou upraveny tzv. **překážky provozování živnosti**, které brání vzniku živnostenského oprávnění, případně pokud nastanou později, vedou ke zrušení živnostenského oprávnění (ust. §58 živnostenského zákona).

Živnostenský zákon dále vymezuje pravidla pro fakultativní a obligatorní provozování živnosti **prostřednictvím odpovědného zástupce** (ust. §11 živnostenského zákona).

Odpovědný zástupce je fyzická osoba ustanovená podnikatelem, která odpovídá za řádný provoz živnosti a za dodržování živnostenskoprávních předpisů a je k podnikateli ve smluvním vztahu (pracovní smlouva, dohoda o pracovní činnosti, dohoda o provedení práce, smlouva o dílo, nepojmenovaná obchodní smlouva). Nikdo nemůže být ustanoven do funkce odpovědného zástupce pro více než čtyři podnikatele.

Obligatorně musí osoba ustanovit odpovědného zástupce tehdy, jde-li o a) podnikatele, který je fyzickou osobou a nesplňuje zvláštní podmínky provozování živnosti, nebo b) podnikatele, který je právnickou osobou, pro živnosti vyžadující splnění zvláštních podmínek provozování živnosti.

Do funkce odpovědného zástupce ustanoví česká právnická osoba osobu, která je jejím statutárním orgánem nebo jeho členem a která splňuje podmínky pro výkon funkce odpovědného zástupce podle tohoto zákona. Zahraniční právnická osoba ustanoví do funkce odpovědného zástupce vedoucího organizační složky závodu umístěné na území České republiky, který splňuje podmínky pro výkon funkce odpovědného zástupce podle tohoto zákona. Nelze-li odpovědného zástupce ustanovit z uvedených osob, ustanovuje podnikatel odpovědného zástupce z jiných osob.

c) Druhy živností

Živnostenský zákon dělí živnosti především na

- ohlašovací, které při splnění stanovených podmínek smějí být provozovány na základě ohlášení,
- koncesované, které smějí být provozovány na základě koncese (státní povolení k provozování živnosti)

Ohlašovacími živnostmi jsou

- živnosti řemeslné, je-li podmínkou provozování živnosti odborná způsobilost uvedená v §21 a 22 živnostenského zákona (řemeslné živnosti jsou uvedeny v příloze č. 1 živnostenského zákona)
- živnosti vázané, je-li podmínkou provozování živnosti odborná způsobilost uvedená v příloze č. 2 k živnostenskému zákonu a ve zvláštních právních předpisech upravujících podnikání v jednotlivých oborech vázaných živností. Obsahem této přílohy je rovněž přehled všech vázaných živností
- živnosti volné, u kterých není jako podmínka provozování živnosti odborná způsobilost stanovena (živnost volná a obory činností, které náleží do živnosti volné, jsou uvedeny v příloze č. 4 k živnostenskému zákonu. Živnost volná je živnost opravňující k výkonu činností, pro jejichž provozování tento zákon nevyžaduje prokazování odborné ani jiné způsobilosti. K získání živnostenského oprávnění pro živnost volnou musí být splněny pouze všeobecné podmínky provozování živnosti

Živnosti koncesované jsou živnosti uvedené v příloze č. 3 k tomuto zákonu, v níž jsou rovněž stanoveny požadavky na odbornou způsobilost. Tyto požadavky jsou pak blíže určeny ve zvláštních právních předpisech.

Živnosti vymezené v příloze č. 5 živnostenského zákona mohou být vykonávány pouze fyzickými osobami splňujícími odbornou způsobilost, a odborné způsobilosti pro výkon těchto činností

d) Vznik a zánik živnostenského oprávnění

Nestanoví-li živnostenský zákon jinak, pak platí, že **živnostenské oprávnění vzniká:**

- u ohlašovacích živností dnem ohlášení právnickým osobám již zapsaným do obchodního rejstříku, právnickým osobám, které se do obchodního rejstříku nezapisují, fyzickým osobám a právnickým osobám vzniklým podle zvláštního právního předpisu, které se zapisují do obchodního rejstříku až po jejich vzniku
- u koncesovaných živností dnem nabytí právní moci rozhodnutí o udělení koncese právnickým osobám již zapsaným do obchodního rejstříku, právnickým osobám, které se do obchodního rejstříku nezapisují, a fyzickým osobám, u koncesovaných živností

- u ohlašovacích i koncesovaných živností dnem zápisu do obchodního nebo obdobného rejstříku (pokud se na základě jiného zákona do takového rejstříku zapisují), a to zahraničním fyzickým a právnických osobám, které hodlají na území České republiky provozovat živnost prostřednictvím organizační složky svého závodu, nově založené české právnické osobě a zahraniční právnické osobě.

V případě **řízení o koncesi** je třeba zdůraznit, že je-li k provozování koncesované živnosti podle zvláštních předpisů nebo přílohy č.3 živnostenského zákona nutné oprávnění nebo souhlas nebo povolení nebo vyjádření orgánu státní správy, živnostenský úřad mu předloží žádost o koncesi nebo, pokud to zvláštní právní předpis vyžaduje, žádost o schválení ustanovení odpovědného zástupce, spolu se všemi doklady předloženými žadatelem o koncesi, které jsou nezbytné k zaujetí stanoviska. Tento orgán je povinen zaujmout stanovisko do 30 dnů od doručení žádosti, pokud v příloze č. 3 není stanoveno jinak.

Podnikatel prokazuje své živnostenské oprávnění výpisem ze živnostenského rejstříku, a do vydání výpisu stejnopisem ohlášení s prokázaným doručením živnostenskému úřadu (i prostřednictvím kontaktního místa veřejné správy) nebo pravomocným rozhodnutím o udělení koncese.

Živnostenské oprávnění zaniká:

- a) smrtí podnikatele, nejde-li o případy podle §13 živnostenského zákona,
- b) zánikem právnické osoby, nejde-li o případy podle §14 živnostenského zákona,
- c) uplynutím doby, pokud bylo živnostenské oprávnění omezeno na dobu určitou,
- d) výmazem zahraniční osoby povinně zapsané v obchodním rejstříku nebo jejího předmětu podnikání z obchodního rejstříku,
- e) stanoví-li tak zvláštní právní předpis,
- f) rozhodnutím živnostenského úřadu o zrušení živnostenského oprávnění.

Jedním z důvodů pro zánik živnostenského je rozhodnutí živnostenského úřadu o **zrušení živnostenského oprávnění**. Živnostenský úřad k tomuto kormu přistupuje ze zákona buďto obligatorně nebo fakultativně. Za určitých okolností může rozhodnout i o pozastavení provozování živnosti (ust. §58 živnostenského zákona).

Živnostenský úřad zruší živnostenské oprávnění vždy, jestliže

- a) podnikatel již nesplňuje všeobecné podmínky provozování živnosti,
- b) nastanou překážky provozování živnosti, nestanoví-li živnostenský zákon jinak,
- c) podnikatel o to požádá, nebo
- d) podnikatel neprokáže právní důvod užívání prostor, v nichž má své sídlo za podmínek uvedených v ust. §31 odst. 2 živnostenského zákona
- e) na návrh orgánu státní správy vydávajícího stanovisko ke koncesi z důvodu, že podnikatel závažným způsobem porušil nebo porušuje podmínky stanovené rozhodnutím o udělení koncese, tímto zákonem nebo zvláštními právními předpisy
- f) v případě, že zahraniční fyzická osoba, jejíž oprávnění provozovat živnost na území České republiky je vázáno na povolení k pobytu na území České republiky, tuto podmínku nesplňuje.

e) Dočasné poskytování služby

Zákon o volném pohybu služeb a živnostenský zákon v ust. §69a upravují v souladu s čl. 56 a následujícími Smlouvy o fungování Evropské unie **tzv. dočasné poskytování služby** podnikatelem (občanem členského státu EU) v rozsahu jeho podnikatelského oprávnění na území jiného členského státu EU.

f) Živnostenské úřady

Živnostenskými úřady jsou

- obecní živnostenské úřady, kterými jsou odbory obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, na území hlavního města Prahy živnostenské odbory úřadů městských částí určených Statutem hlavního města Prahy,
- krajské živnostenské úřady, kterými jsou odbory krajských úřadů, na území hlavního města Prahy živnostenský odbor Magistrátu hlavního města Prahy,
- Živnostenský úřad České republiky (ust. §1 zákona č. 770/1991 Sb., o živnostenských úřadech)

3) Neživnostenské podnikání

Živnostenský zákon v ust. §3 podává taxativní výčet činností, které buďto nejsou podnikáním (např. nebo nejsou ani právem regulovány (nabízení nebo poskytování služeb směřujících bezprostředně k uspokojování sexuálních potřeb), a dále činností, které sice podnikáním jsou, avšak nikoliv za podmínek uvedených v živnostenském zákonu.

Živností tedy ve smyslu uvedeného ustanovení živnostenského zákona nejsou například tyto činnosti:

- lékařů, zubních lékařů a farmaceutů, nelékařských zdravotnických pracovníků při poskytování zdravotních služeb a přírodních léčitelů,
- veterinárních lékařů, dalších veterinárních pracovníků včetně pracovníků veterinární asanace a osob vykonávajících odborné práce při šlechtitelské a plemenářské činnosti v chovu hospodářských zvířat,
- advokátů, notářů, patentových zástupců a soudních exekutorů,
- znalců a tlumočnicků,
- auditorů a daňových poradců,
- burzovních dohodců,
- činnost bank, poskytování platebních služeb, vydávání elektronických peněz, provozování platebních systémů s neodvolatelností zúčtování, směnárenská činnost, činnost pojišťoven, zajišťoven, pojišťovacích zprostředkovatelů a samostatných likvidátorů pojistných událostí a odpovědných pojistných matematiků, penzijních fondů, penzijních společností, spořitelních a úvěrních družstev, komoditních burz, organizátorů regulovaných trhů, obchodníků s cennými papíry a jejich vázaných zástupců a činnost osob zabývajících se obhospodařováním nebo administrací investičního fondu anebo zahraničního investičního fondu a činnosti osob provádějících vypořádání obchodů s cennými papíry, činnosti osob provádějících přijímání a předávání pokynů nebo investičního poradenství týkající se investičních nástrojů za podmínek stanovených zvláštním zákonem a jejich vázaných zástupců, činnost ratingových agentur,
- výroba elektřiny, výroba plynu, přenos elektřiny, přeprava plynu, distribuce elektřiny, distribuce plynu, uskladňování plynu, obchod s elektřinou, obchod s plynem, výroba tepelné energie a rozvod tepelné energie, které podléhají licenci podle zvláštního právního předpisu,

- zemědělství, včetně prodeje nezpracovaných zemědělských výrobků za účelem zpracování nebo dalšího prodeje, nejde-li o provozování odborných činností na úseku rostlinolékařské péče,
- provozování dráhy a drážní dopravy,

Jako příklad neživnostenského podnikání může sloužit **podnikání v zemědělství** dle ust. §2e a násl. zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství. Zemědělským podnikatelem podle tohoto zákona je fyzická nebo právnická osoba, která hodlá provozovat zemědělskou výrobu jako soustavnou a samostatnou činnost vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku, za podmínek stanovených v tomto zákoně.

Zákon upravuje evidenční princip pro zemědělské podnikatele na žádost fyzické nebo právnické osoby. Zemědělského podnikatele zaeviduje obecní úřad obce s rozšířenou působností, pokud žadatel splňuje podmínky stanovené zákonem. Splňuje-li žadatel podmínky stanovené v zákoně, obecní úřad obce s rozšířenou působností jej do 30 dnů ode dne podání žádosti zapíše do evidence zemědělského podnikatele a o zápisu mu vydá osvědčení.

4) Druhy právních forem společného podnikání

Pokud více osob, ať již fyzických nebo právnických pojme úmysl společně podnikat, resp. založit „společný subjekt“, v rámci něhož budou vyvíjet společnost podnikatelskou činnost, ať již tento „subjekt“ má či nemá právní osobnost, pak normy občanského a podnikového práva upravují řadu institutů, kterých mohou osoby využít v závislosti na tom, jaké mají představy o vlastním fungování tohoto subjektu, co bude předmětem jeho činnosti, jaké mají být vazby jednotlivých členů účastnících se na tomto subjektu (na společném podnikání), jaký má být rozsah vzájemných práv a povinností členů atd.

V této souvislosti můžeme z důvodů systematických rozlišovat zákonné formy společného podnikání, mezi něž náleží:

- korporace
  - obchodní korporace (obchodní společnosti a družstva)
  - spolky
  - ústavy
  - jiná společenství osob (státní podniky, komoditní burzy, příspěvkové organizace, obecně prospěšné společnosti, zájmová sdružení právnických osob, veřejné

výzkumné instituce, soukromé a veřejné vysoké školy, právnické osoby veřejného práva)

- fundace,

a dále smluvní formy společného podnikání, mezi něž řadíme:

- společnost
- tichá společnost

Zvláštní právní oblastí pak je pak institut podnikatelských seskupení podle zákona o obchodních korporacích (ovládání a koncern).

a) Korporace a fundace obecně

Korporace definuje občanský zákoník jako právnické osoby tvořené společenstvím osob. I na jednočlennou právnickou osobu se hledí jako na korporaci. Zákon pak v případě některých korporací připouští, aby byla tvořena jediným členem.

Zákon o obchodních korporacích vymezuje taxativně druhy obchodních korporací, které dělí na obchodní společnosti a družstva. Obchodní korporace jsou v převážně většině zakládány za účelem podnikání, i když zákon připouští i založení obchodní korporace k jiným než podnikatelským účelům. Ostatní korporace nebudou provozovat podnikání jako svou hlavní činnost.

Mezi obchodní korporace náleží:

- veřejná obchodní společnost
- komanditní společnost
- společnost s ručením omezeným
- akciová společnost
- evropská společnost
- evropské hospodářské zájmové sdružení.
- družstvo
- evropská družstevní společnost.

Fundace je právnická osoba vytvořená majetkem vyčleněným k určitému účelu. Její činnost se váže na účel, k němuž byla zřízena. Podnikání není hlavním předmětem činnosti fundací, přesto zákon připouští, že mohou v určitém rozsahu vyvíjet podnikatelskou činnost. Nejde o

společenství osob, ale o právnické osoby založené osobou nebo osobami tak, že tyto sdruží (vyčlení) majetek k určitému účelu a tento vyčleněný majetek je onou právnickou osobou.

Občanský zákoník upravuje dva druhy fundací:

- nadace
- nadační fondy

Na pomezí korporací a fundací je ústav coby právní forma právnické osoby upravená občanským zákoníkem. Jde o právnickou osobu ustavenou za účelem provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky s využitím své osobní i majetkové složky.

Zvláštní právní předpisy pak dále upravují právní režim dalších právnických osob na pomezí soukromého a veřejného práva, které rovněž mohou v určitém, zákonem daném rozsahu, vyvíjet podnikatelskou činnost:

- státní podniky
- komoditní burzy
- příspěvkové organizace
- obecně prospěšné společnosti
- zájmová sdružení právnických osob
- veřejné výzkumné instituce
- soukromé a veřejné vysoké školy
- právnické osoby veřejného práva zřízené zvláštními právními předpisy

b) Spolek

Spolek je korporací založenou alespoň třemi osobami vedenými společným zájmem, k jehož naplnění spolek zakládají coby samosprávný a dobrovolný svazek členů. Vytvoří-li spolky k uplatňování společného zájmu nový spolek jako svůj svaz, vyjádří v názvu nového spolku jeho svazovou povahu (ust. §214 občanského zákoníku).

Hlavní činností spolku může být jen uspokojování a ochrana těch zájmů, k jejichž naplňování je spolek založen. Podnikání nebo jiná výdělečná činnost hlavní činností spolku být nemůže. Vedle hlavní činnosti může spolek vyvíjet též vedlejší hospodářskou činnost spočívající v

podnikání nebo jiné výdělečné činnosti, je-li její účel v podpoře hlavní činnosti nebo v hospodárném využití spolkového majetku (ust. §217 občanského zákoníku).

c) Ústavy

Ústav je právnická osoba ustavená za účelem provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky s využitím své osobní a majetkové složky. Ústav provozuje činnost, jejíž výsledky jsou každému rovnocenně dostupné za podmínek předem stanovených. Provozuje-li ústav obchodní závod nebo jinou vedlejší činnost, nesmí být provoz na újmu jakosti, rozsahu a dostupnosti služeb poskytovaných v rámci hlavní činnosti ústavu (ust. §402 a §403 občanského zákoníku).

d) Jiné právnické osoby

Státní podnik podle zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, v platném znění, je právnickou osobou provozující podnikatelskou činnost s majetkem státu vlastním jménem a na vlastní odpovědnost. Podnik má právo hospodařit s majetkem státu a nemá vlastní majetek.

Zakladatelem státního podniku je stát. Jeho jménem vykonává funkci zakladatele ministerstvo, do jehož působnosti spadá předmět podnikání podniku, pokud zákon nestanoví jinak.

Komoditní burzy podle zákona č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, v platném znění, jsou právnické osoby zřízené podle tohoto zákona k organizování burzovních obchodů se zbožím (komodity), deriváty vztahujícími se ke komoditám, které jsou předmětem obchodování na burze (komoditní deriváty) nebo se zemědělským skladním listem podle zvláštního právního předpisu.

Příspěvkové organizace jsou zřizovány podle zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla) a zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Jejich hlavním předmětem činnosti není podnikání. Stát resp. územní samosprávný celek (obec, kraj) ručí za závazky příspěvkové organizace, kterou zřídil. Příspěvková organizace hospodaří se svěřeným majetkem v rozsahu stanoveném zřizovací listinou. Příspěvkové organizace se zapisují do veřejného rejstříku.

Jako vedlejší podnikatelskou činnost mohou vykonávat dále též **vědecké výzkumné instituce** podle zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění, a dále

těž **právníké osoby veřejného práva** podle zvláštních právních předpisů, např. Český rozhlas, Správa železniční dopravní cesty apod.

e) Fundace

Nadace i nadační fondy nemohou vykonávat podnikání jako hlavní činnost. Zakladatel zakládá nadaci k trvalé službě společensky nebo hospodářsky užitečnému účelu. Účel nadace může být veřejně prospěšný, spočívá-li v podpoře obecného blaha, i dobročinný, spočívá-li v podpoře určitého okruhu osob určených jednotlivě či jinak.

Nadace může podnikat, pokud podnikání představuje pouhou vedlejší činnost a výtěžky podnikání slouží jen k podpoře jejího účelu; nadace však podnikat nesmí, pokud to zakladatel v nadační listině vyloučil. Za stejných podmínek může nadace převzít vedení obchodní společnosti.

Nadační fond slouží ke krátkodobějším účelům než nadace. Zakladatel zakládá nadační fond k účelu užitečnému společensky nebo hospodářsky. Nadační fond se zakládá zakládací listinou nebo pořízením pro případ smrti. Nadační fond vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku.

f) Obchodní korporace

Obchodní korporace jsou předmětem výkladu v samostatných kapitolách této studijní opory učebnice.

5) Jiné zákonné formy společného podnikání

Rodinný závod

Tento institut spočívá ve faktické spolupráci členů rodiny bez vzniku smluvního vztahu. Občanský zákoník v tomto směru posiluje práva rodinných příslušníků, kteří se takto fakticky podílejí na podnikání jiného člena rodiny, a to zavedením právní úpravy tzv. rodinného závodu

Jedná se o nový právní institut faktické bezesmluvní spolupráce mezi manžely nebo alespoň jednoho z manželů a jejich příbuzných až do třetího stupně, a osob dále též s manžely sešvagřených až do druhého stupně. Musí se jednat o faktickou trvalou společnou práci pro rodinný závod, který je ve vlastnictví některé z osob výše uvedených. Není-li tedy žádného smluvního ujednání při takové spolupráci rodinných příslušníků (viz právní formy spolupráce výše uvedené), platí příslušná ustanovení občanského zákoníku, která v této souvislosti upravují zejména otázky podílu rodinných účastníků na zisku z rodinného závodu, na věcech

ze zisku nabytých, na jeho přírůstcích v rozsahu zákonem stanovených, dále pak upravují otázky rozhodování o použití zisku z rodinného závodu a rozhodování o záležitostech závodu mimo obvyklé hospodaření, otázky rozdělení závodu při dědění, předkupního práva při převodu rodinného závodu atd.

6) Smluvní formy společného podnikání

a) Společnost

V případě společnosti jde o institut, v rámci něhož nedochází ke vzniku právnické osoby ani jiného subjektu s právní osobností. Podle ust. §2716 a násl. občanského zákoníku se jedná o sdružení osob, majetku nebo oběho.

Společnost vzniká uzavřením smlouvy mezi několika osobami, které se zavazují sdružit jako společníci za společným účelem (včetně účelu podnikatelského) činnosti nebo věci. Bylo-li ujednáno sdružení majetku, vyžaduje se k platnosti smlouvy soupis vkladů společníků jimi podepsaný, pak se má za to, že sdruženo bylo jen to, co uvádí soupis.

b) Tichá společnost

Tichá společnost představuje smluvní typ upravený v ust. §2747 a násl. občanského zákoníku. Jeho podstatou je smlouvou převzatý závazek tichého společníka k vkladu, kterým se bude podílet po celou dobu trvání tiché společnosti na výsledcích podnikání podnikatele, a podnikatel se zavazuje platit tichému společníkovi podíl na zisku. Tichá společnost může být ujednána i k účasti tichého společníka jen na provozu některého ze závodů podnikatele.

Podnikatelem, jemuž tichý společník poskytuje vklad a podílí se tak na výsledcích jeho podnikání, může být právnická i fyzická osoba.

Tichý společník se podílí na zisku nebo na ztrátě podnikatele v ujednané výši, jinak ve výši určené vzhledem k výši jeho vkladu a zavedené praxi stran, popřípadě vzhledem k zvyklostem. Výše podílu tichého společníka se určí z čistého zisku. O podíl tichého společníka na ztrátě se jeho vklad snižuje; tichý společník není povinen vklad o podíl na ztrátě doplnit.

Studijní materiály:

Základní literatura:

ŠVARC, Zbyněk a kolektiv. *Základy obchodního práva - po rekodifikaci soukromého práva*. 510 s. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2014, s. 63-100. ISBN 978-80-7380-504-3

ŠMÍD, David a kolektiv. *Nový občanský zákoník s podrobným výkladem vybraných ustanovení*. 160 s. 1. vydání. Praha: Soudy, 2014, s. 15-30. ISBN 978-80-8684-655-2

? **Otázky a úkoly**

1. Vymezte pojem živnost
2. Definujte pojmy všeobecné podmínky provozování živnosti, zvláštní podmínky provozování živnosti a překážky provozování živnosti
3. Jakou úlohu vykonává odpovědný zástupce podle živnostenského zákona
4. Jaké zná živnostenský zákon druhy živností a čím se od sebe odlišují
5. Kdy vzniká živnostenské oprávnění podle živnostenského zákona u jednotlivých druhů živností
6. Jakých právních forem lze využít pro společné podnikání více osob
7. Definujte pojmy korporace, fundace a podejte výklad k těmto institutům podle občanského zákoníku
8. Definujte pojem rodinný závod
9. Definujte pojmy společnost a tichá společnost

? **Úkoly k zamyšlení a diskuzi**

- 1) Podejte výklad právní úpravy podnikatelských seskupení podle zákona o obchodních korporacích (ovlivnění, ovládání, koncern)
- 2) Zamyslete se nad fungováním právních forem podnikání státu a diskutujte nad jednotlivými formami, co se týče jejich použití pro různé účely hospodaření s majetkem státu

🔑 Klíč k řešení otázek:

1) až 9) viz text studijní opory

Kapitola 5: Obecná úprava obchodních korporací

Klíčové pojmy:

obchodní korporace, osobní společnosti, kapitálové společnosti, družstvo, podíl, vklad

Cíle kapitoly:

- přehled obecné právní úpravy obchodních korporací
- vymezení základních pojmů v oblasti korporátního práva

Čas potřebný ke studiu kapitoly: 6 hodin

Výklad:

1) Druhy obchodních korporací, prameny korporátního práva

Mezi základní zákonné prameny korporátního práva náleží zejména:

- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
- zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
- zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev
- zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti
- zákon č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti
- zákon č. 360/2004 Sb., o Evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS) a o změně zákona č. 513/91 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a

zákona č. 586/92 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o evropském hospodářském zájmovém sdružení)

Zákon o obchodních korporacích dělí obchodní korporace na:

- obchodní společnosti
- družstva

Společnostmi jsou:

- veřejná obchodní společnost
- komanditní společnost
- společnost s ručením omezeným
- akciová společnost
- evropská společnost
- evropské hospodářské zájmové sdružení.

Družstvy jsou:

- družstvo
- evropská družstevní společnost.

Osobními společnostmi jsou veřejná obchodní společnost a komanditní společnost, kapitálovými společnostmi pak společnost s ručením omezeným a akciová společnost. Osobní společnost může být založena jen za podnikatelským účelem nebo za účelem správy vlastního majetku.

2) Založení obchodní korporace

Obecná úprava založení obchodních korporací vyplývá z občanského zákoníku, zákon o obchodních korporacích pak vymezuje specifika jejich zakládání, a to jednak v obecné části a pak u jednotlivých druhů obchodních korporací.

Z obecné části této právní úpravy podle zákona o obchodních korporacích pak vyplývá zejména následující:

- obchodní korporace se zakládá společenskou smlouvou. Společenská smlouva, kterou se zakládá kapitálová společnost, vyžaduje formu veřejné listiny. Společenská smlouva, kterou se zakládá družstvo, se uzavírá přijetím ustavující schůzí.
- připouští-li právní předpis, aby společnost založil jediný zakladatel, zakládá se zakladatelskou listinou pořízenou ve formě veřejné listiny.
- kapitálovou společnost může založit jediný zakladatel
- působnost nejvyššího orgánu vykonává v jednočlenné společnosti její společník.

3) Vklad a jeho správa, základní kapitál

Podle ust. §15 a násl. zákona o obchodních korporacích je **vklad** definován jako peněžní vyjádření hodnoty předmětu vkladu do základního kapitálu obchodní korporace. U akciové společnosti se vklad označuje jako jmenovitá nebo účetní hodnota akcie.

Předmětem vkladu je věc, kterou se společník nebo budoucí společník zavazuje vložit do obchodní korporace za účelem nabytí nebo zvýšení účasti v ní (vkladová povinnost).

Tuto povinnost lze splnit splacením v penězích (peněžitý vklad) nebo vnesením jiné penězi ocenitelné věci (nepeněžitý vklad).

Specifika vkladové povinnosti pak vymezuje zákon o obchodních korporacích a zvláštní právní předpisy v závislosti na druhu obchodní korporace, případně podle druhu podnikání korporace.

Institut správy vkladu slouží k tomu, aby před vznikem obchodní korporace určená (pověřená) osoba (správce vkladu) přijala a spravovala splacené nebo vnesené předměty vkladů nebo jejich části společenskou smlouvou pověřený správce vkladů. Správcem vkladů může být i zakladatel nebo některý ze zakladatelů.

Je-li **nepeněžitým vkladem** nemovitá věc, je předmět vkladu vnesen tak, že vkladatel předá správci vkladů nemovitou věc a písemné prohlášení s úředně ověřeným podpisem o vnesení nemovité věci. Je-li nepeněžitým vkladem movitá věc, je předmět vkladu vnesen předáním věci správci vkladů, ledaže společenská smlouva určí jinak. Je-li nepeněžitým vkladem závod nebo jeho část, je předmět vkladu vnesen účinností smlouvy o vkladu. Na smlouvu o vkladu závodu nebo jeho části se použijí přiměřeně ustanovení občanského zákoníku o koupi. Je-li nepeněžitým vkladem pohledávka, je předmět vkladu vnesen účinností smlouvy o vkladu pohledávky. Na smlouvu o vkladu pohledávky se použijí přiměřeně ustanovení občanského zákoníku o postoupení pohledávky. Vkladatel ručí za její dobytnost do výše jejího ocenění. Pohledávka společníka za kapitálovou společností nemůže být předmětem jeho vkladu do této společnosti; započtena proti pohledávce společnosti na splacení emisního kursu může být pouze smluvně. Smlouva o započtení vyžaduje písemnou formu a její návrh schvaluje valná hromada. V ostatních případech je nepeněžitý vklad vnesen účinností smlouvy o vkladu mezi vkladatelem a správcem vkladů (ust. §20 zákona o obchodních korporacích)

Peněžitý vklad do kapitálových společností se splácí na zvláštní účet u banky nebo spořitelního a úvěrního družstva, který zřídí správce vkladů.

Správce vkladů vydá tomu, kdo je oprávněn podat návrh na zápis do obchodního rejstříku, písemné prohlášení o splnění vkladové povinnosti nebo její části jednotlivými vkladateli. Prohlášení se přikládá k návrhu na zápis do obchodního rejstříku, ledaže zákon zápis rozsahu splnění vkladové povinnosti do obchodního rejstříku nevyžaduje.

Předmět vkladu se stává vlastnictvím obchodní korporace.

Základní kapitál obchodní korporace je souhrn všech vkladů.

4) Podíl

Obecná právní úprava podílu vyplývá z ust. §31 až §43 zákona o obchodních korporacích.

Podíl obecně představuje účast společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí.

Každý společník může mít pouze jeden podíl v téže obchodní korporaci. Což neplatí pro společnost s ručením omezeným a akciovou společnost

Podíl společníka v obchodní korporaci může být představován cenným papírem v kapitálové společnosti nebo podle zvláštních právních předpisů

Podíl na zisku coby součást podílu (součást práv společníka plynoucích z jeho účasti na společnosti) vymezuje zákon o obchodních korporacích a stanovuje způsob a pravidla jeho výpočtu, nestanoví-li zakladatelský dokument jinak. Platí obecná zásada, že podíl na zisku se stanoví na základě řádné nebo mimořádné účetní závěrky schválené nejvyšším orgánem obchodní korporace. Lze jej rozdělit pouze mezi společníky, ledaže společenská smlouva určí jinak.

Zákon o obchodních korporacích dále definuje **vypořádací podíl**, který náleží společníkovi při zániku jeho účasti v obchodní korporaci za jejího trvání jinak než převodem podílu nebo udělením příklepu v řízení o výkonu rozhodnutí

Neurčí-li společenská smlouva jinak, stanoví se výše vypořádacího podílu ke dni zániku účasti společníka v obchodní korporaci z vlastního kapitálu zjištěného z mezitímní, řádné nebo mimořádné účetní závěrky sestavené ke dni zániku účasti společníka v obchodní korporaci.

Vypořádací podíl se určí poměrem podílů společníků u jednotlivých forem obchodních korporací

Při zrušení obchodní korporace s likvidací má každý společník právo na **podíl na likvidačním zůstatku**.

Podle zákona platí, že likvidační zůstatek se rozdělí mezi společníky nejprve do výše, v jaké splnili svou vkladovou povinnost. Nestačí-li likvidační zůstatek na toto rozdělení, podílejí se společníci na likvidačním zůstatku v poměru k výši svých splacených či vnesených vkladů.

Neměl-li žádný ze společníků vkladovou povinnost, rozdělí se likvidační zůstatek mezi společníky rovným dílem. Zbytek likvidačního zůstatku se rozdělí mezi společníky rovným dílem a u kapitálových společností a družstva podle jejich podílů (ust. §37 a §38 zákona o obchodních korporacích).

Zákon dále v této souvislosti určuje, v jakém rozsahu ručí společníci za dluhy zrušené společnosti, a dále též podmínky převodu, přechodu a rozdělení podílu.

5) Orgány obchodní korporace

Podle ust. §44 a násl. zákona o obchodních korporacích je **nejvyšším orgánem** v osobní společnosti všichni její společníci, v kapitálové společnosti valná hromada a v družstvu členská schůze.

Kontrolním orgánem obchodní korporace se rozumí dozorčí rada, kontrolní komise nebo jiný obdobný orgán.

Statutárním orgánem osobní společnosti je každý její společník. Statutárním orgánem společnosti s ručením omezeným je každý jednatel, ledaže společenská smlouva určí, že více jednatelů tvoří kolektivní orgán. Statutárním orgánem akciové společnosti je představenstvo nebo statutární ředitel, družstva pak představenstvo nebo předseda družstva.

Zákon tedy dělí orgány obchodních korporací na:

- nejvyšší
- kontrolní
- statutární

Působnost těchto orgánů pak zákon dále vymezuje v souvislosti s jednotlivými druhy obchodních korporací.

Členem orgánu obchodní korporace nemůže být ten, kdo není svéprávný a bezúhonný ve smyslu zákona o živnostenském podnikání, a ani ten, u koho nastala skutečnost, která je překážkou provozování živnosti. Kdo se má stát členem orgánu obchodní korporace, předem zakladatele nebo obchodní korporaci informuje, zda ohledně jeho majetku nebo majetku obchodní korporace, v níž působí nebo působil v posledních 3 letech jako člen orgánu, bylo vedeno insolvenční řízení nebo řízení podle §63 až 65 zákona o obchodních korporacích (viz níže) anebo zda u něho není dána jiná překážka funkce.

Práva a povinnosti mezi obchodní korporací a členem jejího orgánu se řídí přiměřeně ustanoveními občanského zákoníku o příkazu, ledaže ze smlouvy o výkonu funkce, byla-li uzavřena, nebo z tohoto zákona plyne něco jiného.

Smlouva o výkonu funkce se v kapitálové společnosti sjednává písemně a schvaluje ji, včetně jejích změn, nejvyšší orgán společnosti. Není-li odměňování ve smlouvě o výkonu funkce sjednáno v souladu se zákonem o obchodních korporacích, platí, že výkon funkce je bezplatný.

Smlouva o výkonu funkce v kapitálové společnosti musí obsahovat též tyto údaje o odměňování

- a) vymezení všech složek odměn, které náleží nebo mohou náležet členovi orgánu, včetně případného věcného plnění, úhrad do systému penzijního připojištění nebo dalšího plnění,
- b) určení výše odměny nebo způsobu jejího výpočtu a její podoby,
- c) určení pravidel pro výplatu zvláštních odměn a podílu na zisku pro člena orgánu, pokud mohou být přiznány, a
- d) údaje o výhodách nebo odměnách člena orgánu spočívajících v převodu účastnických cenných papírů nebo v umožnění jejich nabytí členem orgánu a osobou jemu blízkou, má-li být odměna poskytnuta v této podobě.

a) Pravidla jednání členů orgánů a pravidla střetu zájmů

Podle ust. §159 občanského zákoníku §159 kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel

zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky. Člen voleného orgánu vykonává funkci osobně; to však nebrání tomu, aby člen zmocnil pro jednotlivý případ jiného člena téhož orgánu, aby za něho při jeho neúčasti hlasoval.

Další pravidla jednání členů orgánů včetně pravidel střetu zájmů upravuje zákon o obchodních korporacích zejména v ust. §51 až §58 a ust. §63 až §70.

Z těchto ustanovení mimo jiné vyplývá následující:

- pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou.
- člen statutárního orgánu kapitálové společnosti může požádat nejvyšší orgán obchodní korporace o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení; tím není dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře.
- při posouzení, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlízí k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace.
- je-li v řízení před soudem posuzováno, zda člen orgánu obchodní korporace jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno tento člen, ledaže soud rozhodne, že to po něm nelze spravedlivě požadovat.
- k právním jednáním obchodní korporace omezujícím odpovědnost člena jejích orgánů se nepřihlíží.
- dozví-li se člen orgánu obchodní korporace, že může při výkonu jeho funkce dojít ke střetu jeho zájmu se zájmem obchodní korporace, informuje o tom bez zbytečného odkladu ostatní členy orgánu, jehož je členem, a kontrolní orgán, byl-li zřízen, jinak nejvyšší orgán. To platí obdobně pro možný střet zájmů osob členovi orgánu obchodní korporace blízkých nebo osob jím ovlivněných nebo ovládaných. Kontrolní nebo nejvyšší orgán může na vymezenou dobu pozastavit člena orgánu, který oznámí střet zájmu, výkon jeho funkce.
- hodlá-li člen orgánu obchodní korporace uzavřít s touto korporací smlouvu, informuje o tom bez zbytečného odkladu orgán, jehož je členem, a kontrolní orgán, byl-li zřízen,

jinak nejvyšší orgán. Zároveň uvede, za jakých podmínek má být smlouva uzavřena. To platí obdobně pro smlouvy mezi obchodní korporací a osobou členovi jejího orgánu blízkou nebo osobami jím ovlivněnými nebo ovládanými. Uvedené se týká i zajištění nebo utvrzení dluhů či spoludlužnictví obchodní korporace. Uzavření smlouvy nebo jiná právní jednání zde popsaná, které nejsou v zájmu obchodní korporace, může její nejvyšší nebo kontrolní orgán zakázat. To neplatí pro smlouvy uzavírané v rámci běžného obchodního styku

- zákon upravuje též zákaz konkurence
- dále pak zákon upravuje též „sankční“ ustanovení týkající se následků jednání člena orgánu obchodní korporace v případě úpadku korporace nebo jiné újmy způsobené jednáním tohoto člena v rozporu s péčí řádného hospodáře (vyloučení z funkce nebo ručení za dluhy korporace na základě rozhodnutí soudu)

6) Zrušení, likvidace a zánik obchodní korporace

Obchodní korporace se **zrušuje** především za podmínek uvedených v ust. §168 a násl. občanského zákoníku (tedy právním jednáním, uplynutím doby, rozhodnutím orgánu veřejné moci nebo dosažením účelu, pro který byla ustavena, a z dalších důvodů stanovených zákonem).

Zvláštní pravidla stanoví zákon o obchodních korporacích v ust. §93. Soud na návrh toho, kdo na tom má právní zájem, nebo na návrh státního zastupitelství, pokud na tom shledá závažný veřejný zájem, zruší obchodní korporaci a nařídí její likvidaci také, jestliže

- a) pozbyla všechna podnikatelská oprávnění; to neplatí, byla-li založena i za účelem správy vlastního majetku nebo za jiným účelem než podnikání,
- b) není schopna po dobu delší než 1 rok vykonávat svou činnost a plnit tak svůj účel,
- c) nemůže vykonávat svou činnost pro nepřekonatelné rozpory mezi společníky, nebo
- d) provozuje činnost, kterou podle jiného právního předpisu mohou vykonávat jen fyzické osoby, bez pomoci těchto osob.

O dobrovolném zrušení rozhoduje její příslušný orgán. Po zrušení právnické osoby se vyžaduje její likvidace, ledaže celé její jmění nabývá právní nástupce, nebo stanoví-li zákon

jinak- pak se jedná o zrušení bez likvidace (zákon o přeměnách obchodních společností a družstev, ust. §174 až §184 občanského zákoníku- přeměny právnických osob).

Průběh likvidace upravuje především občanský zákoník (ust. §187 až §209), některá specifika pak zákon o obchodních korporacích. Účelem **likvidace** je vypořádat majetek zrušené právnické osoby (likvidační podstatu), vyrovnat dluhy věřitelům a naložit s čistým majetkovým zůstatkem, jenž vyplyne z likvidace (s likvidačním zůstatkem), podle zákona Právnická osoba vstupuje do likvidace dnem, kdy je zrušena nebo prohlášena za neplatnou.

Obchodní korporace **zanikají** výmazem z obchodního rejstříku.

Studijní materiály:

Základní literatura:

ŠVARC, Zbyněk a kolektiv. *Základy obchodního práva - po rekodifikaci soukromého práva.* 510 s. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2014, s. 101-151. ISBN 978-80-7380-504-3

ŠMÍD, David a kolektiv. *Nový občanský zákoník s podrobným výkladem vybraných ustanovení.* 160 s. 1. vydání. Praha: Soudy, 2014, s. 32-36. ISBN 978-80-8684-655-2

Otázky a úkoly

1. Vymezte pojem obchodní korporace
2. Na jaké druhy a podle jakých kritérií obchodní korporace dělí platná legislativa
3. Vyjmenujte osobní a kapitálové společnosti
4. Definujte pojem vklad podle zákona o obchodních korporacích, a dále vymezte, co může být předmětem vkladu, definujte pojem správa vkladu
5. Definujte pojem základní kapitál
6. Definujte pojmy podíl, vypořádací podíl a podíl na likvidačním zůstatku podle zákona o obchodních korporacích
7. Popište způsob založení osobní a kapitálové obchodní společnosti
8. Podejte výklad k pravidlům jednání člena orgánu obchodní korporace
9. Vymezte jednotlivé druhy orgánů obchodních korporací a jejich působnost

? Úkoly k zamyšlení a diskuzi

- 1) Pokuste se vytvořit vlastní návrh smlouvy o výkonu funkce jednatele ve společnosti s ručením omezeným
- 2) Zamyslete se nad účelem likvidace obchodní korporace a pokuste se vymezit působnost likvidátora obchodní korporace, zejména jaké kroky je oprávněn činit za účelem pokračování v provozování závodu po dobu trvání likvidace

🔑 Klíč k řešení otázek:

- 1) až 9) viz *text studijní opory*

Kapitola 6: Osobní a kapitálové společnosti

Klíčové pojmy:

osobní společnost, kapitálová společnost, veřejná obchodní společnost, společnost s ručením omezeným, akciová společnost

Cíle kapitoly:

- pochopení základních pojmů a institutů týkajících se osobních a kapitálových společností
- výklad k jednotlivým osobním a kapitálovým obchodním společnostem

Čas potřebný ke studiu kapitoly: 8 hodin

Výklad:

1) Vymezení osobních a kapitálových obchodních společností

Zákon o obchodních korporacích dělí obchodní společnosti na osobní, jimiž jsou veřejná obchodní společnost a komanditní společnost, a na kapitálové, jimiž jsou společnost s ručením omezeným a akciová společnost. Za hlavní charakteristické znaky, prostřednictvím nichž zákon toto dělení zakotvuje, lze považovat následující:

- míra osobní účasti společníků na řízení společnosti. V případě osobních společností je dána vyšší míra osobní účasti společníka na řízení společnosti, osobně ručící společníci mají právo být statutárním orgánem, náleží jim obchodní vedení a kontrolní činnost. U kapitálových společností je obvykle obchodní vedení, jednání za společnost vůči třetím osobám a kontrola odděleny od společníků (jednateli a členy představenstva, správní rady atd. mohou být a často bývají osoby odlišné od společníků, stejně tak členové dozorčí rady. Společníkům nenáleží obchodní vedení společnosti)

- účel založení společnosti. Osobní společnosti mohou být založeny pouze za účelem podnikání nebo správy vlastního majetku, kapitálové společnosti i k jiným účelům
- osobní společnosti nemohou být založeny na rozdíl od kapitálových jako jednočlenné
- obecně platí, že zakladatelský dokument osobní společnosti lze měnit jen dohodou všech společníků, u kapitálových společností je obvyklé, že tak lze učinit na základě rozhodnutí nejvyššího orgánu společnosti zákonem nebo smlouvou určenou většinou
- u osobních společností je dána vyšší míra odpovědnosti společníků za dluhy společnosti. Společníci veřejné obchodní společnosti a komplementáři ručí celým svým majetkem za dluhy společnosti, komanditisté, společníci společnosti s ručením omezeným naopak pouze omezeně, v případě akciových společností akcionáři neručí za dluhy společnosti
- u osobních společností není vkladová povinnost (s určitou výjimkou u komanditní společnosti), u kapitálových zákon ukládá minimální výši vkladové povinnosti, resp. minimální výši základního kapitálu
- podíl v osobní společnosti (s výjimkou podílu komanditisty) nelze ze zákona převést na třetí osobu, v kapitálových společnostech je převoditelnost podílu neomezena nebo omezena z vůle společníků v zakladatelském dokumentu, případně omezena zákonem na převod podílu osobě, která není společníkem společnosti
- zákon s určitými právními skutečnostmi na straně společníka osobní společnosti spojuje právní následky v podobě zrušení osobní společnosti (např. výpovědi společníka jeho smrtí apod.). Kapitálová společnost není odvislá od takovýchto skutečností na straně společníka

2) Veřejná obchodní společnost

Veřejná obchodní společnost je společnost alespoň dvou osob, které se účastní na jejím podnikání nebo správě jejího majetku a ručí za její dluhy společně a nerozdílně. Jedná se o typickou osobní společnost vykazující všechny její rysy výše popsané.

Obchodní firma společnosti obsahuje označení "veřejná obchodní společnost", které může být nahrazeno zkratkou "veř. obch. spol." nebo "v. o. s.". Obsahuje-li firma jméno alespoň jednoho ze společníků, postačí označení "a spol.".

Zakladatelským dokumentem, jímž se řídí vnitřní poměry společnosti, je společenská smlouva. Společenskou smlouvu lze měnit pouze dohodou všech společníků.

Není-li ve společenské smlouvě dohodnuto jinak, jsou podíly společníků stejné.

Vkladovou povinnost zákon neukládá, může být dohodnuta ve společenské smlouvě. Připouští-li to společenská smlouva, může společník za podmínek ve společenské smlouvě určených a se souhlasem všech společníků splnit svou vkladovou povinnost také provedením nebo prováděním práce nebo poskytnutím nebo poskytováním služby.

K rozhodování ve všech věcech společnosti je zapotřebí souhlasu všech společníků, ledaže společenská smlouva určí jinak.

Statutárním orgánem společnosti jsou všichni společníci splňující zákonné požadavky. Společenská smlouva může určit, že statutárním orgánem společnosti jsou pouze někteří společníci. Společníkům náleží obchodní vedení i kontrola nad řízením a hospodařením společnosti.

Zákon společníkům stanovuje zákaz konkurence (ust. §109 zákona o obchodních korporacích).

Zisk a ztráta se dělí mezi společníky rovným dílem. Společník má právo na podíl na zisku ve výši 25 % z částky, v níž splnil svou vkladovou povinnost. Pokud zisk společnosti k vyplacení této částky nepostačuje, rozdělí se mezi společníky v poměru částek, v nichž splnili svou vkladovou povinnost. Zbýlý zisk se dělí rovným dílem.

Převod podílu společníka zákon vylučuje.

3) Komanditní společnost

Jde o osobní společnost vykazující některé rysy společnosti kapitálové s ohledem na to, že společnost má dva druhy společníků s rozdílným právním postavením ve vztahu ke společnosti i ve vztahu ke třetím osobám. Komanditní společnost je společnost, v níž alespoň jeden společník ručí za její dluhy omezeně (komanditista) a alespoň jeden společník

neomezeně (komplementář). Komanditista, jehož jméno je uvedeno v obchodní firmě, ručí za dluhy společnosti jako komplementář.

Obchodní firma společnosti obsahuje označení "komanditní společnost", které může být nahrazeno zkratkou "kom. spol." nebo "k. s.". Zakladatelským dokumentem společnosti je společenská smlouva.

Nevyplývá-li za zákona o obchodních korporacích něco jiného, platí o komanditní společnosti to, co bylo řečeno u veřejné obchodní společnosti

Pro podíly komanditistů platí, že se určují podle poměru jejich vkladů. Zákon ukládá komanditistovi vkladovou povinnost ve výši a způsobem určených ve společenské smlouvě

Za dluhy společnosti ručí komanditista s ostatními společníky společně a nerozdílně do výše svého nesplaceného vkladu podle stavu zápisu v obchodním rejstříku.

Statutárním orgánem společnosti jsou všichni komplementáři za podmínek obdobných jako u veřejné obchodní společnosti, společenská smlouva však může určit, že statutárním orgánem společnosti jsou pouze někteří z komplementářů.

Zákon má zvláštní pravidla pro dělení zisku a ztráty mezi společníky v závislosti na tom, o jaký druh společníka se jedná. Zisk a ztráta se dělí mezi společnost a komplementáře. Neurčí-li společenská smlouva jiné dělení, dělí se zisk a ztráta mezi společnost a komplementáře na polovinu. Komplementáři si část zisku a ztráty rozdělí podobně jako společníci u veřejné obchodní společnosti. Část zisku, která připadla společnosti, se po zdanění rozdělí mezi komanditisty v poměru jejich podílů. Ztrátu komanditisté nenesou.

Zákon o obchodních korporacích zavádí nový institut tzv. komanditní sumy, která determinuje ručení komanditistů a jejich podíl na zisku a ztrátě společnosti. Komanditní sumu musí určit společenská smlouva a to tak, že určí, že komanditisté ručí za dluhy společnosti do výše určené částky- komanditní sumy. Komanditní suma se uvede ve společenské smlouvě a její výše musí minimálně odpovídat výši vkladu komanditisty, může být tedy vyšší.

Je-li komanditní suma určena, pak platí, že

- a) část zisku, která připadla společnosti, se po zdanění rozdělí mezi komanditisty v poměru jejich podílů a komanditních sum,
- b) ztrátu uhradí komanditista s ostatními společníky podle svého podílu, avšak jen do výše své komanditní sumy,
- c) za dluhy společnosti ručí komanditista s ostatními společníky společně a nerozdílně do výše jeho komanditní sumy zapsané v obchodním rejstříku v době, kdy je věřitel vyzval k plnění.

4) Společnost s ručením omezeným

Jedná se o kapitálovou společnost, kterou zákon charakterizuje jako společenství jedné nebo více osob- společnost, za jejíž dluhy ručí společníci společně a nerozdílně do výše, v jaké nesplnili vkladové povinnosti podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku v době, kdy byli věřitelem vyzváni k plnění.

Obchodní firma obsahuje označení "společnost s ručením omezeným", které může být nahrazeno zkratkou "spol. s r.o." nebo "s.r.o.". Zakladatelským dokumentem je společenská smlouva nebo zakladatelská listina (je-li společnost zakládána jediným společníkem).

Společnost má obligatorně dva orgány, a to nejvyšší orgán, jímž je valná hromada, a statutární orgán, jímž jsou jednatelé. Fakultativně může společnost zřídit dozorčí radu coby orgán kontrolní, případně další orgány.

Pokud jde o podíl společníka, ten zákon určuje poměrem vkladu společníka na tento podíl připadající k výši základního kapitálu, ledaže společenská smlouva určí jinak. Společenská smlouva může připustit vznik různých druhů podílů. Podíly, se kterými jsou spojena stejná práva a povinnosti, tvoří jeden druh. Podíl, se kterým nejsou spojena žádná zvláštní práva a povinnosti, je podíl základní. Určí-li tak společenská smlouva, může společník vlastnit více podílů, a to i různého druhu. Podíl společníka může být představován cenným papírem, určí-li tak společenská smlouva. Jedná se o kmenový list coby listinný cenný papír na řad, jehož převoditelnost není omezena nebo podmíněna.

Pokud jde o vkladovou povinnost, určuje zákon minimální výši vkladu 1,-Kč, ledaže společenská smlouva určí, že výše vkladu je vyšší. Výše vkladu může být pro jednotlivé podíly stanovena rozdílně.

Zákon dále vymezuje společnická práva a povinnosti. Vedle vkladové povinnosti jde i o příplatkovou povinnost. Mezi práva společníka náleží právo ne informace na valné hromadě a mimo ni, právo na podíl na zisku, právo na vypořádací podíl a podíl na likvidačním zůstatku, dále právo rozhodovat na valné hromadě, právo podat protest stran rozhodnutí valné hromady právo podat společnickou žalobu atd.

Zákon o obchodních korporacích dále zejména upravuje stran orgánů společnosti:

- působnost valné hromady, pravidla pro usnášeníschopnost valné hromady, pravidla hlasování na valné hromadě a účasti společníka na rozhodování valné hromady, pravidla pro svolávání valné hromady a její průběh včetně vyhotovení zápisu z valné hromady (nově zákon upravuje otázky rozhodování per rollam, korespondenční hlasování, hlasování pomocí technických prostředků, možnosti tzv. kumulativního hlasování)
- činnost statutárního orgánu společnosti, jímž je jeden nebo více jednatelů. Určí-li tak společenská smlouva, tvoří více jednatelů kolektivní orgán. Jednateli přísluší obchodní vedení společnosti.
- zřízení dozorčí rady společenskou smlouvou a její působnost

Zákon se podrobně zabývá též důvody k zániku účasti společníka ve společnosti, a to:

- vystoupením společníka
- dohodou o ukončení účasti společníka
- vyloučením společníka
- zrušením účasti společníka soudem
- zamítnutím insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku společníka nebo zrušením konkursu proto, že je jeho majetek zcela nedostačující
- pravomocným nařízením výkonu rozhodnutí postižením obchodního podílu nebo právní mocí exekučního příkazu k postižení obchodního podílu po uplynutí lhůty uvedené ve výzvě ke splnění vymáhané povinnosti podle jiného právního předpisu a, byl-li v této lhůtě podán návrh na zastavení exekuce, právní mocí rozhodnutí o tomto návrhu, není-li obchodní podíl převoditelný.
- převodem podílu (podle ust. §207 a násl. každý společník může svůj podíl převést na jiného společníka. Podmíní-li společenská smlouva převod podílu souhlasem

některého z orgánů společnosti a není-li souhlas udělen do 6 měsíců ode dne uzavření smlouvy o převodu, nastávají tytéž účinky, jako při odstoupení od smlouvy, ledaže je ve smlouvě o převodu určeno jinak. Smlouva o převodu podílu nenabude účinnosti dříve, než bude souhlas udělen. Neurčí-li společenská smlouva jinak, může společník převést podíl na osobu, která není společníkem, jen se souhlasem valné hromady. Smlouva o převodu podílu nenabude účinnosti dříve, než bude souhlas udělen. Není-li souhlas udělen do 6 měsíců ode dne uzavření smlouvy o převodu, nastávají tytéž účinky, jako při odstoupení od smlouvy, ledaže je ve smlouvě o převodu určeno jinak.

- smrtí společníka (a s tím související dědění podílu)

5) Akciová společnost

Akciová společnost je typickou kapitálovou společností, kterou definuje zákon o obchodních korporacích jako společnost, jejíž základní kapitál je rozvržen na určitý počet akcií. Z uvedeného je zřejmé, že společnost vytváří ze zákona základní kapitál a ten je představován cennými papíry- akciemi.

S ohledem na rozsáhlou právní úpravu vybíráme ty nejpodstatnější ustanovení zákona charakterizující akciovou společnost. Zvláštní právní předpisy upravují specifika některých akciových společností podnikajících ve zvláštních oborech, jako jsou např. banky, investiční společnosti, pojišťovny apod.

Podle zákona o obchodních korporacích platí zejména následující.

- **výše základního kapitálu** akciové společnosti je alespoň 2 000 000 Kč, nebo 80 000 EUR
- **akcie** je cenný papír nebo zaknihovaný cenný papír, s nímž jsou spojena práva akcionáře jako společníka podílet se podle tohoto zákona a stanov společnosti na jejím řízení, jejím zisku a na likvidačním zůstatku při jejím zrušení s likvidací. Do splacení emisního kursu akcie představují akcionářská práva a povinnosti nesplacenou akcií, nebyl-li vydán **zatímní list**.
- společnost se **zakládá přijetím stanov**. Ten, kdo přijal stanovy a podílí se na úpisu akcií, je zakladatel
- částka, za niž společnost vydává akcie, se nazývá **emisní kurs**.

- zákon o obchodních korporacích rozeznává akcie kusové (akcie, které nemají jmenovitou hodnotu a představují stejné podíly na základním kapitálu společnosti), zaměstnanecké akcie (akcie vydávané za zvýhodněných podmínek, kdy zaměstnanec nemusí např. splatit celý emisní kurs nebo mohou být nabývány za jiných zvýhodněných podmínek, pokud bude případný rozdíl mezi splacenou částí emisního kursu a cenou nebo emisním kursem a cenou pokryt z vlastních zdrojů společnosti), hromadné akcie, akcie se zvláštními právy (se kterými jsou spojena stejná práva), akcie kmenové (se kterými není spojeno žádné zvláštní právo), prioritní akcie (se kterou jsou spojena přednostní práva týkající se podílu na zisku nebo na jiných vlastních zdrojích nebo na likvidačním zůstatku společnosti, je prioritní akcie)
- akcie může mít **formu** cenného papíru na řad nebo na doručitele; to platí obdobně pro zaknihované akcie. Akcie ve formě cenného papíru na doručitele se označuje jako akcie na majitele. Společnost může vydat akcie na majitele pouze jako zaknihovaný cenný papír nebo imobilizovaný cenný papír; to platí obdobně též pro změnu formy nebo podoby akcií. Akcie ve formě cenného papíru na řad se označuje jako akcie na jméno (ust. §263)
- zákon dále upravuje převoditelnost akcií a další cenné papíry (prioritní a vyměnitelné dluhopisy, zatímní listy, opční listy), dále pak samostatně převoditelná práva (právo na vyplacení podílu na zisku, přednostní právo na upisování akcií a vyměnitelných a prioritních dluhopisů, právo na podíl na likvidačním zůstatku a jiná obdobná majetková práva určená stanovami jako samostatně převoditelná).
- **práva a povinnosti akcionáře**- vkladová povinnost (ust. §344 až §352 zákona), hlasovací práva na valné hromadě, právo na vysvětlení na valné hromadě, právo uplatňovat návrhy a protinámry na valné hromadě, práva kvalifikovaných akcionářů, právo podat tzv. akcionářskou žalobu, práva a povinnosti související s tzv. nuceným přechodem účastnických cenných papírů a právem odkupu
- **systém vnitřní struktury** společnosti- zřizuje-li se představenstvo a dozorčí rada, je systém dualistický, zřizuje-li se správní rada a statutární ředitel, je systém monistický
- nejvyšším orgánem společnosti je **valná hromada** (akcionáři vykonávají své právo podílet se na řízení společnosti na valné hromadě nebo mimo ni). Zákon upravuje mimo jiné působnost valné hromady, její usnášenischopnost, pravidla pro její svolání, pravidla hlasování na valné hromadě i mimo ni, pravidla přijímání rozhodnutí na valné

hromadě, zápisy z valných hromad, práva a povinnosti akcionářů a jiných orgánů společnosti v souvislosti s valnou hromadou,

- **dualistický systém řízení společnosti-** statutárním orgánem společnosti je představenstvo, jemuž též náleží obchodní vedení společnosti. Členy představenstva volí a odvolává valná hromada, ledaže stanovy určí, že tato působnost náleží dozorčí radě. Neurčí-li stanovy jinak, má představenstvo 3 členy. Dozorčí rada dohlíží na výkon působnosti představenstva a na činnost společnosti. Neurčí-li stanovy jinak, má dozorčí rada 3 členy. Členy dozorčí rady volí a odvolává valná hromada.
- **monistický systém řízení společnosti-** Správní rada určuje základní zaměření obchodního vedení společnosti a dohlíží na jeho řádný výkon. Do působnosti správní rady náleží jakákoliv věc týkající se společnosti, ledaže ji tento zákon svěřuje do působnosti valné hromady. Předseda správní rady organizuje a řídí její činnost a dohlíží na řádný výkon funkce správní radě podřízených orgánů společnosti. Správní rada plní též funkci analogickou dozorčí radě v dualistickém systému. Statutárnímu řediteli přísluší obchodní vedení společnosti.

Studijní materiály:

Základní literatura:

ŠVARC, Zbyněk a kolektiv. *Základy obchodního práva - po rekodifikaci soukromého práva.* 510 s. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2014, s. 152-251. ISBN 978-80-7380-504-3

ŠMÍD, David a kolektiv. *Nový občanský zákoník s podrobným výkladem vybraných ustanovení.* 160 s. 1. vydání. Praha: Soudy, 2014, s. 15-30. ISBN 978-80-8684-655-2

Otázky a úkoly

1. Vymezte základní rozdíl mezi osobní a kapitálovou společností
2. Proved'te výklad právní úpravy osobních společností podle zákona o obchodních korporacích
3. Co náleží do působnosti valné hromady společnosti s ručením omezeným

4. Kdo je statutárním orgánem veřejné obchodní společnosti, společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti
5. Za jakých podmínek ručí komanditisté a společníci společnosti s ručením omezeným za dluhy společnosti, jíž jsou společníky
6. Definujte pojem akcie, a jaké druhy akcií zná zákon o obchodních korporacích
7. Definujte pojem kmenový list
8. Jaké rozdíly představují dualistický a monistický systém řízení akciové společnosti
9. Za jakých podmínek je převoditelný podíl ve společnosti s ručením omezeným a ve veřejné obchodní společnosti
10. Popište způsob založení akciové společnosti

? Úkoly k zamyšlení a diskuzi

- 1) Pokuste se sepsat zápis z valné hromady tříčlenné společnosti s ručením omezeným, která rozhodovala o souhlasu s převodem podílu na třetí osobu
- 2) Zamyslete se nad vztahy mezi valnou hromadou kapitálové společnosti a jejím statutárním orgánem, co se týče pokynů ohledně obchodního vedení. Pokuste se vymezit pojem obchodní vedení společnosti

🔑 Klíč k řešení otázek:

- 1) viz text studijní opory
- 2) viz text studijní opory
- 3) podle ust. §190 zákona o obchodních korporacích patří do působnosti valné hromady a) rozhodování o změně obsahu společenské smlouvy, určí-li tak společenská smlouva nebo zákon, nedochází-li k ní na základě zákona, b) rozhodování o změnách výše základního kapitálu nebo o připuštění nepeněžitého vkladu či o možnosti započtení peněžité pohledávky vůči společnosti proti pohledávce na splnění vkladové povinnosti, c) volba a odvolání jednatele, případně dozorčí rady, byla-li zřízena, d) volba a odvolání likvidátora, určí-li tak společenská smlouva, e) schvalování udělení a odvolání prokury, ledaže společenská smlouva určí jinak, f) rozhodování o zrušení společnosti s likvidací, určí-li tak společenská

smlouva, g) schvalování řádné, mimořádné, konsolidované účetní závěrky a v případech, kdy její vyhotovení stanoví jiný právní předpis, i mezitímní účetní závěrky, rozdělení zisku nebo jiných vlastních zdrojů a úhrady ztrát, h) rozhodnutí o přeměně společnosti, ledaže zákon upravující přeměny obchodních společností a družstev stanoví jinak, i) schválení převodu nebo zastavení závodu nebo takové jeho části, která by znamenala podstatnou změnu dosavadní struktury závodu nebo podstatnou změnu v předmětu podnikání nebo činnosti společnosti, j) schválení smlouvy o tichém společenství, k) schválení finanční asistence, l) rozhodnutí o převzetí účinků jednání učiněných za společnost před jejím vznikem, m) rozhodnutí o naložení s vkladovým ážiem, n) rozhodování o změně druhu kmenového listu, o) další případy, které do působnosti valné hromady svěřuje tento zákon, jiný právní předpis nebo společenská smlouva. Valná hromada si může vyhradit rozhodování případů, které podle tohoto zákona náleží do působnosti jiného orgánu společnosti.

4) až 10) viz text studijní opory

Kapitola 7: Závazkové vztahy mezi podnikateli

Klíčové pojmy:

závazek, vznik závazku, smlouva, zánik závazku, změna závazku, zajištění závazku, utvrzení závazku

Cíle kapitoly:

- pochopení právní úpravy relativních majetkových práv v občanském zákoníku
- přehled základní pojmů a institutů souvisejících se vznikem, změnou, zánikem a zajištěním závazků mezi podnikateli
- přehled některých specifika závazkových vztahů mezi podnikateli

Čas potřebný ke studiu kapitoly: 6 hodin

Výklad:

1) Relativní majetková práva

Právní úprava relativních majetkových práv (ust. §1721 až §3014) je v občanském zákoníku rozdělena do čtyř hlav:

- všeobecná ustanovení o závazcích
- závazky z právních jednání
- závazky z deliktů
- závazky z jiných právních důvodů

V této kapitole půjde o jejich základní charakteristiku se zaměřením na obecnou část závazkového práva, a dále kapitola podává přehled některých významných specifík závazkového práva mezi podnikateli.

Ze závazku má věřitel vůči dlužníku právo na určité plnění jako na pohledávku a dlužník má povinnost toto právo splněním dluhu uspokojit. Závazek je tedy právní vztah mezi jeho subjekty, ze kterého vyplývají vzájemná práva a povinnosti s tím, že právem je právo na plnění (pohledávka) a povinností toto právo uspokojit (dluh).

Závazek vzniká:

- ze smlouvy
- z protiprávního činu (náhrada majetkové a nemajetkové újmy, zneužití a omezení soutěže)- §2894 až §2990
- z jiné právní skutečnosti, která je k tomu podle právního řádu způsobilá (bezdůvodné obohacení, nepřikázané jednání)- §2991 až §3014

Ze závazku je dlužník povinen

- něco dát
- něco konat
- něčeho se zdržet, nebo
- něco strpět

Věřitel je ze závazku oprávněn to od dlužníka požadovat.

Obecná část závazkového práva v občanském zákoníku má následující strukturu.

2) Vznik závazků a jejich obsah

- Smlouva- obecná ustanovení §1724 §1725 §1726 §1727 §1728 §1729 §1730
- Uzavření smlouvy- Návrh na uzavření smlouvy §1731 §1732 §1733 §1734 §1735 §1736
- Zrušení nabídky §1737
- Odvolání nabídky §1738 §1739
- Přijetí nabídky §1740 §1741 §1742 §1743 §1744 §1745
- Obsah smlouvy §1746 §1747 §1748 §1749 §1750 §1751 §1752 §1753 §1754 §1755
- Forma smlouvy §1756 §1757 §1758
- Účinky smlouvy §1759 §1760 §1761 §1762 §1763
- Změna okolností §1764 §1765 §1766

- Smlouva ve prospěch třetí osoby §1767 §1768
- Smlouva o plnění třetí osoby §1769
- Zvláštní způsoby uzavírání smlouvy §1770
- Dražba §1771
- Veřejná soutěž o nejvhodnější nabídku §1772 §1773 §1774 §1775 §1776 §1777 §1778 §1779
- Veřejná nabídka §1780 §1781 §1782 §1783 §1784
- Smlouva o smlouvě budoucí- Základní ustanovení §1785 §1786 §1787 §1788
- Obsah závazků- obecná ustanovení §1789 §1790 §1791
- Úplata za plnění §1792
- Neúměrné zkrácení §1793 §1794 §1795
- Lichva §1796 §1797
- Smlouvy uzavírané adhezním způsobem §1798 §1799 §1800 §1801
- Úroky §1802 §1803 §1804 §1805 §1806
- Záloha §1807
- Závdavek §1808 §1809
- Ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných se spotřebitelem
- Společné dluhy a pohledávky- obecné ustanovení §1868
- Nedělitelné plnění §1869 §1870
- Dělitelné plnění §1871
- Dlužníci zavázání společně a nerozdílně §1872 §1873 §1874 §1875 §1876
- Věřitelé oprávnění společně a nerozdílně §1877 §1878

3) **Změny závazků**

- Změna v osobě věřitele nebo dlužníka
- Změna v osobě věřitele
- Postoupení pohledávky §1879 §1880 §1881 §1882 §1883 §1884 §1885 §1886
- Postoupení souboru pohledávek §1887
- Změna v osobě dlužníka
- Převzetí dluhu §1888 §1889 §1890 §1891
- Přistoupení k dluhu §1892
- Převzetí majetku §1893 §1894

- Postoupení smlouvy §1895 §1896 §1897 §1898 §1899 §1900
- Změny v obsahu závazků §1901
- Novace §1902
- Narovnání §1903 §1904 §1905
- Společná ustanovení §1906 §1907

4) Zánik závazků

- Splnění- obecná ustanovení §1908 §1909 §1910 §1911 §1912 §1913
- Řádné plnění §1914 §1915 §1916 §1917 §1918 §1919 §1920 §1921 §1922 §1923 §1924 §1925
- Způsob plnění §1926 §1927 §1928 §1929 §1930 §1931 §1932 §1933 §1934 §1935 §1936 §1937 §1938
- Poukázka §1939 §1940 §1941 §1942 §1943 §1944 §1945
- Poukázka na řad §1946
- Poukázka na doručitele §1947 §1948
- Kvitance §1949 §1950 §1951
- Dlužní úpis §1952
- Náhradní splnění §1953
- Místo plnění §1954 §1955 §1956 §1957
- Čas plnění §1958 §1959 §1960 §1961 §1962 §1963 §1964 §1965 §1966 §1967
- Prodlení dlužníka §1968 §1969 §1970 §1971 §1972 §1973 §1974
- Prodlení věřitele §1975 §1976
- Společná ustanovení §1977 §1978 §1979
- Fixní závazek §1980
- Jiné způsoby zániku závazků
- Dohoda §1981
- Započtení §1982 §1983 §1984 §1985 §1986 §1987 §1988 §1989 §1990 §1991
- Odstupné §1992
- Splynutí §1993 §1994
- Prominutí dluhu §1995 §1996 §1997
- Výpověď §1998 §1999 §2000
- Odstoupení od smlouvy §2001 §2002 §2003 §2004 §2005

- Následná nemožnost plnění §2006 §2007 §2008
- Smrt dlužníka nebo věřitele §2009

5) Zajištění a utvrzení dluhů

- Obecná ustanovení §2010 §2011
- Jistota §2012 §2013 §2014 §2015 §2016 §2017
- Zajištění dluhu
- Ručení §2018 §2019 §2020 §2021 §2022 §2023 §2024 §2025 §2026 §2027 §2028
- Finanční záruka §2029 §2030 §2031 §2032 §2033 §2034 §2035 §2036 §2037 §2038 §2039
- Zajišťovací převod práva §2040 §2041 §2042 §2043 §2044
- Dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů §2045 §2046 §2047
- Utvrzení dluhu
- Smluvní pokuta §2048 §2049 §2050 §2051 §2052
- Uznání dluhu §2053 §2054

6) Některá specifika závazkového práva mezi podnikateli

- §1726- Považují-li **strany** smlouvu za uzavřenou, ač si ve skutečnosti **neujednaly náležitost, již měly ve smlouvě ujednat**, hledí se na projev jejich vůle jako na uzavřenou smlouvu, lze-li, zvláště s přihlédnutím k jejich následnému chování, rozumně předpokládat, že by smlouvu uzavřely i bez ujednání této náležitosti. Dala-li však některá ze stran již při uzavírání smlouvy najevo, že dosažení shody o určité náležitosti je předpokladem uzavření smlouvy, má se za to, že smlouva uzavřena nebyla; tehdy ujednání o ostatních náležitostech strany nezavazuje, ani byl-li o nich vyhotoven zápis.
- §1728- Každý může **vést jednání o smlouvě svobodně** a neodpovídá za to, že ji neuzavře, ledaže jednání o smlouvě zahájí nebo v takovém jednání pokračuje, aniž má úmysl smlouvu uzavřít. Při jednání o uzavření smlouvy si smluvní strany vzájemně **sdělí všechny skutkové a právní okolnosti**, o nichž ví nebo vědět musí, tak, aby se každá ze stran mohla přesvědčit o možnosti uzavřít platnou smlouvu a aby byl každé ze stran zřejmý její zájem smlouvu uzavřít.
- §1729- Dospějí-li strany při jednání o smlouvě tak daleko, že se uzavření smlouvy jeví jako vysoce pravděpodobné, **jedná nepoctivě ta strana, která přes důvodné**

očekávání druhé strany v uzavření smlouvy jednání o uzavření smlouvy ukončí, aniž pro to má spravedlivý důvod. Strana, která jedná nepoctivě, nahradí druhé straně škodu, nanejvýš však v tom rozsahu, který odpovídá ztrátě z neuzavřené smlouvy v obdobných případech.

- §1732- Právní jednání směřující k uzavření smlouvy je **nabídkou**, pokud obsahuje podstatné náležitosti smlouvy tak, aby smlouva mohla být uzavřena jeho jednoduchým a nepodmíněným přijetím, a pokud z něho plyne vůle navrhovatele být smlouvou vázán, bude-li nabídka přijata. Má se za to, že návrh dodat zboží nebo poskytnout službu za určenou cenu učiněný **při podnikatelské činnosti reklamou, v katalogu nebo vystavením zboží je nabídkou** s výhradou vyčerpání zásob nebo ztráty schopnosti podnikatele plnit.
- §1740 odst. 3- **Odpověď s dodatkem nebo odchylkou**, která podstatně nemění podmínky nabídky, je přijetím nabídky, pokud navrhovatel bez zbytečného odkladu takové přijetí neodmítne. Navrhovatel může přijetí nabídky s dodatkem nebo odchylkou předem vyloučit již v nabídce nebo jiným způsobem, který nevzbuzuje pochybnost.
- §1744- S přihlédnutím k obsahu nabídky nebo k praxi, kterou strany mezi sebou zavedly, nebo je-li to obvyklé, může osoba, které je nabídka určena, **nabídku přijmout tak, že se podle ní zachová, zejména poskytne-li nebo přijme-li plnění.** Přijetí nabídky je účinné v okamžiku, kdy k jednání došlo, došlo-li k němu včas.
- §1751,1752- Část obsahu smlouvy lze určit odkazem na **obchodní podmínky**, které navrhovatel **připojí k nabídce nebo které jsou stranám známy.** Odchylná ujednání ve smlouvě mají před zněním obchodních podmínek přednost. Při uzavření smlouvy mezi podnikateli lze část obsahu smlouvy určit i pouhým **odkazem na obchodní podmínky vypracované odbornými nebo zájmovými organizacemi.** Uzavírá-li strana v běžném obchodním styku s větším počtem osob smlouvy zavazující dlouhodobě k opětovným plněním stejného druhu s odkazem na obchodní podmínky a vyplývá-li z povahy závazku již při jednání o uzavření smlouvy **rozumná potřeba jejich pozdější změny, lze si ujednat, že strana může obchodní podmínky v přiměřeném rozsahu změnit.** Ujednání je platné, pokud bylo předem alespoň ujednáno, jak se změna druhé straně oznámí a pokud se této straně založí právo změny odmítnout a závazek z tohoto důvodu vypovědět ve výpovědní době dostatečné k

obstarání obdobných plnění od jiného dodavatele; nepřihlíží se však k ujednání, které s takovou výpovědí spojuje zvláštní povinnost zatěžující vypovídající stranu.

- §1754- Použijí-li strany ve smlouvě **doložku upravenou v užívaných vykládacích pravidlech**, má se za to, že touto doložkou zamýšlely vyvolat právní účinky stanovené vykládacími pravidly, na něž se ve smlouvě odvolaly, popřípadě těmi vykládacími pravidly, která se s přihlédnutím k povaze smlouvy obvykle používají. Není-li jedna ze stran smlouvy podnikatelem, lze se vůči této straně dovolat významu doložky, jen pokud se prokáže, že její význam musel být této straně znám.
- §1757- Po uzavření smlouvy mezi stranami v jiné formě než písemné je stranám ponecháno na vůli, zda si **obsah smlouvy v písemné formě potvrdí**. Učiní-li tak **při podnikání** stran jedna z nich vůči druhé v přesvědčení, že její potvrzení zachycuje obsah smlouvy věrně, **platí smlouva za uzavřenou s obsahem uvedeným v potvrzení, i když vykazuje odchylky od skutečně ujednaného obsahu smlouvy**. To platí jen v případě, že odchylky uvedené v potvrzení mění skutečně ujednaný obsah smlouvy nepodstatným způsobem a jsou takového rázu, že by je rozumný podnikatel ještě schválil, a za podmínky, že druhá strana tyto odchylky neodmítne.
- §1765 (Změna okolností)- Dojde-li ke změně okolností tak podstatné, že změna založí v právech a povinnostech stran **zvláště hrubý nepoměr znevýhodněním** jedné z nich buď neúměrným zvýšením nákladů plnění, anebo neúměrným snížením hodnoty předmětu plnění, má dotčená strana právo domáhat se vůči druhé straně obnovení jednání o smlouvě, prokáže-li, že změnu nemohla rozumně předpokládat ani ovlivnit a že skutečnost nastala až po uzavření smlouvy, anebo se dotčené straně stala až po uzavření smlouvy známou. Uplatnění tohoto práva neopravňuje dotčenou stranu, aby odložila plnění. Právo dotčené straně **nevznikne, převzala-li na sebe nebezpečí změny okolností**.
- §1798 (smlouvy uzavírané adhezním způsobem)
- §1963- Je-li obsahem vzájemného závazku **podnikatelů povinnost dodat zboží nebo službu za úplatu**, je cena splatná, aniž je zapotřebí výzvy k placení, do třiceti dnů ode dne, kdy byla dlužníku doručena faktura nebo jiná výzva podobné povahy, anebo ode dne obdržení zboží nebo služby, podle toho, který z těchto dnů nastal později. Bylo-li však ujednáno převzetí zboží nebo služby, popřípadě ověření, zda bylo řádně splněno, je cena splatná do třiceti dnů ode dne převzetí, popřípadě ověření. To platí i pro závazek podnikatele a veřejnoprávní korporace, popřípadě právnické osoby touto

korporací založené, i když nejsou podnikateli. Smluvní strany si mohou ujednat dobu splatnosti delší šedesáti dnů jen tehdy, pokud to není vůči věřiteli hrubě nespravedlivé. Je-li však obsahem závazku podnikatele povinnost dodat zboží nebo službu veřejnoprávní korporaci, smluvní strany si mohou ujednat delší dobu splatnosti jen tehdy, pokud je to odůvodněno povahou závazku, a doba splatnosti nesmí přesáhnout šedesát dní.

Studijní materiály:

Základní literatura:

ŠVARC, Zbyněk a kolektiv. *Základy obchodního práva - po rekodifikaci soukromého práva*. 510 s. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2014, s. 252-297, s. 309-313. ISBN 978-80-7380-504-3

ŠMÍD, David a kolektiv. *Nový občanský zákoník s podrobným výkladem vybraných ustanovení*. 160 s. 1. vydání. Praha: Soudy, 2014, s. 36-44, s. 125-149. ISBN 978-80-8684-655-2

? Otázky a úkoly

1. Z jakých právních důvodů vznikají závazky
2. Vymezte pojmy závazek, pohledávka a dluh
3. Definujte pojem smlouva, a jaká jsou zákonná pravidla jejího vzniku
4. Podejte výklad k právní úpravě společných dluhů a pohledávek
5. Z jakých právních důvodů může dojít ke změně v obsahu závazku a ke změně v subjektech závazku
6. Jaká zajištění dluhu upravuje občanský zákoník
7. Jak může zaniknout závazek
8. Jaká zákonná pravidla obsahuje občanský zákoník o splatnosti úplaty za dodání zboží mezi podnikateli
9. Jaké účinky spojuje občanský zákoník s vydáním potvrzení o uzavření smlouvy
10. Podejte podrobnější přehled právní úpravy započtení v občanském zákoníku

? Úkoly k zamyšlení a diskuzi

- 1) Diskutujte o rozdílech mezi zálohou, závdavkem a odstupným podle občanského zákoníku
- 2) Pokuste se zpracovat smlouvu o postoupení pohledávky tak, aby byla platná, ale zároveň co nejvýhodnější pro postupitele
- 3) Pokuste se zpracovat smlouvu o smlouvě budoucí mezi dvěma podnikateli týkající se převodu podílu ve společnosti s ručením omezeným

🔑 Klíč k řešení otázek:

- 1) viz text studijní opory
- 2) viz text studijní opory
- 3) *Smlouvou projevují strany vůli zříditi mezi sebou závazek a řídit se obsahem smlouvy. Smlouva je uzavřena, jakmile si strany ujednaly její obsah. V mezích právního řádu je stranám ponecháno na vůli svobodně si smlouvu ujednat a určit její obsah. Z návrhu na uzavření smlouvy nabídka) musí být zřejmé, že ten, kdo jej činí, má úmysl uzavřít určitou smlouvu s osobou, vůči níž nabídku činí. Právní jednání směřující k uzavření smlouvy je nabídkou, pokud obsahuje podstatné náležitosti smlouvy tak, aby smlouva mohla být uzavřena jeho jednoduchým a nepodmíněným přijetím, a pokud z něho plyne vůle navrhovatele být smlouvou vázán, bude-li nabídka přijata. Občanský zákoník upravuje dále pravidla pro zrušení a odvolání nabídky, a dále pak pravidla pro její přijetí. Osoba, které je nabídka určena, nabídku přijme, projeví-li s ní včas vůči navrhovateli souhlas. Mlčení nebo nečinnost samy o sobě přijetím nejsou. Přijetí nabídky lze zrušit, dojde-li zrušení navrhovateli nejpozději s přijetím. I pozdní přijetí nabídky má účinky včasného přijetí, pokud navrhovatel bez zbytečného odkladu alespoň ústně vyrozumí osobu, které nabídku učinil, že přijetí považuje za včasné, nebo se začne chovat ve shodě s nabídkou.*
- 4) *Jednotlivá pravidla se odvíjí od toho, jaký je obsah závazku a jaký je vztah mezi společnými věřiteli nebo dlužníky. Zákon rozlišuje **dělitelná plnění** (každý z několika spoludlužníků dělitelného plnění je dlužen jen svůj díl a každý z několika věřitelů dělitelného plnění je věřitelem jen svého dílu, ledaže smlouva, zákon nebo rozhodnutí*

soudu stanoví jinak) a **nedělitelné plnění** (plnění může věřitel požadovat na kterémkoli z několika dlužníků, ledaže z povahy závazku plyne, že dluh může být splněn jen společnou činností dlužníků), dále pak **solidární dluh** (je-li několik dlužníků zavázáno plnit společně a nerozdílně, jsou povinni plnit jeden za všechny a všichni za jednoho. Věřitel může požadovat celé plnění nebo jeho libovolnou část na všech spoludlužnících, jen na některých, nebo na kterémkoli ze spoludlužníků). Je-li dlužník zavázán plnit několika věřitelům oprávněným vůči němu společně a nerozdílně (**věřitelé oprávnění společně a nerozdílně**), může kterýkoli z nich žádat celé plnění. Dlužník splní v celém rozsahu tomu, kdo o plnění požádal první.

5) až 9) viz text studijní opory

10) právní úprava v ust. §1982 až §1992 občanského zákoníku. Dluží-li si strany **vzájemně plnění stejného druhu**, může každá z nich **prohlásit vůči druhé straně**, že svoji pohledávku započítává proti pohledávce druhé strany. K započtení lze přistoupit, jakmile straně vznikne právo požadovat uspokojení vlastní pohledávky a plnit svůj vlastní dluh. **Započtením se obě pohledávky ruší v rozsahu, v jakém se vzájemně kryjí; nekryjí-li se zcela, započte se pohledávka obdobně jako při splnění.** Tyto účinky nastávají k okamžiku, kdy se obě pohledávky staly způsobilými k započtení (podle toho, zda je o plnění ve prospěch jedné stran nebo ve prospěch obou stran- viz §1961 a §1962 občanského zákoníku). K započtení jsou způsobilé pohledávky, které lze uplatnit před soudem. Pohledávka nejistá nebo neurčitá k započtení způsobilá není. Občanský zákon dále mimo jiné upravuje pohledávky, které jsou ze započtení vyloučeny nebo je započtení omezeno, dále pak započtení promlčených pohledávek atd. Započtení je možné provést též dohodou věřitele a dlužníka.

Kapitola 8: Smluvní typy v podnikatelské praxi a jejich charakteristika

Klíčové pojmy:

smluvní typy, koupě, nájem, pacht, úvěr, dílo, příkaz, obchodní zastoupení

Cíle kapitoly:

- přehled smluvních typů upravených občanským zákoníkem s přihlédnutím k podnikatelské praxi
- stručný rozbor jednotlivých vybraných smluvních typů

Čas potřebný ke studiu kapitoly: 6 hodin

Výklad:

1) Obsah smlouvy

Občanský zákoník pro obsahové náležitosti smluv stanoví některá obecná pravidla, jedná se především o tato:

- zákonná ustanovení upravující jednotlivé typy smluv se použijí na smlouvy, jejichž obsah zahrnuje **podstatné náležitosti smlouvy** stanovené v základním ustanovení pro každou z těchto smluv (smluvní typy). Z uvedeného vyplývá, že občanský zákoník dále vymezuje některé v praxi často uzavírané smlouvy (**smlouvy typové**) a v základním vymezení každého typu smlouvy určí i jejich podstatné náležitosti. Smlouva se pak řídí těmito ustanoveními občanského zákoníku. Smlouva může mít i **náležitosti jiné (vedlejší)**.
- strany mohou uzavřít i takovou smlouvu, která není zvláště jako typ smlouvy upravena (**nepojmenované smlouvy**). Strany mohou uzavřít i smlouvy **smíšené**, tedy mající náležitosti více smluv typových nebo typových i nepojmenovaných.

- ujedná-li strany, že určitou náležitost smlouvy určí třetí osoba nebo soud, je takové určení podmínkou účinnosti smlouvy. Neurčí-li třetí osoba náležitost smlouvy v přiměřené lhůtě nebo odmítne-li ji určit, může kterákoli strana navrhnout, aby tuto náležitost určil soud. Při určení náležitosti se přihlédne k účelu, který smlouva zřejmě sleduje, k okolnostem, za nichž byla smlouva uzavírána, jakož i k tomu, aby byly práva a povinnosti stran poctivě uspořádány.
- Úplata- plyne-li ze smlouvy povinnost stran poskytnout a přijmout plnění za úplatu, **aniž je ujednána její výše**, či způsob, jakým bude tato výše určena, platí, že úplata byla ujednána ve výši obvyklé v době a v místě uzavření smlouvy. Nepodaří-li se takto výši úplaty určit, určí ji soud s přihlédnutím k obsahu smlouvy, povaze plnění a zvyklostem.

Dále přistupme k charakteristice některých vybraných smluvních typů upravených občanským zákoníkem, které jsou často využívány v podnikatelské praxi.

2) Vybrané smluvní typy

a) Koupě (§2079 až §2183)

Jedná se o poměrně složitě strukturovanou právní úpravu, kdy občanský zákoník v první řadě vymezuje základní ustanovení o koupi, pak dále určuje zvláštní pravidla pro koupi věcí movitých a nemovitých, zvláště se zabývá prodejem zboží v obchodě, koupí obchodního závodu a vedlejšími ujednáními v kupní smlouvě. Při výkladu těchto ustanovení je třeba dbát vztahů mezi generální a speciální právní normou.

Smlouva o dodání věci, která má být teprve vyrobena, se posoudí jako kupní smlouva, ledaže se ten, komu má být věc dodána, zavázal předat druhé straně podstatnou část toho, čeho je k vyrobění věci zapotřebí. Za kupní smlouvu se nepovažuje smlouva, podle níž převážná část plnění dodavatele spočívá ve výkonu činnosti. Tato ustanovení mají význam pro odlišení, zda se jedná o smlouvu o dílo či smlouvu kupní. Další rozlišující kritéria pak jsou obsažena v občanském zákoníku v rámci právní úpravy smlouvy o dílo.

Kupní smlouvou se **prodávající** zavazuje:

- kupujícímu odevzdat věc, která je předmětem koupě
- umožnit mu nabýt vlastnické právo k ní

a **kupující** se zavazuje:

- věc převzít

- zaplatit prodávajícímu kupní cenu.

Občanský zákoník dále upravuje povinnosti obou stran v souvislosti s uzavřením této smlouvy, zejména pak otázku přechodu nebezpečí škody na věci, práva z vadného plnění a záruku za jakost. V části věnované absolutním majetkovým právům pak občanský zákoník upravuje též okamžik přechodu vlastnického práva k věci na kupujícího.

Občanský zákoník dále upravuje tyto vedlejší doložky:

- výhrada vlastnického práva
- výhrada zpětné koupě
- výhrada zpětného prodeje
- předkupní právo
- koupě na zkoušku
- výhrada lepšího kupce
- cenová doložka

Pro prodej zboží v obchodě, kdy prodávající vystupuje jako podnikatel, platí pro prodej při jeho podnikatelské činnosti kromě obecných ustanovení o kupní smlouvě i tato zvláštní ustanovení, ledaže je kupujícím také podnikatel a při uzavření smlouvy je z okolností zřejmé, že se koupě týká také jeho podnikatelské činnosti. Zvláštní pravidla se týkají především podmínek při uzavírání smlouvy, práv z vadných plnění a záruky.

b) Výpůjčka (§2193 až §2200)

Smlouvou o výpůjčce **půjčitel přenechává vypůjčiteli neuzivatelnou věc** a zavazuje se mu umožnit její **bezplatné dočasné užívání**. Vypůjčitel nabývá právo věc užívat ujednaným způsobem, a nebyl-li ujednan, způsobem přiměřeným povaze věci. Vypůjčitel není oprávněn věc přenechat jiné osobě bez svolení půjčitele.

Od výpůjčky je třeba odlišit **tzv. výprosu**, kdy přenechává půjčitel někomu bezplatně věc k užívání, aniž se ujedná doba, po kterou se má věc užívat, ani účel, ke kterému se má věc užívat.

Dále nutno odlišovat od **zápůjčky**, která je definována tak, že přenechá-li zapůjčitel vydlužiteli **zastupitelnou věc** tak, aby ji užil podle libosti a po čase vrátil věc stejného druhu, vznikne smlouva o zápůjčce. Zde se tedy jedná o poskytnutí věci zastupitelné určené podle druhu (většinou peněz).

c) Nájem

Nájemní smlouvou se pronajímatel zavazuje přenechat nájemci věc k **dočasnému užívání** a nájemce se zavazuje platit za to pronajímateli **nájemné**. Právo užívací lze definovat jako právo užívat cizí věc pro vlastní potřebu.

Pro podnikatelskou praxi mají zejména význam obecná ustanovení občanského zákoníku o nájmu a dále pak:

- zvláštní ustanovení o nájmu prostoru sloužícího podnikání (§2302 až §2315)
- zvláštní ustanovení o podnikatelském pronájmu věcí movitých (§2316 až §2320)
- zvláštní ustanovení o nájmu dopravního prostředku (§2321 až §2325)

V souvislosti s nájmem občanský zákoník upravuje mimo jiné tato pravidla:

- definice předmětu nájmu §2202 §2203 §2204
- práva a povinnosti pronajímatele §2205 §2206 §2207 §2208 §2209 §2210 §2211 §2212
- práva a povinnosti nájemce §2213 §2214
- Podnájem §2215 §2216
- Nájemné §2217 §2218
- Další práva a povinnosti stran §2219 §2220
- Změna vlastnictví §2221 §2222 §2223 §2224
- Skončení nájmu §2225 §2226 §2227 §2228 §2229 §2230 §2231 §2232 §2233 §2234

V případě nájmu prostor sloužících k podnikání jde zejména o úpravu:

- základní ustanovení §2302 §2303 §2304 §2305 §2306
- převod nájmu prostoru sloužícího podnikání §2307
- skončení nájmu §2308 §2309 §2310 §2311 §2312 §2313 §2314
- náhrada za převzetí zákaznické základny §2315

d) Pacht (§2332 a násl.)

Od nájmu je třeba zásadně odlišovat tzv. pacht, který definuje občanský zákoník v ust. §2332 a násl. tak, že pachtovní smlouvou se propachtovatel zavazuje přenechat pachtýři věc k **dočasnému užívání a požívání** a pachtýř se zavazuje platit za to propachtovateli **pachtovné nebo poskytnout poměrnou část výnosu z věci**. Právo požívací lze definovat jako právo užívat cizí věc a brát z ní plody a užitky; poživatel má právo i na mimořádný výnos z věci.

Občanský zákoník řeší mimo jiné též propachtování inventáře spolu hlavní propachtovanou věcí, a dále zvláště upravuje zemědělský pacht a pacht obchodního závodu:

- propachtování zemědělského nebo lesního pozemku je definováno jako zemědělský pacht,
- je-li propachtován obchodní závod, pachtýř jej užívá i požívá způsobem a v rozsahu, v jakém je toho třeba k řádnému provozování závodu.

Občanský zákoník v souvislosti s pachtem upravuje zejména otázku jeho trvání a ukončení pachtovní smlouvy tak, aby byla šetřena práva pachtýře.

e) Licence (§2358 a násl.)

Licenční smlouvou poskytuje poskytovatel nabyvateli oprávnění k výkonu práva duševního vlastnictví (licenci) v ujednaném omezeném nebo neomezeném rozsahu a nabyvatel se zavazuje, není-li ujednáno jinak, poskytnout poskytovateli odměnu. Smlouva vyžaduje písemnou formu, a) poskytuje-li se licence výhradní, nebo b) má-li být licence zapsána do příslušného veřejného seznamu. Licence k předmětu průmyslového vlastnictví zapsanému do veřejného seznamu je účinná vůči třetím osobám zápisem do tohoto seznamu.

Mezi předměty duševního vlastnictví náleží:

- patenty na vynálezy
- užité vzory
- průmyslové vzory a modely
- tovární nebo obchodní známky (v českém právním řádu označujeme termínem ochranné známky)
- obchodní jméno v širším slova smyslu (včetně obchodní firmy)
- údaje o provenienci nebo označení jeho původu (v českém právním řádu jde o označení původu a zeměpisná označení)
- topografie polovodičových výrobků
- biotechnologické vynálezy
- předměty ochrany podle autorského zákona (autorská díla, výkony výkonných umělců, produkty výrobců zvukových a zvukově obrazových záznamů, pořizovatelů databází atd.)
- know-how

Občanský zákoník definuje výhradní a nevýhradní licenci, podlicenci, upravuje odměnu a skončení licenční smlouvy. Zvlášť pak upravuje:

- licenci k předmětům chráněným autorským zákonem
- licenční smlouvu nakladatelskou
- licenci na práva související s právem autorským a pro právo pořizovatele databáze

S licenční smlouvou souvisí i v podnikatelské praxi často využívaný „typ“ smlouvy, který není upraven v občanském zákoníku a který vykazuje prvky více smluvních typů. Jedná se o **tzv. franšizu**.

Podle definice formulované v Evropském kodexu franchisingu je **franchising (franšíza)** „systém marketingu produktů, služeb a technologií, spočívající v těsné a stálé spolupráci mezi právně a finančně odlišnými podniky – franchisorem a franchisantem – v rámci které franchisor poskytuje svým franchisantům určitý nárok, ale rovněž je zavazuje k povinnosti provozovat činnost v souladu s koncepcí franchisingu. Tento nárok opravňuje každého franchisanta, výměnou za bezprostřední anebo zprostředkované finanční služby, k využívání obchodního názvu, ochranné značky zboží nebo značky služby, know-how, obchodních a technických metod, systémů procedurálních a jiných vlastnických průmyslových nebo intelektuálních práv, při zajištění stálé obchodní a technické pomoci, v rámci a na období trvání písemné franchisové smlouvy uzavřené za tímto účelem mezi oběma stranami. Jedná se dlouhodobou smluvní spolupráci dvou nezávislých podniků definovanou především „předáváním“ znalostí a právem (i povinností) za sjednaných podmínek užívat nehmotné statky poskytovatele franšizy.

f) Úvěr (§2395 a násl.)

Smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému **poskytne na jeho požádání** a v jeho prospěch **peněžní prostředky** do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky. Na rozdíl od zápůjčky jde tedy o smlouvu konsensuální, nikoliv reálnou, navíc podstatnou součástí smlouvy je sjednání úroků a limitu částky, do kterého může úvěrovaný žádat poskytnutí peněžní částky. Předmětem zápůjčky mohou být i jiné druhově určené věci, než jen peněžní prostředky.

Dále je třeba zdůraznit, že poskytování úvěru ve formě podnikání je upraveno zvláštními právními předpisy a pouze osoby s patřičnou licencí jsou oprávněny úvěr podnikatelsky poskytovat (banky, spořitelny a úvěrová družstva).

V souvislosti s úvěrem lze zmínit **tzv. leasing**, který je nepojmenovanou smlouvou v podmínkách českého právního řádu, ale rovněž souvisí s financováním podnikání, konkrétně financování pořízení věci nebo souboru věcí.

Jedná se o smluvní systém financování pořízení nebo užívání majetku. Leasingovému nájemci je umožněno pořídit si určitou věc nebo soubor věcí s tím, že toto pořízení je financováno leasingovým pronajímatelem.

Rozlišuje se **finanční leasing**, kdy zůstává leasingový pronajímatel vlastníkem věci po dobu trvání leasingové smlouvy s přechodem vlastnictví na leasingového nájemce na konci doby trvání leasingové smlouvy. Nájemce po dobu trvání leasingu platí formou leasingových splátek pronajímateli náklady na pořízení leasingu a jeho zisk. Předmět leasingu je financován z vlastních, ale většinou z cizích zdrojů leasingové společnosti (z úvěru). Dále je využíván **tzv. zpětný leasing**, kdy nájemce je původním vlastníkem věci a odprodává ji pronajímateli za účelem získání finančních prostředků. Věc nadále užívá coby nájemce a hradí leasingové splátky, na konci leasingu pak při splnění smluvních podmínek přechází věc zpět do vlastnictví nájemce. Často využívaným typem je též **tzv. operativní leasing**, kdy předmět leasingu i po skončení smlouvy zůstává ve vlastnictví leasingové společnosti, což snižuje náklady leasingové společnosti. Délka trvání smlouvy je kratší než u finančního leasingu. V souvislosti s touto formou leasingu jsou dále podle různých variant zahrnovány v leasingové splátce též různé služby servisního charakteru, daňového a pojistného charakteru.

g) Přeprava (§2550 a násl.)

Vedle občanského zákoníku jsou smluvní vztahy mezi přepravcem a objednatelem přepravy resp. cestujícím upraveny mimo jiné v těchto předpisech:

- Vyhláška č. 175/2000 Sb., o přepravním řádu pro veřejnou drážní a silniční osobní dopravu
- Nařízení vlády č. 1/2000 Sb., o přepravním řádu pro veřejnou drážní nákladní dopravu
- Zákon č. 111/94 Sb., o silniční dopravě
- Zákon č. 266/94 Sb., o dráhách
- Zákon č. 114/95 Sb., o vnitrozemské plavbě
- Zákon č. 49/97 Sb., o civilním letectví

Občanský zákoník rozlišuje přepravu osob a přepravu nákladu:

- smlouvou o přepravě osoby se dopravce zavazuje přepravit cestujícího do místa určení a cestující se zavazuje zaplatit jízdné. Podrobnosti upravují přepravní řády. Jedná-li se o pravidelnou přepravu osob, stanoví přepravní řády, jaká práva má cestující vůči dopravci, nebyla-li přeprava provedena včas. Při nepravidelné přepravě osob nahradí dopravce škodu vzniklou cestujícímu tím, že přeprava nebyla provedena včas; podmínky a rozsah náhrady stanoví přepravní řády.
- smlouvou o přepravě věci se dopravce zavazuje odesílateli, že přepraví věc jako zásilku z místa odeslání do místa určení, a odesílatel se zavazuje zaplatit dopravci přepravné.

Specifika mezinárodní přepravy dále stanovují právní předpisy EU a mezinárodní smlouvy, včetně pravidel zajišťování závazku veřejné služby (zajištění dopravní obslužnosti na území obcí, krajů a státu), mimo jiné:

- 39/76 Sb., dohoda o všeobecných podmínkách mezinárodních přeprav cestujících autobusu
- 11/75 Sb., úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě (CMR)
- 9/2003 Sb. m. s., dohoda o mezinárodní příležitostné přepravě cestujících autokarem a autobusem (INTERBUS)
- 91/2006 Sb. m. s., úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční přepravě cestujících a zavazadel (CVR)
- 8/85 Sb., úmluva o mezinárodní železniční přepravě (COTIF)
- 64/87 Sb., Evropská dohoda o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí - ADR (Ženeva, 1957)
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1370/2007 ze dne 23. října 2007 o veřejných službách v přepravě cestujících po železnici a silnici a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 1191/69 a č. 1107/70.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1071/2009 ze dne 21. října 2009, kterým se zavádějí společná pravidla týkající se závazných podmínek pro výkon povolání podnikatele v silniční dopravě a zrušuje směrnice Rady 96/26/ES.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1072/2009 ze dne 21. října 2009 o společných pravidlech pro přístup na trh mezinárodní silniční nákladní dopravy.

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1073/2009 ze dne 21. října 2009 o společných pravidlech pro přístup na mezinárodní trh autokarové a autobusové dopravy a o změně nařízení (ES) č. 561/2006.

Od přepravní smlouvy je třeba odlišovat **charterové smlouvy**- smlouvy o provozu dopravního prostředku, kdy se provozce zavazuje přepravit náklad určený objednatelem a k tomu účelu vykonat alespoň jednu předem určenou cestu (trip charter), anebo vykonat ve smluvené době větší počet cest (time charter), jak to objednatel určí, a objednatel se zavazuje zaplatit provozci odměnu.

h) Dílo (§2586 a násl.)

Smlouvou o dílo se zhotovitel zavazuje provést na svůj náklad a nebezpečí pro objednatele dílo a objednatel se zavazuje dílo převzít a zaplatit cenu. **Dílem se rozumí** zhotovení určité věci, nespadá-li pod kupní smlouvu, a dále údržba, oprava nebo úprava věci, nebo činnost s jiným výsledkem. Dílem se rozumí vždy zhotovení, údržba, oprava nebo úprava stavby nebo její části.

Pro smlouvu o dílo platí mimo jiné tato zákonná pravidla:

- zhotovitel buď provede dílo osobně, anebo je nechá provést pod svým osobním vedením. To neplatí, není-li provedení díla vázáno na osobní vlastnosti zhotovitele nebo není-li to vzhledem k povaze díla zapotřebí.
- zhotovitel postupuje při provádění díla samostatně
- zhotovitel provede dílo s potřebnou péčí v ujednaném čase a obstará vše, co je k provedení díla potřeba
- dílo je provedeno, je-li dokončeno a předáno. Dílo je dokončeno, je-li předvedena jeho způsobilost sloužit svému účelu. Objednatel převezme dokončené dílo s výhradami, nebo bez výhrad. Převezme-li objednatel dílo bez výhrad, nepřizná mu soud právo ze zjevné vady díla, namítne-li zhotovitel, že právo nebylo uplatněno včas
- je-li předmětem díla věc, řídí se předání věci obdobně ustanoveními o kupní smlouvě. Podle §2088 analogicky platí, že zhotovitel splní povinnost odevzdat věc objednateli, umožní-li mu nakládat s věcí v místě plnění a včas mu to oznámí.
- je-li předmětem díla stavba, stanovuje občanský zákoník některá odchylná pravidla pro nebezpečí škody, tzv. právo na vyúčtování, kontrolu provádění díla, skryté překážky, převzetí stavby a vady stavby. V této souvislosti stojí za připomenutí, že

bylo-li plněno vadně, je vzhledem k tomu, co sám dodal, zavázán se zhotovitelem společně a nerozdílně a) poddodavatel zhotovitele, ledaže prokáže, že vadu způsobilo jen rozhodnutí zhotovitele nebo toho, kdo nad stavbou vykonával dozor, b) kdo dodal stavební dokumentaci, ledaže prokáže, že vadu nezpůsobila chyba ve stavební dokumentaci, a c) kdo prováděl dozor nad stavbou, ledaže prokáže, že vadu stavby nezpůsobilo selhání dozoru.

i) Smlouvy příkazního typu (§2430 až §2520)

- Příkaz
- Zprostředkování
- Komise
- Zásilatelství
- Obchodní zastoupení

Příkazní smlouvou se příkazník zavazuje obstarat záležitost příkazce. Obstarává-li někdo určité záležitosti **jako podnikatel**, má povinnost, byl-li o obstarání takové záležitosti požádán, dát druhé straně bez zbytečného odkladu výslovně najevo, zda na sebe obstarání záležitosti bere nebo ne; jinak nahradí škodu tím způsobenou.

Smlouvou o zprostředkování se zprostředkovatel zavazuje, že zájemci zprostředkuje uzavření určité smlouvy s třetí osobou, a zájemce se zavazuje zaplatit zprostředkovateli provizi. Provize je splatná dnem uzavření zprostředkované smlouvy; byla-li tato smlouva uzavřena s odkládací podmínkou, je provize splatná až splněním podmínky. Bylo-li ujednáno, že zprostředkovatel pro zájemce obstará příležitost uzavřít s třetí osobou smlouvu s určitým obsahem, je provize splatná již obstaráním příležitosti.

Komisionářskou smlouvou se komisionář zavazuje obstarat pro komitenta na jeho účet vlastním jménem určitou záležitost, a komitent se zavazuje zaplatit mu odměnu. Z právního jednání učiněného komisionářem vůči třetí osobě nevznikají práva ani povinnosti komitentovi, nýbrž komisionáři samotnému. Věc svěřená komisionáři k prodeji zůstává ve vlastnictví komitenta, dokud vlastnické právo nenabude třetí osoba. Neplní-li třetí osoba povinnost ze smlouvy, kterou s ní komisionář uzavřel, vymůže komisionář na účet komitenta splnění této povinnosti. Zvláštním případem komise je **zasílatelská smlouva**, podle níž se zasílatel zavazuje příkazci obstarat mu vlastním jménem a na jeho účet přepravu zásilky z

určitého místa do jiného určitého místa, případně i obstarat nebo provést úkony s přepravou související, a příkazce se zavazuje zaplatit zasílateli odměnu.

Smlouvou o obchodním zastoupení se obchodní zástupce jako nezávislý podnikatel zavazuje **dlouhodobě vyvíjet pro zastoupeného činnost** směřující k uzavírání určitého druhu obchodů zastoupeným nebo k ujednání obchodů jménem zastoupeného a na jeho účet a zastoupený se zavazuje platit obchodnímu zástupci provizi. Smlouva o obchodním zastoupení vyžaduje písemnou formu.

V souvislosti s tímto typem smlouvy občanský zákoník upravuje mimo jiné tato pravidla:

- výhradní a nevýhradní obchodní zastoupení
- práva a povinnosti stran
- ukončení smlouvy
- provizi
- právo na zvláštní odměnu
- konkurenční doložku
- tzv. zakázaná ujednání

j) Ostatní smluvní typy v podnikatelské praxi

Závěrem stručně podáváme přehled dalších smluvních typů upravených občanským zákoníkem, které jsou v podnikatelské praxi často využívány. Jde mimo jiné o následující:

- směna
- skladování
- úschova
- kontrolní činnost
- účet a vklad
- pojištění
- akreditiv
- inkaso

Studijní materiály:

Základní literatura:

ŠVARC, Zbyněk a kolektiv. *Základy obchodního práva - po rekonstrukci soukromého práva*. 510 s. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2014, s. 313-383. ISBN 978-80-7380-504-3

ŠMÍD, David a kolektiv. *Nový občanský zákoník s podrobným výkladem vybraných ustanovení*. 160 s. 1. vydání. Praha: Soudy, 2014, s. 125-149. ISBN 978-80-8684-655-2

? **Otázky a úkoly**

- 1) vymezte rozdíly mezi typovými smlouvami, smlouvami nepojmenovanými a smlouvami smíšenými
- 2) vymezte základní definiční znaky koupě a díla a poukažte na rozdíly v těchto smluvních typech podle občanského zákoníku
- 3) podejte přehled právních předpisů v oblasti smluvního práva přepravního. Vymezte předmět právní úpravy tzv. přepravních řádů
- 4) proveďte rozlišení přepravní smlouvy a zasílatelství
- 5) porovnejte smlouvu úvěrovou a smlouvu o zápůjčce
- 6) jaké známy druhy leasingu
- 7) definujte pojem franšiza
- 8) jaké druhy licencí upravuje občanský zákoník. Vymezte pojem předměty duševního vlastnictví
- 9) definujte podstatné náležitosti smlouvy o obchodním zastoupení a rozlište výhradní a nevýhradní obchodní zastoupení
- 10) v čem spočívá podstata dokumentárního akreditivu

? **Úkoly k zamyšlení a diskuzi**

- 1) Diskutujte nad povahou smíšených smluv o skladování a komisi. K jakým účelům jsou takové smlouvy uzavírány. Definujte pojem konsignační sklad
- 2) Pokuste se zpracovat smlouvu o obchodním zastoupení, jejíž součástí bude formulace výhradního zastoupení, právo na zvláštní odměnu a konkurenční doložka. Definujte pojem rozhodné území

Klíč k řešení otázek:

1) až 8) viz text studijní opory

9) V případě **výhradního obchodního zastoupení**, nemá zastoupený právo na rozhodném území nebo pro určený okruh osob využívat jiného obchodního zástupce; obchodní zástupce nemá ve stejném rozsahu právo vykonávat obchodní zastoupení pro jiné osoby, ani uzavírat obchody na vlastní účet nebo na účet jiné osoby. Naopak zastoupený má sice právo uzavírat obchody, na které se vztahuje výhradní obchodní zastoupení, i bez součinnosti obchodního zástupce, avšak obchodnímu zástupci vzniká právo na provizi, jako by tyto obchody byly uzavřeny s jeho součinností. Nevyplývá-li ze smlouvy, že je obchodní zastoupení výhradní, může zastoupený pověřit i jinou osobu stejným obchodním zastoupením, jaké ujednal s obchodním zástupcem, a obchodní zástupce může vykonávat činnost, ke které se zavázal vůči zastoupenému, i pro jiné osoby, popřípadě uzavírat obchody, jež jsou předmětem obchodního zastoupení, i na vlastní účet nebo účet jiné osoby (**nevýhradní zastoupení**).

10) Podstata akreditivu spočívá v tom, že se výstavce akreditivu zavazuje vůči příkazci vystavit na jeho žádost a účet ve prospěch třetí osoby (oprávněného) akreditiv a příkazce se zavazuje zaplatit výstavci akreditivu odměnu. Závazek výstavce akreditivu vůči oprávněnému vzniká vystavením akreditivu. Tento závazek je nezávislý na závazku mezi výstavcem akreditivu a příkazcem i na závazku mezi příkazcem a oprávněným. **Při dokumentárním akreditivu** výstavce akreditivu plní oprávněnému, jsou-li mu včas předloženy dokumenty určené akreditivem v souladu s akreditivními podmínkami.

Kapitola 9: Soutěžní právo

Klíčové pojmy:

hospodářská soutěž, nekalá soutěž, generální klauzule, omezování soutěže, kartelová dohoda

Cíle kapitoly:

- **přehled právní úpravy ochrany hospodářské soutěže**
- **přehled právní úpravy ochrany před nekalým soutěžním jednáním**
- **přehled právní úpravy ochrany hospodářské soutěže před jejím omezováním**

Čas potřebný ke studiu kapitoly: 7 hodin

Výklad:

1) Právní rámec

- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy
- zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti
- Smlouva o fungování Evropské unie
- Nařízení Komise (EU) č. 330/2010 ze dne 20. dubna 2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě

2) Hospodářská soutěž

Pojem někdy ztotožňovaný s pojmem konkurence definujeme jako snahu subjektů na trhu zboží nebo služeb získat výhodu před ostatními subjekty zúčastněnými na trhu zboží a služeb. Porušení nebo ohrožení (obecně řečeno zneužití) fungování hospodářské soutěže může spočívat ve dvou základních formách:

- v nekalém soutěžním jednání (nekalou soutěží)
- v nedovoleném omezování hospodářské soutěže (zvláště právně upraveném v zákonu č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů)

Obecná ustanovení o ochraně hospodářské soutěže a nekalou soutěž upravuje občanský zákoník v ust. §2972 až §2989. Kdo se účastní hospodářské soutěže (soutěžitel), nesmí při soutěžní činnosti, ani při sdružování k výkonu soutěžní činnosti, vlastní účast v hospodářské soutěži nekalou soutěží zneužívat, ani účast jiných v hospodářské soutěži omezovat.

3) Nekalá soutěž

Ust. §2976 občanského zákoníku upravuje tzv. **generální klauzuli nekalé soutěže**, podle níž „kdo se dostane v hospodářském styku do rozporu s dobrými mravy soutěže jednáním způsobilým přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo zákazníkům, dopustí se nekalé soutěže. Nekalá soutěž se zakazuje“.

Dále občanský zákoník podává přehled základních **skutkových podstat nekalé soutěže**, které musí splňovat definiční znaky nekalého soutěžního jednání vyplývající z generální klauzule.

Jsou jimi:

- a) klamavá reklama,
- b) klamavé označování zboží a služeb,
- c) vyvolání nebezpečí záměny,
- d) parazitování na pověsti závodu, výrobku či služeb jiného soutěžitele,
- e) podplácení,
- f) zlehčování,
- g) srovnávací reklama, pokud není dovolena jako přípustná,
- h) porušení obchodního tajemství,
- i) dotěrné obtěžování a
- j) ohrožení zdraví a životního prostředí.

Jedná se o jednu s forem zneužití hospodářské soutěže a nekalá soutěž je upravena mezinárodně již Pařížskou unijní úmluvou na ochranu průmyslového vlastnictví, neboť

předmětem ochrany v této souvislosti jsou de facto nehmotné statky spočívající v určité materiální i nemateriální hodnotě zboží, služeb a vůbec pověsti soutěžitele na trhu.

V tzv. generální klauzuli, stanovující základní kritéria pro posuzování, zda určité jednání soutěžitele narušuje nebo ohrožuje hospodářskou soutěž. Nekalým soutěžním jednáním tak může být i chování soutěžitele, které nespadá přímo do jednotlivých dále definovaných skutkových podstat. Naopak platí, že lze-li určité chování soutěžitele podřadit pod skutkovou podstatu nekalé soutěže, neznamená to automaticky, že by takové chování bylo nekalým soutěžním jednáním, když toto musí splňovat i kritéria stanovená generální klauzulí.

Základní definiční znaky nekalé soutěže jsou tedy tyto:

- jednání v hospodářské soutěži nebo v hospodářském styku (nemusí jít o podnikatelskou činnost)
- rozpor s dobrými mravy hospodářské soutěže
- způsobilost přivodit újmu (materiální, ale též nemateriální, tedy i morální) s tím, že postačuje, je-li takové jednání způsobilé, nemusí tedy taková újma vůbec nastat
- způsobilost přivodit újmu se dotýká nejen jiných soutěžitelů (i nepodnikatelů), ale i spotřebitelů a dalších zákazníků

Generální klauzule-příklady

- Využití nositelů veřejného zájmu k reklamě
- Zabraňovací soutěž
- Lavina, hydra
- Zneužívání sklonů ke hře
- Nepřiměřené lákání zákazníků
- Nepřiměřené obtěžování zákazníků
- Těžení ze soucitu
- Porušení norem veřejného či soukromého práva se soutěžním dopadem
- Obchodní taktiky těžící z pocitu vděčnosti
- Zneužití informací
- Podprahová reklama
- Skrytá reklama
- Nevyžádaná reklama
- Reklama operující s motivem strachu
- Reklama operující s národnostními či rasovými prvky

- Reklama operující s náboženskými prvky
- Reklama operující s pornografickými (erotickými) prvky
- Reklama zobrazující násilí
- Reklama snižující lidskou důstojnost
- Nesprávné údaje při výprodejích
- Zveřejňování výsledků při kontrolní činnosti
- Reklama proti dobrému vkusu
- Přetahování zaměstnanců a zákazníků od konkurence

a) Skutkové podstaty nekalé soutěže

§2977-Klamavá reklama

Klamavá reklama je taková reklama, která souvisí s podnikáním nebo povoláním, **sleduje podpořit odbyt** movitých nebo nemovitých věcí nebo poskytování služeb, včetně práv a povinností, **klame nebo je způsobilá klamat podáním nebo jakýmkoli jiným způsobem** osoby, **jimž je určena nebo k nimž dospěje**, a tím i zřejmě způsobilá ovlivnit hospodářské chování takových osob. Při posuzování, zda je reklama klamavá, se přihlédne ke všem jejím výrazným znakům. Zvláště se přihlédne k údajům, které reklama obsahuje ohledně

a) dostupnosti, povahy, provedení, složení, výrobního postupu, data výroby nebo poskytnutí, způsobilosti k určenému účelu, použitelnosti, množství, zeměpisného či obchodního původu, jakož i podrobnějšího vytčení a dalších znaků zboží nebo služeb včetně předpokládaných výsledků použití nebo výsledků a podstatných znaků provedených zkoušek či prověrek,

b) ceny nebo způsobu jejího určení,

c) podmínek, za nichž se zboží dodává nebo služba poskytuje, a

d) povahy, vlastností a práv zadavatele reklamy, jako jsou zejména jeho totožnost, majetek, odborná způsobilost, jeho práva duševního vlastnictví nebo jeho vyznamenání a pocty.

§2978- Klamavé označení zboží nebo služby

Klamavé označení zboží nebo služby je takové označení, které je způsobilé vyvolat v hospodářském styku mylnou domněnku, že jím označené zboží nebo služba pocházejí **z určité oblasti či místa nebo od určitého výrobce, anebo že vykazují zvláštní**

charakteristický znak nebo **zvláštní jakost**. Nerozhodné je, zda označení bylo uvedeno bezprostředně na zboží, na obalu, obchodní písemnosti nebo jinde. Rovněž je nerozhodné, zda ke klamavému označení došlo přímo nebo nepřímo a jakým prostředkem se tak stalo. Klamavost působí i údaj všeobecně vžitý v hospodářském styku k označení druhu nebo jakosti, je-li k němu připojen dodatek způsobilý klamat, zejména s použitím výrazu "pravý", "skutečný" nebo "původní".

Při posouzení klamavosti se přihlédne rovněž k dodatkům, zejména k použití výrazů jako "druh", "typ", "způsob", jakož i k výpustkám, zkratkám a celkové vnější úpravě.

§2980- Srovnávací reklama

Srovnávací reklama **přímo nebo nepřímo označuje jiného soutěžitele nebo jeho zboží či službu**. Srovnávací reklama **je přípustná**, pokud se srovnání týče,

- a) není-li klamavá,
- b) srovnává-li jen zboží a službu uspokojující **stejnou potřebu nebo určené ke stejnému účelu**,
- c) srovnává-li **objektivně** jednu nebo více **podstatných, důležitých, ověřitelných a příznačných vlastností** zboží nebo služeb včetně ceny,
- d) srovnává-li **zboží s označením původu pouze se zbožím stejného označení**,
- e) **nezlehčuje-li soutěžitele**, jeho postavení, jeho činnost nebo její výsledky nebo jejich označení ani z nich nekalým způsobem netěží, a
- f) nenabízí-li zboží nebo službu jako napodobení či reprodukci zboží nebo služby označovaných ochrannou známkou soutěžitele nebo jeho názvem.

§2981- Vyvolání nebezpečí záměny

Kdo **užije jména osoby nebo zvláštního označení závodu** užívaného již po právu jiným soutěžitelem, vyvolá tím nebezpečí záměny.

Nebezpečí záměny vyvolá i ten, kdo užije **zvláštního označení závodu nebo zvláštního označení či úpravy** výrobku, výkonu nebo obchodního materiálu závodu, **které v zákaznických kruzích platí pro určitý závod za příznačné.**

Stejně tak vyvolá nebezpečí záměny, kdo **napodobí cizí výrobek**, jeho **obal nebo výkon**, ledaže se jedná o napodobení v prvcích, které jsou již z povahy výrobku funkčně, technicky nebo esteticky předurčeny, a napodobitel učinil veškerá opatření, která lze na něm požadovat, aby nebezpečí záměny vyloučil nebo alespoň podstatně omezil, pokud jsou tato jednání způsobilá vyvolat nebezpečí záměny nebo klamnou představu o spojení se soutěžitelem, jeho závodem, pojmenováním, zvláštním označením nebo s výrobkem či výkonem jiného soutěžitele.

§2982- Parazitování na pověsti

Parazitováním je **zneužití pověsti** závodu, výrobku nebo služby jiného soutěžitele umožňující **získat pro výsledky vlastního nebo cizího podnikání prospěch, jehož by soutěžitel jinak nedosáhl.**

§2983- Podplácení

Jde o jednání, jímž:

a) soutěžitel osobě, která je členem statutárního nebo jiného orgánu jiného soutěžitele nebo je v pracovním poměru k jinému soutěžiteli, přímo nebo nepřímo nabídne, slíbí či poskytne jakýkoliv prospěch za tím účelem, aby **jejím nekalým postupem docílil na úkor jiných soutěžitelů pro sebe nebo jiného soutěžitele přednost nebo jinou neoprávněnou výhodu v soutěži, anebo**

b) osoba uvedená v písmenu a) přímo či nepřímo žádá, dá si slíbit nebo přijme za stejným účelem jakýkoliv prospěch.

§2984- Zlehčování

Zlehčováním je jednání, jímž soutěžitel uvede nebo rozšiřuje o poměrech, výkonech nebo výrobku **jiného soutěžitele nepravdivý údaj způsobilý tomuto soutěžiteli přivodit újmu.**

Zlehčováním je i uvedení a rozšiřování **pravdivého údaje** o poměrech, výkonech nebo výrobku jiného soutěžitele, **pokud jsou způsobilé tomuto soutěžiteli přivodit újmu.**

Nekalou soutěží však není, byl-li soutěžitel k takovému jednání okolnostmi donucen (oprávněná obrana).

§2985- Porušení obchodního tajemství

Porušením obchodního tajemství je jednání, jímž jednající jiné **osobě neoprávněně sdělí, zpřístupní, pro sebe nebo pro jiného využije obchodní tajemství**, které může být využito v soutěži a o němž se dověděl

a) tím, že mu tajemství bylo svěřeno nebo jinak se stalo přístupným na základě jeho pracovního poměru k soutěžiteli nebo na základě jiného vztahu k němu, popřípadě v rámci výkonu funkce, k níž byl soudem nebo jiným orgánem povolán, nebo

b) vlastním nebo cizím jednáním porušícím se zákonu.

§2986- Dotěrné obtěžování

Dotěrné obtěžování je sdělování údajů o soutěžiteli, zboží nebo službách, jakož i nabídka zboží nebo služeb s využitím telefonu, faxového přístroje, elektronické pošty nebo podobných prostředků, ačkoli si takovou činnost příjemce zjevně nepřejí, nebo sdělování reklamy, při kterém její původce utají nebo zastře údaje, podle nichž ho lze zjistit, a neuvede, kde příjemce může bez zvláštních nákladů přikázat ukončení reklamy. Rozesílá-li se reklama na elektronickou adresu, kterou podnikatel získal v souvislosti s prodejem zboží nebo poskytnutím služby, nejde o dotěrné obtěžování, pokud podnikatel tuto adresu používá k přímé reklamě pro vlastní zboží nebo služby a druhá strana reklamu nezakázala, ačkoli ji podnikatel při získání adresy i při každém jejím použití k reklamě zřetelně upozornil na právo přikázat bez zvláštních nákladů ukončení reklamy.

§2987- Ohrožení zdraví nebo životního prostředí

Ohrožení zdraví nebo životního prostředí je jednání, jímž soutěžitel zkresluje podmínky hospodářské soutěže tím, že provozuje výrobu, uvádí na trh výrobek nebo provádí výkon ohrožující zájem na ochraně zdraví nebo životního prostředí chráněný zákonem, aby tak získal pro sebe nebo pro jiného prospěch na úkor jiného soutěžitele nebo zákazníků.

b) Ochrana proti nekalé soutěži- žaloby

Občanský zákoník definuje nároky osob, jejichž práva byla nekalou soutěží porušena či ohrožena (jiný soutěžitel, spotřebitel). Ochranu právům poskytují v této oblasti soudy v rámci občanského soudního řízení. V prvním stupni pak rozhodují krajské soudy. Dotčené osoby se mohou domáhat proti rušiteli těchto nároků:

- zdržet se takového jednání (negatorní žaloba)
- odstranit závadný stav (restituční žaloba)
- poskytnout přiměřené zadostiučinění (včetně zadostiučinění v penězích) k úhradě nemateriální újmy
- nahradit škodu vzniklou takovým jednáním (náhrada majetkové újmy, skutečná škoda, ušlý zisk)
- vydat bezdůvodné obohacení (včetně užitek z takového jednání)

Shora uvedených nároků se může domáhat též právnická osoba oprávněná hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů (platí např. pro skutkové podstaty klamavé reklamy, klamavého označení zboží a služeb, vyvolání nebezpečí záměny a ohrožování zdraví a životního prostředí). Zákon pak pro některé případy obrací důkazní břemeno, které nese rušitel, jde-li o nároky spotřebitele na zdržení se jednání a odstranění závadného stavu. Rušitel zde prokazuje, že se nekalého soutěžního jednání nedopustil.

V hlavě VI., dílu třetím, trestní zákoník vymezuje skutkové podstaty trestných činů proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou. Co se týče nekalé soutěže, zde jsou skutkové podstaty a podmínky trestně právní odpovědnosti upraveny v ust. §248 trestního zákoníku.

4) Některé aspekty ochrany spotřebitele (podle zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů)

- zákaz nekalých obchodních praktik- jde o jednání podnikatele vůči spotřebiteli v rozporu s požadavky odborné péče, které je způsobilé ovlivnit rozhodování zákazníka tak, že může učinit jednání, které by jinak neučinil (obchodní rozhodnutí zákazníka)
- výslovný zákaz klamavých a agresivních obchodních praktik
- klamavá obchodní praktika-užití nepravdivého údaje, užití pravdivého údaje způsobilého uvést spotřebitele v omyl s ohledem na okolnosti a souvislosti, za nichž byl užít, dále opomenutí důležitého údaje, způsob prezentace ve formě srovnávací

reklamy či jinak vedoucí k záměně, nedodržení kodexu chování, který se podnikatel zavázal dodržovat apod.

- za klamavou obchodní praktiku se považuje též jednání porušující práva z duševního vlastnictví

5) Ochrana hospodářské soutěže proti jejímu narušení

Zákon o ochraně hospodářské soutěže upravuje ochranu hospodářské soutěže na trhu výrobků a služeb proti jejímu vyloučení, omezení, jinému narušení nebo ohrožení (dále jen "narušení")

a) dohodami soutěžitelů

b) zneužitím dominantního postavení soutěžitelů,

c) spojením soutěžitelů,

d) orgány státní správy při výkonu státní správy, orgány územní samosprávy při výkonu samosprávy a při přeneseném výkonu státní správy a orgány zájmové samosprávy při přeneseném výkonu státní správy

Dohody mezi soutěžiteli, rozhodnutí jejich sdružení a jednání soutěžitelů ve vzájemné shodě (**kartelové dohody**), jejichž cílem nebo výsledkem je narušení hospodářské soutěže, jsou zakázané a neplatné, pokud zákon nestanoví jinak nebo pokud Úřad pro ochranu hospodářské soutěže nepovolí prováděcím právním předpisem z tohoto zákazu výjimku. Dohody, jejichž dopad na hospodářskou soutěž je zanedbatelný, nejsou považovány za zakázané.

Z dohod zakázaných výše jsou zakázány zejména dohody, jejichž cílem nebo výsledkem je narušení hospodářské soutěže proto, že obsahují ujednání o

a) přímém nebo nepřímém určení cen, popřípadě o jiných obchodních podmínkách,

b) omezení nebo kontrole výroby, odbytu, výzkumu a vývoje nebo investic,

c) rozdělení trhu nebo nákupních zdrojů,

d) tom, že uzavření smlouvy bude vázáno na přijetí dalšího plnění, které věcně ani podle obchodních zvyklostí a zásad poctivého obchodního styku s předmětem smlouvy nesouvisí,

e) uplatnění rozdílných podmínek vůči jednotlivým soutěžitelům při shodném nebo srovnatelném plnění, jimiž jsou někteří soutěžitelé v hospodářské soutěži znevýhodněni,

f) tom, že účastníci dohody nebudou obchodovat či jinak hospodářsky spolupracovat se soutěžiteli, kteří nejsou účastníky dohody, anebo jim budou jinak působit újmu (skupinový bojkot).

Týká-li se důvod zákazu jen části dohody, je zakázána a neplatná jen tato část. Pokud však z povahy dohody, jejího obsahu, účelu nebo z okolností, za nichž k ní došlo, vyplývá, že ji nelze od ostatního obsahu oddělit, je zakázána a neplatná celá dohoda.

Zákaz se nevztahuje na dohody, které

- a) přispějí ke zlepšení výroby nebo distribuce zboží nebo k podpoře technického či hospodářského rozvoje a vyhražují spotřebitelům přiměřený podíl na výhodách z toho plynoucích,
- b) neuloží soutěžitelům omezení, která nejsou nezbytná k dosažení cílů podle písmene a),
- c) neumožní soutěžitelům vyloučit hospodářskou soutěž na podstatné části trhu zboží, jehož dodávka nebo nákup je předmětem dohody.

Podstatné je vymezení tzv. **relevantního trhu**. **Relevantní trh- trh zboží, které je z hlediska jeho charakteristiky, ceny a zamýšleného použití shodné, porovnatelné nebo vzájemně zastupitelné, a to na území, na němž jsou soutěžní podmínky dostatečně homogenní a zřetelně odlišitelné od sousedících území.**

- věcná stránka (substituty z hlediska poptávky- cenový test-sleduje reakci poptávky na významné zvýšení ceny produktu-5% až 10%, cenová pružnost poptávky-posouzení změny v množství zboží na poptávku, křížová cenová elasticita-posouzení vlivu změny množství výrobku na cenu výrobku, celofánový klam u monopolních cen v rámci deformovaného trhu, cenová korelace-podobný vývoj cen u substitutů, kointegrační analýza v čase, a z hlediska nabídky-možnost zahájení výroby substitutu, dále posouzení trhu značkových zboží a zboží za značkové ceny, dále vliv provázanosti trhu primárního a sekundárního)
- zeměpisná stránka (globální, regionální, nadnárodní, národní, subnárodní, plochy-zařízení, místa)-vliv na straně nabídky a poptávky, cenový test, vliv zboží vyšší hodnoty na poptávku stran cestování za substitutem
- časová stránka
- odvětvová kritéria (síťová odvětví, letecká doprava, farmacie)

Zásada de minimis- pravidlo o výjimky ze zákazu kartelové dohody, je-li tržní podíl zúčastněných subjektů pod určitou hranicí stanovenou normami EU (spol.podíl 10% u horizontálních dohod, společný podíl 15% u vertikálních dohod, v případě více dohod

v kontextu společného trhu-kumulativní uzavření trhu-hranice 5% tržního podílu jednotlivých soutěžitelů i nesoutěžitelů a méně než 30% kumulativně).

Zákaz se nevztahuje na dohody, které nemohou mít vliv na obchod mezi členskými státy Evropské unie podle čl. 101 Smlouvy, avšak splňují ostatní podmínky stanovené blokovými výjimkami přijatými na základě čl. 103 odst. 1 Smlouvy k provedení čl. 101 odst. 3 Smlouvy příslušnými nařízeními Komise nebo Rady (**unijní blokové výjimky**) anebo výjimkou pro oblast zemědělství⁵

a) Horizontální dohody

Dohoda o horizontální spolupráci je dohoda mezi konkurenčními společnostmi působícími na stejné výrobní nebo distribuční úrovni na trhu

- výzkum a vývoj výrobků nebo postupů, jakož i využití výsledků, včetně ustanovení o právech na ochranu průmyslového vlastnictví a tajné technické znalosti;
- specializace, včetně dohod nezbytných k jejímu provádění.
- cenové dohody, dohody o vyloučení zákazníků, rozdělení území (rozdělení trhu)
- Výměna informací, dohoda o společném nákupu, dohoda o obchodním využití stran náhradních dílů, dohoda o výrobě, dohoda o společné výrobě, standardizační dohody

Viz též Sdělení Komise – Pokyny k použitelnosti článku 101 Smlouvy o fungování Evropské unie na dohody o horizontální spolupráci (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:52011XC0114%2804%29>)

b) Vertikální dohody

Dohody soutěžitelů, kteří působí na různých úrovních trhu zboží. Blokované výjimky vymezeny např. v Nařízení Komise (EU) č. 330/2010 ze dne 20. dubna 2010 o použití čl. 101 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě.

K typickým příkladům vertikálních dohod patří dohody o distribuci mezi výrobcí a velkoobchody nebo maloobchody.

Požadavky Komise:

- dohoda nesmí obsahovat žádná tvrdá omezení stanovená v nařízení (např. pevné stanovení minimálních cen, za které kupující (distributoři) mohou výrobky prodávat, dále územní dělení trhu nebo dělení trhu podle zákazníků s výjimkami v systému výhradního prodeje a selektivní distribuce)
- práh tržního podílu ve výši 30 % pro dodavatele i kupující
- podmínky týkající se tzv. zvláštních omezení (týká se některých omezení trhu- zákaz soutěžit během trvání smlouvy, zákaz soutěžit po skončení smlouvy, vyloučení určitých značek v systému selektivní distribuce)

c) Zneužití dominantního postavení

Dominantní postavení na trhu má soutěžitel nebo společně více soutěžitelů (společná dominance), kterým jejich tržní síla umožňuje chovat se ve značné míře nezávisle na jiných soutěžitelích nebo spotřebitelích.

Tržní sílu Úřad posuzuje podle hodnotového vyjádření zjištěného objemu dodávek nebo nákupu na trhu daného zboží (**tržní podíl**) dosaženého soutěžitelem nebo soutěžiteli se společnou dominancí v období, které je zkoumáno podle zákona a podle dalších ukazatelů, zejména podle hospodářské a finanční síly soutěžitelů, právních nebo jiných překážek vstupu na trh pro další soutěžitele, stupně vertikální integrace soutěžitelů, struktury trhu a velikosti tržních podílů nejbližších konkurentů. Nebude-li pomocí ukazatelů prokázán opak, má se za to, že dominantní postavení nezaujímá soutěžitel nebo soutěžitelé se společnou dominancí, kteří ve zkoumaném období dosáhli na trhu menší než 40 % tržní podíl.

Zneužívání dominantního postavení na újmu jiných soutěžitelů nebo spotřebitelů je zakázáno.

Zneužitím dominantního postavení je zejména:

- přímé nebo nepřímé vynucování nepřiměřených podmínek ve smlouvách s jinými účastníky trhu, zvláště vynucování plnění, jež je v době uzavření smlouvy v nápadném nepoměru k poskytovanému protiplnění,
- vázání souhlasu s uzavřením smlouvy na podmínku, že druhá smluvní strana odebere i další plnění, které s požadovaným předmětem smlouvy věcně ani podle obchodních zvyklostí nesouvisí,
- uplatňování rozdílných podmínek při shodném nebo srovnatelném plnění vůči jednotlivým účastníkům trhu, jimiž jsou tito účastníci v hospodářské soutěži znevýhodňováni,

- zastavení nebo omezení výroby, odbytu nebo výzkumu a vývoje na úkor spotřebitelů,
- dlouhodobé nabízení a prodej zboží za nepřiměřeně nízké ceny, které má nebo může mít za následek narušení hospodářské soutěže,
- odmítnutí poskytnout jiným soutěžitelům za přiměřenou úhradu přístup k vlastním přenosovým sítím nebo obdobným rozvodným a jiným infrastrukturním zařízením, které soutěžitel v dominantním postavení vlastní nebo využívá na základě jiného právního důvodu, pokud jiní soutěžitelé z právních nebo jiných důvodů nemohou bez spoluužívání takového zařízení působit na stejném trhu jako dominantní soutěžitelé, kteří přitom neprokáží, že takové spoluužívání není z provozních nebo jiných důvodů možné anebo je od nich nelze spravedlivě požadovat; totéž přiměřeně platí pro odmítnutí přístupu jiným soutěžitelům za přiměřenou úhradu k využití duševního vlastnictví nebo přístupu k sítím, které soutěžitel v dominantním postavení vlastní nebo využívá na základě jiného právního důvodu, pokud je takové využití nezbytné pro účast v hospodářské soutěži na stejném trhu jako dominantní soutěžitelé nebo na jiném trhu.

d) Spojení soutěžitelů

Dochází k němu fúzí dvou nebo více na trhu dříve samostatně působících soutěžitelů.

Za spojení soutěžitelů podle tohoto zákona se považuje i nabytí podniku jiného soutěžitele nebo jeho části smlouvou, na základě dražby nebo jiným způsobem. Za spojení soutěžitelů se dále považuje, jestliže jedna nebo více osob, které nejsou podnikateli, ale kontrolují již alespoň jednoho soutěžitele, anebo jestliže jeden nebo více podnikatelů získá možnost přímo nebo nepřímo kontrolovat jiného soutěžitele, zejména

- nabytím účastnických cenných papírů, obchodních nebo členských podílů, nebo
- smlouvou nebo jinými způsoby, které jim umožňují jiného soutěžitele kontrolovat.

Kontrolou se pro účely tohoto zákona rozumí možnost vykonávat na základě právních nebo faktických skutečností rozhodující vliv na činnost jiného soutěžitele, zejména na základě

- vlastnického práva nebo práva užívání k podniku kontrolovaného soutěžitele nebo jeho části, anebo
- práva nebo jiné právní skutečnosti, které poskytují rozhodující vliv na složení, hlasování a rozhodování orgánů kontrolovaného soutěžitele.

Spojením je i založení soutěžitele, který je společně kontrolován více soutěžiteli a který dlouhodobě plní všechny funkce samostatné hospodářské jednotky (společně kontrolovaný podnik).

Spojení soutěžitelů podléhá **povolení Úřadu**, jestliže:

- celkový čistý obrat všech spojujících se soutěžitelů dosažený za poslední účetní období na trhu České republiky je vyšší než 1,5 miliardy Kč a alespoň dva ze spojujících se soutěžitelů dosáhli každý za poslední účetní období na trhu České republiky čistého obratu vyššího než 250 milionů Kč, nebo
- čistý obrat dosažený za poslední účetní období na trhu České republiky v ostatních případech spojení je vyšší než 1 500 000 000 Kč a zároveň celosvětový čistý obrat dosažený za poslední účetní období dalším spojujícím se soutěžitelem je vyšší než 1 500 000 000 Kč.

Studijní materiály:

Základní literatura:

ŠVARC, Zbyněk a kolektiv. *Základy obchodního práva - po rekodifikaci soukromého práva*. 510 s. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2014, s. 444-478. ISBN 978-80-7380-504-3

ŠMÍD, David a kolektiv. *Nový občanský zákoník s podrobným výkladem vybraných ustanovení*. 160 s. 1. vydání. Praha: Soudy, 2014, s. 149-155. ISBN 978-80-8684-655-2

Otázky a úkoly

- 1) vymezte pojem hospodářská soutěž a podejte přehled právní úpravy její ochrany
- 2) vymezte pojem nekalá soutěž
- 3) podejte výklad k jednotlivým skutkovým podstatám nekalé soutěže podle občanského zákoníku
- 4) vymezte vztah generální klauzule nekalé soutěže k jednotlivým skutkovým podstatám upraveným v občanském zákoníku
- 5) jaké právní prostředky ochrany před nekalým soutěžním jednáním upravuje české právo
- 6) definujte pojem kartelová dohoda

- 7) definujte pojem relevantní trh
- 8) definujte pojmy horizontální a vertikální dohoda podle zákona o ochraně hospodářské soutěže
- 9) vymezte unijní blokové výjimky z vertikálních kartelových dohod
- 10) vymezte pojem dominantní postavení podle zákona o ochraně hospodářské soutěže, a jaké skutkové podstaty zneužití tohoto postavení tento zákon upravuje

? Úkoly k zamyšlení a diskuzi

- 1) Diskutujte nad metodami používanými k definici a určení relevantního trhu. Pokuste se vymežit význam určení relevantního trhu z hlediska ochrany před narušením hospodářské soutěže
- 2) Pokuste se vytvořit žalobu na ochranu obchodního tajemství vůči bývalému členu statutárního orgánu obchodní korporace, který práva z obchodního tajemství této korporace porušil

🔑 Klíč k řešení otázek:

Viz text studijní opory

1) až 8) viz text studijní opory

Kapitola 10: Odpovědnost za škodu v podnikovém právu a trestněprávní odpovědnost obchodních korporací

Klíčové pojmy:

delikt, civilní delikt, újma, škoda, odpovědnost za škodu, provozní činnost, trestněprávní odpovědnost

Cíle kapitoly:

- přehled právní úpravy odpovědnostních právních vztahů v podnikovém právu
- přehled právní úpravy civilních deliktů podle občanského zákoníku
- přehled právní úpravy odpovědnosti za vzniklou újmu podle občanského zákoníku se zaměřením na odpovědnost za škodu podnikatelů
- podání přehledu právní úpravy trestněprávní odpovědnosti obchodních korporací

Čas potřebný ke studiu kapitoly: 6 hodin

Výklad:

1) Základní pojmy

Závazek podle ust. §1723 občanského zákoníku vzniká ze smlouvy, z **protiprávního činu (delikt)**, nebo z **jiné právní skutečnosti**, která je k tomu podle právního řádu způsobilá.

Odpovědnost dělíme na odpovědnost za:

- vzniklou újmu
- bezdůvodného obohacení
- prodlení s plněním závazku (dluhu)

- vady.

Delikt- pojem souvisí s pojmy primární a sekundární odpovědnosti za porušení právní normy. Delikt lze definovat jako jakékoli porušení práva nebo jím stanovené povinnosti. Odpovědnost za delikt vzniká porušení primární povinnosti stanovené právní normou nebo právním jednáním (např. smlouvou). Delikty můžeme zjednodušeně dělit na veřejnoprávní delikty a civilní delikty. Veřejnoprávní delikty vymezené trestním právem klasifikujeme jako trestné činy, lehčí z nich jsou přečiny, závažnější zločiny, nejzávažnější pak zvláště závažné zločiny. Méně závažné porušení norem veřejného práva neprojednávají soudy a jsou označovány jako přestupky nebo jiné správní delikty (delikty právnických osob a fyzických osob podnikatelů). Závazek podle ust. §1723 občanského zákoníku vzniká ze smlouvy, z **protiprávního činu (delikt)**, nebo z **jiné právní skutečnosti**, která je k tomu podle právního řádu způsobilá. Odpovědnost vzniká v případě újmy, bezdůvodného obohacení, v případě prodlení s plněním závazku (dluhu) a v případě odpovědnosti za vady.

Odpovědnost za škodu, za prodlení a za bezdůvodné obohacení, odpovědnost za vady

Civilní delikt- zaviněné protiprávní jednání právní normy občanského práva. Občanský zákoník rozlišuje smluvní a zákonné porušení povinnosti a v rámci tohoto dělení pak v případě smluvních porušení povinnosti nevyžaduje zavinění.

Újma- zákon rozlišuje újmu majetkového charakteru (škoda) a nemajetkového charakteru.

Škoda- újma na majetku spočívající ve skutečné škodě nebo ušlém zisku

2) Předpoklady vzniku odpovědnosti za újmu

- protiprávní jednání (delikt) nebo škodní událost
- vznik újmy
- příčinná souvislost (kauzální nexus) mezi protiprávním jednáním nebo škodní událostí a vzniklou újmou
- zavinění (buď úmyslné, nebo nedbalostní)

3) Odpovědnost za újmu (škodu) podle občanského zákoníku

- §2894- Povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody). Nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon. V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadostiučinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu
- **Prevence** (§2900)- Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného
- **Okolnosti vylučující odpovědnost**- §2905 (Nutná obrana)- kdo odvrací od sebe nebo od jiného bezprostředně hrozící nebo trvající protiprávní útok a způsobí přitom útočnickovi újmu, není povinen k její náhradě. To neplatí, je-li zjevné, že napadenému hrozí vzhledem k jeho poměrům újma jen nepatrná nebo obrana je zcela zjevně nepřiměřená, zejména vzhledem k závažnosti újmy útočníka způsobené odvracením útoku. §2906 (Krajní nouze)- kdo odvrací od sebe nebo od jiného přímo hrozící nebezpečí újmy, není povinen k náhradě újmy tím způsobené, nebylo-li za daných okolností možné odvrátit nebezpečí jinak nebo nezpůsobí-li následek zjevně stejně závažný nebo ještě závažnější než újma, která hrozila, ledaže by majetek i bez jednání v nouzi podlehl zkáze. To neplatí, vyvolal-li nebezpečí vlastní vinou sám jednající.
- **Povinnost nahradit škodu**- a) porušení dobrých mravů, b) porušení zákona
- **Liberace**- právní důvody zproštění odpovědnosti uvedené v zákoně
- **Exkulpace**- právní důvody vyvinění se z odpovědnosti
- **Domněnka nedbalosti**- Způsobí-li škůdce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti. Nejedná-li škůdce, jak lze od osoby průměrných vlastností v soukromém styku důvodně očekávat, má se za to, že jedná nedbale. Dá-li škůdce najevo zvláštní znalost, dovednost nebo pečlivost, nebo zaváže-li se k činnosti, k níž je zvláštní znalosti, dovednosti nebo pečlivosti zapotřebí, a neuplatní-li tyto zvláštní vlastnosti, má se za to, že jedná nedbale
- **Porušení smluvní povinnosti**- Poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit. Povinnosti k náhradě se škůdce zproští, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá až v době, kdy byl škůdce s

plněním smlouvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě nezproští (§2913)

- **Zvláštní ustanovení občanského zákoníku (porušení zákonné povinnosti)-** Škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání §2920 §2921 §2922, Škoda způsobená osobou s nebezpečnými vlastnostmi §2923, Škoda z provozní činnosti §2924, Škoda způsobená provozem zvlášť nebezpečným §2925, Škoda na nemovité věci §2926, Škoda z provozu dopravních prostředků §2927 §2928 §2929 §2930 §2931 §2932, Škoda způsobená zvířetem §2933 §2934 §2935, Škoda způsobená věcí §2936 §2937 §2938, Škoda způsobená vadou výrobku §2939 §2940 §2941 §2942 §2943, Škoda na převzaté věci §2944, Škoda na odložené věci §2945, Škoda na vnesené věci §2946 §2947 §2948 §2949, Škoda způsobená informací nebo radou §2950
- **Způsob a rozsah náhrady-** Škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích. Hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk).
- **Náhrada při poškození věci (§2969)-** Při určení výše škody na věci se vychází z její obvyklé ceny v době poškození a zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.

4) Trestně právní odpovědnost obchodních korporací

Právní rámec:

- zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim upravuje podmínky trestní odpovědnosti právnických osob (včetně obchodních korporací), tresty a ochranná opatření, které lze za spáchání stanovených trestných činů právnickým osobám uložit, a postup v řízení proti právnickým osobám. Nestanoví-li tento zákon jinak, použije se trestní zákoník, v řízení proti právnické osobě trestní řád a v řízení o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních přiměřeně zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, není-li to z povahy věci vyloučeno.

V §7 citovaného zákona jsou vymezeny **trestné činy, na které se odpovědnost právnických osob vztahuje** (zločiny nebo přečiny uvedené v trestním zákoníku, a to například podvod

(§209 trestního zákoníku), pojistný podvod (§210 trestního zákoníku), úvěrový podvod (§211 trestního zákoníku), dotační podvod (§212 trestního zákoníku), provozování nepoctivých her a sázek (§213 trestního zákoníku), podílnictví (§214 trestního zákoníku), podílnictví z nedbalosti (§215 trestního zákoníku), legalizace výnosů z trestné činnosti (§216 trestního zákoníku), legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti (§217 trestního zákoníku), lichva (§218 trestního zákoníku), neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací (§230 trestního zákoníku), opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat (§231 trestního zákoníku), poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti (§232 trestního zákoníku), padělání a pozměnění peněz (§233 trestního zákoníku i za podmínek §238 trestního zákoníku), neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§234 trestního zákoníku i za podmínek §238 trestního zákoníku), udávání padělaných a pozměněných peněz (§235 trestního zákoníku i za podmínek §238 trestního zákoníku), výroba a držení padělatelského náčiní (§236 trestního zákoníku i za podmínek §238 trestního zákoníku), neoprávněná výroba peněz (§237 trestního zákoníku i za podmínek §238 trestního zákoníku), zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby (§240 trestního zákoníku), neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby (§241 trestního zákoníku), nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení (§243 trestního zákoníku), porušení předpisů o nálepkách a jiných předmětech k označení zboží (§244 trestního zákoníku), padělání a pozměnění předmětů k označení zboží pro daňové účely a předmětů dokazujících splnění poplatkové povinnosti (§245 trestního zákoníku), zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění (§254 trestního zákoníku), sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě (§256 trestního zákoníku), pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§257 trestního zákoníku), pletichy při veřejné dražbě (§258 trestního zákoníku), vystavení nepravdivého potvrzení a zprávy (§259 trestního zákoníku), poškozování finančních zájmů Evropské unie (§260 trestního zákoníku), porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi (§270 trestního zákoníku).

Trestní odpovědnost právnické osoby vzniká za těchto podmínek. Trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný jejím jménem nebo v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak a) statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat, b) ten, kdo u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v

písmenu a), c) ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo d) zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c), jestliže jí ho lze přičítat (§ 7 citovaného zákona). Právnické osobě lze přičítat spáchání trestného činu uvedeného v §7, jestliže byl spáchán a) jednáním orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c), nebo b) zaměstnancem uvedeným v odstavci 1 písm. d) na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnické osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c) anebo proto, že orgány právnické osoby nebo osoby uvedené v odstavci 1 písm. a) až c) neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřízeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.

Za trestné činy spáchané právnickou osobou lze uložit pouze tyto **tresty**

- a) zrušení právnické osoby,
- b) propadnutí majetku,
- c) peněžitý trest,
- d) propadnutí věci,
- e) zákaz činnosti,
- f) zákaz plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži,
- g) zákaz přijímání dotací a subvencí,
- h) uveřejnění rozsudku.

Studijní materiály:

Základní literatura:

ŠVARC, Zbyněk a kolektiv. *Základy obchodního práva - po rekodifikaci soukromého práva.* 510 s. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2014, s. 298-309. ISBN 978-80-7380-504-3

ŠMÍD, David a kolektiv. *Nový občanský zákoník s podrobným výkladem vybraných ustanovení.* 160 s. 1. vydání. Praha: Soudy, 2014, s. 149-155. ISBN 978-80-8684-655-2

? Otázky a úkoly

- 1) Vymezte pojmy delikt, civilní delikt, újma a škoda
- 2) Za jakých podmínek vzniká odpovědnost za porušení zákonné povinnosti podle občanského zákoníku
- 3) Za jakých podmínek vzniká odpovědnost za porušení smluvní povinnosti podle občanského zákoníku
- 4) Vymezte pojmy nutná obrana a krajní nouze
- 5) Za jakých podmínek vyžaduje občanský zákoník k odpovědnosti za škodu zavinění a v jaké formě
- 6) Jaké zvláštní skutkové podstaty odpovědnosti za porušení zákonné povinnosti občanský zákoník upravuje
- 7) V jakém rozsahu se škoda nahrazuje
- 8) Jakým způsobem se určuje výše škody na majetku podle občanského zákoníku
- 9) Vymezte základní pravidla odpovědnosti obchodních korporací za trestné činy
- 10) Za jakých podmínek lze jednání fyzických osob přičítat obchodním korporacím ve smyslu zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

? Úkoly k zamyšlení a diskuzi

- 1) Diskutujte o pojmu příčinná souvislost a pokuste se vymezit, jaká příčinná souvislost je relevantní pro určení vzniku odpovědnosti za újmu
- 2) Pokuste se vymezit pojem provozní činnost v souvislosti s odpovědností za škodu vzniklou při této činnosti. Disktujte o odpovědnosti podnikatele za použité nástroje při plnění jeho závazků, o jejím rozsahu a možnostech zproštění této odpovědnosti podle občanského zákoníku

🔑 Klíč k řešení otázek:

Viz text studijní opory

Kapitola 11: Obchodní spory a způsoby jejich řešení

Klíčové pojmy:

obchodní spory, nalézací řízení, exekuční řízení, rozhodčí řízení, mediace, facilitace, arbitráž

Cíle kapitoly:

- pochopení základních pojmů a institutů souvisejících s řešením obchodních sporů
- přehled právní úpravy nalézacího a exekučního soudního řízení
- přehled právní úpravy rozhodčího řízení
- přehled dalších alternativních způsobů řešení obchodních sporů

Čas potřebný ke studiu kapitoly: 5 hodin

Výklad:

1) Právní rámec řešení obchodních sporů

- zákon č. 99/63 Sb., Občanský soudní řád
- zákon č. 216/94 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů
- zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů
- zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci)
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky.
- zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

- nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
- Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů uzavřená dne 10.6.1958 v New Yorku /vyhl.č. 74/1959 Sb./

2) Obchodní spory a způsoby jejich řešení

Pro účely této kapitoly lze obchodní spory definovat jako spory vznikající mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti nebo v souvislosti s ní, týkající se majetkových práv a povinností. Mezi podnikateli mohou vznikat spory o relativní i absolutní majetková práva, hovoříme-li o řešení obchodních sporů, mají se na mysli zejména spory o relativní majetková práva (spory z obchodních smluv, z odpovědnosti za škodu vzniklou v rámci obchodních vztahů apod.).

Obchodní spory lze především řešit cestou soudního řízení nalézacího a následně též exekučního. V **občanském soudním řízení** projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány (ust. §7 o.s.ř.).

Vedle občanského soudního řízení, které lze považovat za obvyklý a standardní způsob řešení obchodních sporů, legislativa připouští i další- **alternativní (mimosoudní) způsoby** jejich řešení, mezi něž můžeme řadit:

- tzv. předarbitrážní urovnávací metody (negociace, vytvoření smírčí skupiny, expertní zásah)
- mediace
- rozhodčí řízení
- finanční arbitráž
- mezinárodní arbitráž

3) Občanské soudní řízení jako způsob řešení obchodních sporů

Právní rámec:

- zákon č. 99/63 Sb., Občanský soudní řád
- zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů
- zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

V občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány. Nestanoví-li zákon jinak, jsou k řízení v **prvním stupni příslušné okresní soudy**. To se týká i obchodních sporů.

Krajské soudy jsou však věcně příslušné v prvním stupni mimo jiné v těchto sporech:

- ve věcech vyplývajících z právních poměrů, které souvisejí se zakládáním obchodních korporací, ústavů, nadací a nadačních fondů, a ve sporech mezi obchodními korporacemi, jejich společníky nebo členy, jakož i mezi společníky nebo členy navzájem, vyplývají-li z účasti na obchodní korporaci,
- ve sporech mezi obchodními korporacemi, jejich společníky nebo členy a členy jejich orgánů nebo likvidátory, jde-li o vztahy týkající se výkonu funkce členů orgánů nebo likvidace,
- ve sporech vyplývajících z práva duševního vlastnictví,
- ve sporech o ochranu práv porušených nebo ohrožených nekalým soutěžním jednáním nebo nedovoleným omezením soutěže,
- ve věcech ochrany názvu a pověsti právnické osoby,
- ve sporech z finančního zajištění a sporech týkajících se směnek, šeků a investičních nástrojů,
- ve sporech z obchodů na komoditní burze,
- ve věcech přeměn obchodních společností a družstev, včetně všech řízení o náhradě podle zvláštního právního předpisu,
- ve sporech z koupě závodu, pachtu závodu nebo jeho části,
- ve sporech ze smluv na stavební práce, které jsou nadlimitními veřejnými zakázkami, včetně dodávek nezbytných k provedení těchto smluv

Občanský soudní řád vymezuje dále postavení účastníků řízení, způsoby jejich zastoupení v řízení a základní pravidla pro činění procesních úkonů před soudy.

Před zahájením nalézacího řízení, kterým má být věcně rozhodnut spor mezi účastníky řízení, upravuje občanský soudní řád též tzv. předběžná opatření, včetně zajištění důkazů, a smírčí

řízení. Připouští-li to povaha věci, lze navrhnout u kteréhokoli soudu, který by byl věcně příslušný k rozhodování věci, aby provedl **pokus o smír** (smírčí řízení) a, došlo-li k jeho uzavření, aby rozhodl i o jeho schválení. Jestliže by věcně příslušný byl krajský soud, může provést smírčí řízení a schválení smíru i kterýkoli okresní soud.

Řízení (včetně obchodních sporů) se zahajuje na návrh. Návrh musí kromě obecných náležitostí (§42 odst. 4 o.s.ř.) obsahovat jméno, příjmení, bydliště účastníků, popřípadě rodná čísla nebo identifikační čísla účastníků (obchodní firmu nebo název a sídlo právnické osoby, identifikační číslo, označení státu a příslušné organizační složky státu, která za stát před soudem vystupuje), popřípadě též jejich zástupců, vyličení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí být z něj patrné, čeho se navrhovatel domáhá. Tento návrh, týká-li se dvoustranných právních poměrů mezi žalobcem a žalovaným (§90), se **nazývá žalobou**. Žalobce je povinen k návrhu připojit písemné důkazy, jichž se dovolává, a to v listinné nebo v elektronické podobě.

Občanský soudní řád dále upravuje:

- Zahájení řízení §79 §80 §81 §82 §83
- Místní příslušnost soudů §84 §85 §85a §86 §87 §88 §89 §89a
- Vymezení účastníků §90 §91 §91a §92 §93 §94
- Úkony účastníků ve věci samé §95 §96 §97 §98 §99
- Průběh řízení §100 §101 §102
- Zkoumání podmínek řízení §103 §104 §104a §104b §104c §105 §106
- Překážky postupu řízení §107 §107a §108 §109 §110 §111
- Spojení věcí §112 §113 §113a
- Příprava jednání §114 §114a §114b
- Přípravné jednání §114c
- Jednání §115 §115a §116 §116a §117 §118 §118a §118b §118c §119 §119a
- Dokazování
- Důkazní povinnost §120 §121
- Provádění důkazů §122 §123 §124
- Důkazní prostředky §125 §126 §126a §127 §127a §128 §129 §130 §131
- Hodnocení důkazů §132 §133 §133a §133b §134 §135 §136

- Rozsudek §152 §153 §153a §153b §154 §155 §156 §157 §158 §159 §159a §160 §161 §162 §163 §164 §165 §166
- Usnesení §167 §168 §169 §170 §171
- Platební rozkaz §172 §173 §174
- Elektronický platební rozkaz §174a
- Evropský platební rozkaz §174b §175
- Opravné prostředky (řádné- odvolání, a mimořádné- dovolání a obnova řízení)
- Výkon rozhodnutí

Exekuce upravuje občanský soudní řád a zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů. Předpokladem exekuce je vykonatelnost vykonávaného rozhodnutí. Právní moc pak vypovídá o tom, že proti rozhodnutí již není řádného opravného prostředku.

V této souvislosti je nejvýznamnějším pojmem exekučního řízení **exekuční titul**, který je podkladem pro nucený výkon rozhodnutí. Pro účely této kapitoly postačí uvést definici ust. §40 zákona č. 120/2001 Sb., podle níž je exekučním titulem:

- vykonatelné rozhodnutí soudu nebo exekutora, pokud přiznává právo, zavazuje k povinnosti nebo postihuje majetek,
- vykonatelné rozhodnutí soudu a jiného orgánu činného v trestním řízení, pokud přiznává právo nebo postihuje majetek,
- vykonatelný rozhodčí nález,
- notářský zápis se svolením k vykonatelnosti sepsaný podle zvláštního právního předpisu (notářský řád)
- vykonatelné rozhodnutí a jiný exekuční titul orgánu veřejné moci,
- jiná vykonatelná rozhodnutí a schválené smíry a listiny, jejichž výkon připouští zákon.

Uznání a výkon cizích soudních rozhodnutí pak upravují dvoustranné mezinárodní smlouvy a Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

4) Předarbitrážní urovnávací metody

- **Negociace-** strany obchodního sporu mohou tento řešit vzájemnou dohodou, která bude výsledkem jejich vyjednávání bez zprostředkování nebo zásahu jiné osoby. Může se jednat o privativní nebo kumulativní novaci (§1902 nebo §1981 občanského zákoníku), kdy bude závazek změněn nebo zrušen, nebo o narovnání (§1903 občanského zákoníku), kdy bude dosavadní závazek nahrazen novým závazkem tak, že si strany ujednáním upraví práva a povinnosti mezi nimi dosud sporné nebo pochybné
- **Smírčí skupina-** používaná pro dlouhodobé smluvní vztahy (např. smlouvy o dílo stavební), kdy do obchodního sporu již zasahuje třetí osoba, resp třetí osoby, skupina vytvořená pro urovnávání sporů vzniklých v budoucnu při realizaci smlouvy. Skupina je vytvářena při uzavření smlouvy a skládá se z nestranných nezávislých osob, řešících skutkové i právní okolnosti případu (dle dohody stran). Jedná se neformální řešení obchodních sporů, které končí nikoliv závazným rozhodnutím či příkazem, ale doporučením
- **Expertní zásah-** do sporu zasahuje třetí osoba, která posuzuje skutkové, nikoliv právní, okolnosti případu, v situaci, kdy je třeba odborné znalosti pro řešení daného případu
- **Předarbitrážní řízení před rozhodcem-** jde o formu předběžného opatření rozhodce nebo rozhodčího soudu před zahájením vlastního rozhodčího řízení za účelem dočasného urovnání sporu (záleží na dohodě stran, na kolik je takový příkaz- nařízení závazné pro strany obchodního sporu)

Pro alternativní způsoby řešení sporů, u nichž je třeba zásah třetí osoby, se někdy označují jako facilitace

5) Mediacce

Metoda zprostředkování řešení obchodního sporu třetí nezávislou a nestrannou osobou- mediátorem. Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci) upravuje výkon a účinky mediace prováděné zapsanými mediátory. Mediační zákon definuje pojem mediace. Jedná se o jako postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo

více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody.

Smyslem procesu mediace je dosažení urovnání sporu mezi stranami ve formě mediační dohody, kterou citovaný zákon definuje jako písemnou dohodu stran konfliktu uzavřenou v rámci mediace a upravující mezi nimi práva a povinnosti. Mediační dohodu uzavírají všechny strany konfliktu. Jejimi náležitostmi jsou vedle podpisů stran konfliktu také datum jejího uzavření, doplněné mediátorem, a jeho podpis, kterým se stvrzuje, že mediační dohoda byla uzavřena v rámci mediace.

Mediační dohoda může mít formu narovnání nebo jiné dohody stran konfliktu o řešení jejich sporu. Pro strany konfliktu je závazná. Má-li být též vykonatelná soudní mocí (exekučně), je třeba, aby byla schválena soudem ve formě smíru nebo sepsána ve formě notářského zápisu s přímou vykonatelností.

6) Rozhodčí řízení

Právní rámec:

- zákon č. 216/94 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů
- Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů uzavřená dne 10.6.1958 v New Yorku /vyhl.č. 74/1959 Sb./

Předmětem rozhodčího řízení je rozhodování majetkových sporů nezávislými a nestrannými rozhodci

Rozhodčí smlouva- Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud. Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír.

Rozhodčí smlouva se může týkat

- jednotlivého již vzniklého sporu (**smlouva o rozhodci**), nebo

- všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů (**rozhodčí doložka**).

Rozhodčí smlouva musí být uzavřena písemně, jinak je neplatná. Tvoří-li však rozhodčí doložka součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní, k níž se rozhodčí doložka vztahuje, je rozhodčí doložka platně ujednána i tehdy, jestliže písemný návrh hlavní smlouvy s rozhodčí doložkou byl druhou stranou přijat způsobem, z něhož je patrný její souhlas s obsahem rozhodčí smlouvy. Sjednává-li se rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv, musí být sjednána samostatně a nikoliv jako součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní; jinak je neplatná. Pro tyto rozhodčí smlouvy zákon dále stanovuje další přísnější pravidla pro její platnost ve prospěch spotřebitele.

Rozhodcem může být občan České republiky, který je zletilý, bezúhonný a plně svéprávný, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak. Rozhodcem určeným rozhodčí doložkou pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv může být jen osoba, která je zapsána v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti.

Stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze jiným zákonem nebo jen tehdy, pokud jejich zřízení jiný zákon výslovně připouští. V České republice existují v současnosti **tři stálé rozhodčí soudy**: Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, Rozhodčí soud při burze cenných papírů Praha a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno. Stálé rozhodčí soudy mohou vydávat své statuty a řády, které musí být uveřejněny v Obchodním věstníku; tyto statuty a řády mohou určit způsob jmenování rozhodců, jejich počet a mohou výběr rozhodců vázat na seznam vedený u stálého rozhodčího soudu. Statuty a řády mohou též určit způsob řízení a rozhodování i jiné otázky související s činností stálého rozhodčího soudu a rozhodců včetně pravidel o nákladech řízení a odměňování rozhodců.

Zákon dále upravuje pravidla pro průběh rozhodčího řízení, odkazuje i na občanský soudní řád. Strany se mohou dohodnout na postupu, kterým mají rozhodci vést řízení. Otázky řízení mohou být rozhodnuty předsedajícím rozhodcem, jestliže k tomu byl zmocněn stranami nebo všemi rozhodci. Není-li uzavřena dohoda nebo není určen postup v rozhodčím řízení, postupují rozhodci v řízení způsobem, který považují za vhodný. Vedou rozhodčí řízení tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu. Nedohodnou-li se strany jinak,

je řízení před rozhodci ústní. Toto řízení je vždy neveřejné. Strany mohou určit postup také v pravidlech pro rozhodčí řízení, pokud jsou k rozhodčí smlouvě tato pravidla přiložena.

Výsledkem rozhodovací pravomoci rozhodce nebo rozhodčího soudu je vydání rozhodčího nálezu, který je exekucním titulem. Zákon dále stanovuje přísná pravidla pro přezkum rozhodčích nálezů soudem.

Mezi výhody rozhodčího řízení je možno uvést:

- rychlost
- neveřejnost
- neformálnost
- hospodárnost
- vykonatelnost

Uznání a vykonatelnost cizích rozhodčích nálezů upravuje zejména mnohostranná smlouva-Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů uzavřená dne 10.6.1958 v New Yorku /vyhl.č. 74/1959 Sb./.

7) Finanční arbitráž

Podle zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi ve znění pozdějších předpisů je k rozhodování sporu spadajícího jinak do pravomoci českých soudů příslušný též finanční arbitr, jedná-li se o spor mezi

- poskytovatelem platebních služeb a uživatelem platebních služeb při poskytování platebních služeb,
- vydavatelem elektronických peněz a držitelem elektronických peněz při vydávání a zpětné výměně elektronických peněz,
- věřitelem nebo zprostředkovatelem a spotřebitelem při nabízení, poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru,
- osobou obhospodařující nebo provádějící administraci fondu kolektivního investování nebo nabízející investice do fondu kolektivního investování nebo srovnatelného zahraničního investičního fondu a spotřebitelem při obhospodařování nebo provádění administrace fondu kolektivního investování nebo nabízení investic do fondu kolektivního investování nebo srovnatelného zahraničního investičního fondu,

- pojišťovnou nebo pojišťovacím zprostředkovatelem a zájemcem o pojištění, pojistníkem, pojištěným, oprávněnou osobou nebo obmyšleným při nabízení, poskytování nebo zprostředkování životního pojištění,
- provozovatelem směnářenské činnosti a zájemcem o provedení směnářského obchodu nebo osobou, se kterou byl směnářský obchod proveden.

8) Mezinárodní arbitráž

Z nejčastěji používaných mezinárodních rozhodčích soudů jmenujme Mezinárodní rozhodčí soud při Mezinárodní obchodní komoře (ICC) v Paříži.

Studijní materiály:

Základní literatura:

ŠVARC, Zbyněk a kolektiv. *Základy obchodního práva - po rekodifikaci soukromého práva*. 510 s. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2014, s. 383-443. ISBN 978-80-7380-504-3

Otázky a úkoly

1. Vymezte pojem obchodní spor
2. Vymezte způsoby řešení obchodních sporů
3. Podejte výklad základních procesních pravidel nalézacího soudního řízení
4. Jakými rozhodnutími rozhoduje soud v občanském soudním řízení ve věci samé
5. Vymezte pojem exekuční titul
6. Definujte základní znaky mediace
7. Definujte pojmy rozhodčí smlouva, rozhodčí doložka a smlouva o rozhodci
8. Podejte přehled výhod rozhodčího řízení
9. Definujte pojem finanční arbitráž
10. Jaké právní normy upravují uznání a vykonatelnost cizích soudních rozhodnutí a cizích rozhodčích nálezů

Úkoly k zamyšlení a diskuzi

- 1) Pokuste se vytvořit návrh rozhodčí doložky upravující též postup rozhodce při rozhodčím řízení
- 2) Podejte přehled způsobů výkonu rozhodnutí (exekuce) podle o.s.ř. a zákona o soudních exekutorech, a pokuste se zamyslet nad vztahy mezi nimi, které způsoby a za jakých podmínek může soudní exekutor využít

🔑 Klíč k řešení otázek:

Viz text této studijní opory

Kapitola 12: Podnikání na Internetu

Klíčové pojmy:

Internet, podnikání, autorská práva, informační společnost, spamming, elektronické úkony

Cíle kapitoly:

- **pochopení specifik podnikání na Internetu**
- **pochopení právní úpravy související s podnikáním na Internetu, zejména s pravidly informační společnosti, ochrany duševně právní a ochrany spotřebitele**
- **přehled základní pojmů a institutů souvisejících s podnikáním na Internetu**

Čas potřebný ke studiu kapitoly: 6 hodin

Výklad:

1) Právní rámec podnikání na Internetu

- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (autorský zákon)
- zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů

Podmínky podnikání na Internetu jsou obecně stejné, jako pro podnikání jakékoliv jiné (zde platí právní úprava v živnostenském zákoně, zákoně o obchodních korporacích, občanském zákoníku a zvláštních právních předpisech. Kapitola dále již pojednává o některých specifikách tohoto podnikání.

2) Způsoby podnikání na Internetu

- **provizní systém-** spočívá v právu na provizi z a zákazníka, který objedná zboží nebo službu u třetí osoby, kterou kontaktoval prostřednictvím webových stránek zprostředkovatele
- **informační web** – prodej reklamní prostoru na webových stránkách (bannery apod.)
- **on-line nabídka zboží a služeb-** nabídka vlastních produktů na webových stránkách za účelem získání zákazníků, a následná realizace těchto produktů (dodání zboží)
- **distribuční (přeprodejní) systém-** realizace zboží třetí osoby jejím objednatelům (komisní prodej, zprostředkování prodeje, obchodní zastoupení pro třetí osobu- dodavatele zboží, včetně realizace objednávek a jejich vyřizování, slevomaty apod.)
- **webhosting-** pronájem prostoru pro webové stránky na serveru. S tímto souvisí mimo jiné problematika **internetové domény** (doménové jméno)- označení jednoznačného jména (identifikátoru) počítače nebo počítačové sítě, které jsou připojené do Internetu. Děje se tak prostřednictvím tzv. registrátora (registrace doménového jména). Jde o osobu, která má přístup do registru a spravuje pro uživatele jeho doménové jméno. V první fázi dochází k registraci kontaktu, obsahujícího údaje o osobě (držitel). Ten pak má právo manipulace s doménovým jménem. Posledním krokem je registrace domény.

3) Způsoby platby na Internetu

- platba na dobírku při dodání zboží doručovatelem (pošta) v hotovosti nebo u některých přepravců (PPL, DPD) prostřednictvím platební karty
- platba platební kartou z účtu plátce
- elektronickým bankovním převodem z účtu na účet

- převod bankovními tlačítky
- platba mobilním telefonem
- prostřednictvím platebního centra- agregátor platebních bran

4) Problematika autorských práv v prostředí Internetu

Je dána užíváním autorských děl na sítích třetími osobami. Pro užití děl platí obecně autorskoprávní ochrana výše uvedená, což v praxi znamená zejména následující:

- volné užití díla pro osobní potřebu, neplatí pro počítačové programy. Umožněno je tedy např. stahování filmových a hudebních děl pro osobní potřebu
- zákaz sdělování autorského díla na Internetu bez souhlasu autora, zákaz rozmnožování díla. V prostředí Internetu jde zejména o zákaz sdílení a šíření díla na síti bez souhlasu autora (distribuce souborů peer to peer podle BIT TORRENT protokolu, Server postupně rozdává různým klientům různé kousky souboru, kteří si je poté vyměňují mezi sebou, čímž se zátěž serveru snižuje, seed-nabízí dílo, leech stahuje, swarn-sítě zapojených osob). Ochrana se vztahuje mimo jiné i na díla fotografická, u nichž dochází k častému porušení autorského zákona
- odpovědnost za obsah na Internetu- protiprávní obecně není umístění odkazu na autorské dílo (nejde-li o soustavnou činnost např. ve formě inline linkingů nebo framingů)
- deep linking- odkaz směřuje na podstránku, je tedy využíváno jiné internetové adresy. Podle rozhodování německých soudů nejde o porušení autorských práv
- inline linking-obrazová nebo zvuková složka díla je zahrnuta přímo do obsahu stránky, jde o protiprávní jednání
- framing- rozdělení internetové stránky na části, kde stránka s odkazem působí jakou součást této internetové stránky. Půjde většinou o porušení autorských práv, otázkou je též porušení předpisů na ochranu před nekalou soutěží
- odpovědnost za reklamní bannery-zpravidla jde o grafické dílo a odkaz na internetové stránky jiné osoby. Může být dána odpovědnost inzerenta tak provozovatele stránky
- odpovědnost provozovatelů internetových stránek (provider, poskytovatel webhostingu, provozovatel portálu atd.)- viz zákon o některých službách informační společnosti (zákon č. 480/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

- provozovatel portálu (např. e-bay, Aukro apod.), většinou jde o automatizovaný systém služeb, takže není dána odpovědnost za obsah, avšak jen tehdy, pokud o protiprávnosti nevěděl, a pokud když se o protiprávnosti dozvěděl, učinil neprodleně kroky k odstranění protiprávního stavu (viz opět níže)

Nutno dodat, že problematika Internetu je širší a zahrnuje i mimo jiné právní problematiku doménových jmen (jednoznačné jméno (identifikátor) počítače nebo počítačové sítě, které jsou připojené do internetu, jde o jiné majetkové právo k doméně, princip registrace-Sdružení CZ.NIC.), ochranu před nevyžádanými obchodními sděleními, ochranu před nekalým soutěžním jednáním, ochranu osobnosti apod.

5) Informační společnost

- charakterizována podstatným využíváním digitálního zpracování, uchování a přenosu informací

Služby informační společnosti zahrnují širokou škálu hospodářských činností, které probíhají on-line. Zejména:

- on-line prodej zboží
- služby poskytující informace on-line nebo obchodní sdělení
- služby poskytující nástroje k vyhledávání dat, přístup k datům a získávání dat
- služby spočívající v předávání informací prostřednictvím komunikační sítě, v poskytování přístupu ke komunikační síti nebo v shromažďování informací poskytovaných příjemcem služby (nepatří sem televizní ani rozhlasové vysílání)
- služby poskytované z místa na místo (video na přání nebo poskytování obchodního sdělení elektronickou poštou, nikoli však používání elektronické pošty k jiným než obchodním nebo profesním činnostem)

Zákonná definice: **jakákoliv služba poskytovaná elektronickými prostředky na individuální žádost uživatele podanou elektronickými prostředky, poskytovaná zpravidla za úplatu; služba je poskytnuta elektronickými prostředky, pokud je odeslána prostřednictvím sítě elektronických komunikací a vyzvednuta uživatelem z elektronického zařízení pro ukládání dat.**

Elektronické prostředky

- síť elektronických komunikací, elektronická komunikační zařízení, koncová telekomunikační zařízení a elektronická pošta
- elektronická pošta- textová, hlasová, zvuková nebo obrazová zpráva poslaná, prostřednictvím veřejné sítě elektronických komunikací, která může být uložena v síti nebo v koncovém zařízení uživatele, dokud ji uživatel nevyzvedne (e-mail, SMS, MMS, telefon se záznamníkem, fax, ICQ, Skype)

Subjekty

- poskytovatel
- uživatel

6) Odpovědnost poskytovatele služby za obsah přenášených informací

- poskytovatel služby, jež spočívá v přenosu informací poskytnutých uživatelem prostřednictvím sítě elektronických komunikací nebo ve zprostředkování přístupu k sítím elektronických komunikací za účelem přenosu informací, odpovídá za obsah přenášených informací, jen pokud a) přenos sám iniciuje, b) zvolí uživatele přenášené informace, nebo c) zvolí nebo změní obsah přenášené informace
- Internet Providers, poskytovatelé veřejných emailových adres, poskytovatelé SMS bran, poskytovatelé komunikačních programů na bázi ICQ, Skype apod.

Odpovědnost poskytovatele služby za obsah automaticky dočasně meziukládaných informací- Cache- mezipaměť - označení pro vyrovnávací paměť používanou ve výpočetní technice. Je zařazena mezi dva subsystémy s různou rychlostí a vyrovnává tak rychlost přístupu k informacím. Účelem cache je urychlit přístup k často používaným datům na „pomalých“ médiích jejich překopírováním na média rychlá.

Některé velmi zatížené webové servery používají reverzní proxy cache, která je záměrně postavena přímo před webový server (například před servery Wikipedie). Webový server tak nemusí opakovaně odesílat klientům data, která odeslal před kratší dobou a tím je snížena jeho zátěž.

- poskytovatel služby, jež spočívá v přenosu informací poskytnutých uživatelem, odpovídá za obsah informací automaticky dočasně meziukládaných, jen pokud a) změní obsah informace, b) nevyhoví podmínkám přístupu k informaci, c) nedodržuje pravidla o aktualizaci informace, která jsou obecně uznávána a používána v příslušném odvětví, d) překročí povolené používání technologie obecně uznávané a používané v příslušném odvětví s cílem získat údaje o užívání informace, nebo e) ihned nepřijme opatření vedoucí k odstranění jím uložené informace nebo ke znemožnění přístupu k ní, jakmile zjistí, že informace byla na výchozím místě přenosu ze sítě odstraněna nebo k ní byl znemožněn přístup nebo soud nařídil stažení či znemožnění přístupu k této informaci
- internetové vyhledávače

Odpovědnost poskytovatele služby za ukládání obsahu informací poskytovaných uživatelem

- poskytovatel služby, jež spočívá v ukládání informací poskytnutých uživatelem, odpovídá za obsah informací uložených na žádost uživatele, jen a) mohl-li vzhledem k předmětu své činnosti a okolnostem a povaze případu vědět, že obsah ukládaných informací nebo jednání uživatele jsou protiprávní, nebo b) dozvěděl-li se prokazatelně o protiprávní povaze obsahu ukládaných informací nebo o protiprávním jednání uživatele a neprodleně neučinil veškeré kroky, které lze po něm požadovat, k odstranění nebo znepřístupnění takovýchto informací
- poskytovatel služby odpovídá vždy za obsah uložených informací v případě, že vykonává přímo nebo nepřímo rozhodující vliv na činnost uživatele
- poskytovatelé hostingových služeb, poskytovatelé volného prostoru, poskytovatelé webhousingových služeb, datových skladů, úschoven, veřejných datových galerií (foto, video, hudba)

Poskytovatelé služeb výše uvedených nejsou povinni a) dohlížet na obsah jimi přenášených nebo ukládaných informací, b) aktivně vyhledávat skutečnosti a okolnosti poukazující na protiprávní obsah informace.

7) Šíření obchodních sdělení (ochrana před spammingem)

- obchodním sdělením jsou všechny formy sdělení, včetně reklamy a vybízení k návštěvě internetových stránek, určeného k přímé či nepřímé podpoře zboží či služeb nebo image podniku osoby, která je podnikatelem nebo vykonává regulovanou činnost (činnosti, u kterých je upraveno uznávání odborných kvalifikací podle předpisů EU a zákona č. 18/2004 Sb., v platném znění)
- obchodní sdělení lze šířit elektronickými prostředky jen za podmínek stanovených zákonem
- podrobnosti elektronického kontaktu lze za účelem šíření obchodních sdělení elektronickými prostředky využít pouze ve vztahu k uživatelům, kteří k tomu dali předchozí souhlas
- pokud fyzická nebo právnická osoba získá od svého zákazníka podrobnosti jeho elektronického kontaktu pro elektronickou poštu v souvislosti s prodejem výrobku nebo služby podle požadavků ochrany osobních údajů upravených zvláštním právním předpisem, může tato fyzická či právnická osoba využít tyto podrobnosti elektronického kontaktu pro potřeby šíření obchodních sdělení týkajících se jejich vlastních obdobných výrobků nebo služeb za předpokladu, že zákazník má jasnou a zřetelnou možnost jednoduchým způsobem, zdarma nebo na účet této fyzické nebo právnické osoby odmítnout souhlas s takovýmto využitím svého elektronického kontaktu i při zasílání každé jednotlivé zprávy, pokud původně toto využití neodmítl.
- zaslání elektronické pošty za účelem šíření obchodního sdělení je zakázáno, pokud:

a) tato není zřetelně a jasně označena jako obchodní sdělení,

b) skrývá nebo utajuje totožnost odesílatele, jehož jménem se komunikace uskutečňuje, nebo

c) je zaslána bez platné adresy, na kterou by mohl adresát přímo a účinně zaslat informaci o tom, že si nepřeje, aby mu byly obchodní informace odesílatelem nadále zasílány

- Osoby vykonávající regulované činnosti mohou za použití elektronických prostředků v rámci činností, které jsou obsahem regulované činnosti, šířit obchodní sdělení, a to v souladu pravidly výše uvedenými a v souladu s příslušnými pravidly vydávanými obchodními, profesními a spotřebitelskými sdruženími, která upravují zejména

nezávislost, důstojnost, čest povolání a poctivý přístup k zákazníkům (advokáti, lékaři, notáři apod.)

8) Ochrana autorských práv

zákon 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon):

- bezplatné zákonné licence-§66 autorského zákona
- rozmnožování, překlad, zpracování a jiné změny a úpravy nezbytné k využití oprávněně nabyté rozmnoženiny počítačového programu, jsou-li oprávněnou osobou činěny při zavedení programu nebo jeho provozu, či při opravě chyby (nejčastěji jde o vytvoření kopie programu nezbytné pro užití programu.) Potřeby oprav programu řeší servisní smlouvy, které se mohou odchýlit od ustanovení autorského zákona
- i jiné rozmnoženiny, překlady a změny k využití oprávněně nabyté rozmnoženiny, jsou-li činěny v souladu s určením programu (například při změně právního nebo účetního programu)
- zhotovení záložní rozmnoženiny, je-li nezbytná pro užívání programu, dále k zavedení a uložení programu do paměti počítače, pro jeho zobrazení, provoz a přenos (typicky záložní kopie pro případ, že dojde k poškození programu a bude třeba instalovat program nově, záložní kopii však nelze provozovat-§66 odst. 2 autorského zákona)
- interpretace, tj. zkoumání, studium nebo zkoušení funkčnosti programu za účelem zjištění myšlenek a principů, na nichž je založen kterýkoliv prvek počítačového programu za běžného provozu. To znamená oprávnění tak činit pouze při zavedení, uložení do paměti, při provozu nebo přenosu či při jeho zobrazení
- dekompilace, tj. zpětná analýza, kdy jsou zjišťovány myšlenky, algoritmy jinak než interpretací (rozmnožováním kódu, překladem jeho formy apod.) Zákon přísně upravuje podmínky této zpětné analýzy (např. nezbytnost pro využití jen pro zajištění funkčního propojení s jiným programem a v potřebném rozsahu, tedy nikoliv zkoumání celého programu), dále jde o omezení stran nakládání s těmito zjištěnými informacemi (zákaz poskytnutí třetí osobě, k vývoji, zhotovení či obchodním účelům podobného programu) a omezení jen na zjišťování informací, které neposkytl sám výrobce (tedy že tyto informace nejsou jinak snadno a rychle dostupné)

- Tzv. volný software
- shareware- volně šiřitelné počítačové programy, jde o nízkonákladový produkt, rychle šířený mezi uživatele. Uživatel je oprávněn program užívat po určitou dobu volně a bezplatně, existují však jistá omezení časová (trial) nebo funkční či jiná omezení (např. advertising-supported software). Uplyne-li doba pro volné užití, bývá uživatel vyzván k úhradě odměny za jeho další užívání, jinak jde o neoprávněné užívání
- freeware- jde o volnější užití než v případě shareware, kdy rozsah a doba pro užívání programu není omezena. Jde o užití bezplatné, uživatel není oprávněn program upravovat, měnit a většinou ho smí využívat jen pro osobní potřebu. Uživateli většinou nenáleží autorská práva k programu
- public domain- jde o programy, kde jejich autor svolil s jejich volným užíváním bez jakéhokoliv nároku na ochranu. Uživatel je oprávněn program upravovat, šířit, rozmnožovat apod.

Pokud jde o tvorbu počítačových programů, je třeba zmínit alespoň tyto právní aspekty:

- autorem programu je fyzická osoba, která jej vytvořila
- pro spoluautorství platí § 8 autorského zákona
- je třeba si uvědomit, že v úvahu bude velmi často přicházet právní úprava díla zaměstnaneckého, díla kolektivního, díla vytvořeného na objednávku např. podle smlouvy o dílo
- práva autora programu rozlišujeme jako u jiných děl na osobnostní (§ 11 autorského zákona) a práva majetková (§ 12 a násl. autorského zákona)
- trvání majetkových práv
- právní úpravu licenčních smluv podle § 46 a násl. autorského zákona
- typickým právním důvodem pro užití počítačového programu je licence (licenční smlouva, pokud nejde o licence zákonné). K licenčním smlouvám uvedme následující:
  - shrink-wrap licence (vzniká okamžikem protržení průsvitného obalu softwarového produktu-jde o uzavření smlouvy konkludentním způsobem),
  - click-on licence (vzniká kliknutím na příslušnou ikonu jako souhlas s uzavřením smlouvy),
  - v případě počítačového programu jde o pravé licence, může se jednat o licenci výhradní či nevýhradní, úplatnou či bezúplatnou

- odměna musí být dohodnuta ve smlouvě nebo musí být stanoven způsob jejího určení, jinak je smlouva neplatná s výjimkami uvedenými v § 49 odst. 2 autorského zákona (výslovné sjednání bezúplatné licence nebo aplikace tzv. obvyklé odměny)
- licence může být omezena na jednotlivé způsoby užití díla (rozsahem, co do množství, místa nebo času), pokud smlouva uvedené neupravuje, platí domněnka, že byla poskytnuta v rozsahu nutném k dosažení účelu smlouvy
- dále platí právní domněnka územního rozsahu licence pro území České republiky a domněnka časového rozsahu na dobu obvyklou pro daný druh díla a způsobu využití, nikoliv však na dobu delší než jeden rok od poskytnutí licence
- autor nemůže poskytnout oprávnění způsobem, který v době uzavření smlouvy není znám
- pro účely ochrany počítačových programů platí ust. § 30 odst. 3 autorského zákona (volné užití díla):
- počítačový program nelze volně užít pro osobní potřebu ve smyslu §30 odst. 1 zákona, ani pro vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby, včetně zhotovení rozmnoženiny
- pro užití počítačových programů platí dále tyto zákonné licence:
- úřední licence k užití v odůvodněné míře pro účely veřejné bezpečnosti, pro soudní a správní řízení nebo k jinému úřednímu účelu
- dočasné úkony rozmnožování, které jsou pomíjivé a podružné, tvoří nedílnou a nezbytnou součást technologického procesu, nemají žádný hospodářský samostatný význam a jejich jediným účelem je přenos programu počítačovou nebo obdobnou sítí uskutečněný prostředníkem (caching-mezipaměť resp. automatické dočasné meziukládání dat, browsing)

Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam (dílo). Dílem je zejména dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo

kartografické. Za dílo se považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvořem. Databáze, která je způsobem výběru nebo uspořádaním obsahu autorovým vlastním duševním výtvořem a jejíž součástí jsou systematicky nebo metodicky uspořádané a jednotlivě zpřístupněny elektronicky či jiným způsobem, je dílem souborným. Jiná kritéria pro stanovení způsobilosti počítačového programu a databáze k ochraně se neuplatňují. Fotografie a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, které jsou původní ve smyslu věty první, jsou chráněny jako dílo fotografické.

9) Ochrana před nekalou soutěží-viz kapitola Soutěžní právo

10) Uzavírání smluv distančním způsobem (přes Internet) a závazky ze smluv uzavíraných mimo obchodní prostory (§1820 a násl. občanského zákoníku)

S podnikáním na Internetu souvisí i problematika uzavírání smluv distančním způsobem.

Směřuje-li jednání stran k uzavření smlouvy a používá-li při něm podnikatel výhradně alespoň jeden komunikační prostředek, který umožňuje uzavřít smlouvu bez současné fyzické přítomnosti stran (prostředek komunikace na dálku) nebo směřuje-li takové jednání k uzavření smlouvy mimo prostor obvyklý pro podnikatelské podnikání, sdělí podnikatel spotřebiteli v dostatečném předstihu před uzavřením smlouvy nebo před tím, než spotřebitel učiní závaznou nabídku také

- náklady na prostředky komunikace na dálku, pokud se liší od základní sazby,
- údaj o případné povinnosti zaplatit zálohu nebo obdobnou platbu, je-li vyžadována,
- v případě, že se jedná o smlouvu, jejímž předmětem je opakované plnění, nejkratší dobu, po kterou bude smlouva strany zavazovat,
- v případě smlouvy uzavírané na dobu neurčitou nebo jejímž předmětem je opakované plnění, údaj o ceně nebo způsobu jejího určení za jedno účtovací období, kterým je vždy jeden měsíc, pokud je tato cena neměnná,
- v případě smluv uzavíraných na dobu neurčitou nebo jejímž předmětem je opakované plnění, údaje o veškerých daních, poplatcích a nákladech na dodání zboží nebo služby určených způsobem podle písmena b),

- pokud lze využít práva na odstoupení od smlouvy, podmínky, lhůtu a postupy pro uplatnění tohoto práva, jakož i formulář pro odstoupení od smlouvy, jehož náležitosti stanoví prováděcí právní předpis,
- údaj, že v případě odstoupení od smlouvy ponese spotřebitel náklady spojené s navrácením zboží, a jde-li o smlouvu uzavřenou prostřednictvím prostředku komunikace na dálku, náklady za navrácení zboží, jestliže toto zboží nemůže být vráceno pro svou povahu obvyklou poštovní cestou,
- údaj o povinnosti uhradit poměrnou část ceny v případě odstoupení od smlouvy, jejímž předmětem je poskytování služeb a jejichž plnění již začalo,
- jde-li o smlouvu podle §1837 písm. l), údaj, že spotřebitel nemůže odstoupit od smlouvy, popřípadě za jakých podmínek mu právo na odstoupení od smlouvy zanikne, a
- údaj o existenci, způsobu a podmínkách mimosoudního vyřizování stížností spotřebitelů včetně údaje, zda se lze obrátit se stížností na orgán dohledu nebo státního dozoru.

Údaje podle odstavce 1 písm. f), g) a h) může podnikatel spotřebiteli sdělit také prostřednictvím vzorového poučení o možnosti odstoupení od smlouvy, jehož náležitosti stanoví prováděcí právní předpis (nařízení vlády č. 363/2013 Sb., o vzorovém poučení o právu na odstoupení od smluv uzavřených distančním způsobem nebo mimo obchodní prostory a vzorovém formuláři pro odstoupení od těchto smluv)

Občanský zákoník pak dále stanovuje v této souvislosti i **pravidla pro odstoupení od smluv** uzavíraných distančním způsobem a další nároky vyplývající z takto uzavřených smluv na ochranu spotřebitele.

11) Forma právního jednání učiněná přes Internet

Podle občanského zákoníku platí, písemná forma právního jednání je zachována i při právním jednání učiněném elektronickými nebo jinými technickými prostředky umožňujícími zachycení jeho obsahu a určení jednatelů. Má se za to, že záznamy údajů o právních jednáních v elektronickém systému jsou spolehlivé, provádějí-li se systematicky a posloupně

a jsou-li chráněny proti změnám. Byl-li záznam pořízen při provozu závodu a dovolá-li se jej druhá strana k svému prospěchu, má se za to, že záznam je spolehlivý.

S tím souvisí i problematika soukromých listin, tedy i listin vydávaných podnikateli při jejich činnosti. Je na každém, kdo se dovolává soukromé listiny, aby dokázal její pravost a správnost. Je-li soukromá listina použita proti osobě, která listinu zjevně podepsala, nebo proti jejímu dědici nebo proti tomu, kdo nabytí jmění při přeměně právnické osoby jako její právní nástupce, má se za to, že pravost a správnost listiny byla uznána. Není-li soukromá listina podepsána, je na tom, kdo ji použil, aby dokázal, že pochází od osoby, o níž to tvrdí. Má se za to, že písemnosti týkající se právních skutečností, k nimž dochází při běžném provozu závodu, dokazují, dovolává-li se jich druhá strana k svému prospěchu, co je v listině obsaženo a že listina byla vystavena v době na ní uvedené; to platí i v případě, že listina nebyla podepsána.

Problematiku tzv. elektronického podpisu (včetně tzv. zaručeného elektronického podpisu) upravuje zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů (zákon o elektronickém podpisu).

Studijní materiály:

Základní literatura:

ŠVARC, Zbyněk a kolektiv. *Základy obchodního práva - po rekodifikaci soukromého práva.* 510 s. 4. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2014, s. 252-297, s. 478-480. ISBN 978-80-7380-504-3

ŠMÍD, David a kolektiv. *Nový občanský zákoník s podrobným výkladem vybraných ustanovení.* 160 s. 1. vydání. Praha: Soudy, 2014, s. 125-149. ISBN 978-80-8684-655-2

Otázky a úkoly

1. Vyjmenujte způsoby podnikání na Internetu
2. Podejte právní výklad ochrany autorských práv v prostředí Internetu
3. Definujte pojem informační společnost
4. Definujte pojem spamming a podejte právní výklad k této problematice
5. Které skutkové podstaty nekalé soutěže se mohou týkat prostředí Internetu

6. Podejte výklad k právní úpravě uzavírání smluv přes Internet mezi podnikatelem a spotřebitelem
7. V jakém rozsahu má poskytovatel prostoru na Internetu odpovědnost za obsah informací na webu uveřejněných

? Úkoly k zamyšlení a diskuzi

1. Zamyslete se nad platností písemného právního jednání učiněného přes Internet formou emailu bez ověřeného elektronického podpisu a emailu s ověřeným elektronickým podpisem. V této souvislosti podejte přehled právních jednání podle občanského zákoníku, která nemůže podnikatel učinit platně elektronicky
2. Zamyslete se nad právní povahou smlouvy uzavírané mezi podnikateli v souvislosti s nabídkou zboží a služeb přes tzv. slevomaty

🔑 Klíč k řešení otázek:

Viz text studijní opory

Kapitola 13: Ochrana spotřebitele

Klíčové pojmy:

spotřebitel, ochrana spotřebitele, spotřebitelské smlouvy, spotřebitelský úvěr

Cíle kapitoly:

- přehled právní úpravy ochrany spotřebitele
- vymezení základních ustanovení občanského zákoníku o ochraně spotřebitele
- vymezení spotřebitelských smluv a přehled právní úpravy jejich uzavírání
- vymezení veřejnoprávní úpravy ochrany spotřebitele

Čas potřebný ke studiu kapitoly: 6 hodin

Výklad:

1) Právní rámec ochrany spotřebitele

- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele
- zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)
- zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů
- zákon č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci
- zákon č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci
- zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků
- zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky
- zákon č. 477/2001 Sb., o obalech

- zákon č. 247/2006 Sb., o omezení nočního provozu zastaváren a některých jiných provozoven v noční době
- zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy

2) Spotřebitel

Zákonnou definici spotřebitele lze najít ve více právních předpisech, pro účely tohoto studijního textu budeme vycházet z definice v ust. §419 občanského zákoníku, podle něhož je spotřebitelem každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.

Občanské právo je postaveno mimo jiné i na principu ochrany tzv. slabší strany a v souladu s právem EU stanovuje specifická pravidla pro ochranu spotřebitele a slabší strany v situacích, kdy vstupuje do právních vztahů s podnikatelem. Právní úprava ochrany spotřebitele se dělí na občanskoprávní a veřejnoprávní.

3) Některá ustanovení občanského zákoníku o ochraně spotřebitele

§433- ochrana slabší strany

Kdo jako podnikatel vystupuje vůči dalším osobám v hospodářském styku, nesmí svou kvalitu odborníka ani své hospodářské postavení zneužít k vytváření nebo k využití závislosti slabší strany a k dosažení zřejmé a nedůvodné nerovnováhy ve vzájemných právech a povinnostech stran. Má se za to, že slabší stranou je vždy osoba, která vůči podnikateli v hospodářském styku vystupuje mimo souvislost s vlastním podnikáním.

§1752 a §1753- obchodní podmínky

Uzavírá-li strana v běžném obchodním styku s větším počtem osob smlouvy zavazující dlouhodobě k opětovným plněním stejného druhu s odkazem na obchodní podmínky a vyplývá-li z povahy závazku již při jednání o uzavření smlouvy rozumná potřeba jejich pozdější změny, lze si ujednat, že strana může obchodní podmínky v přiměřeném rozsahu změnit. Ujednání je platné, pokud bylo předem alespoň ujednáno, jak se změna druhé straně oznámí a pokud se této straně založí právo změny odmítnout a závazek z tohoto důvodu vypovědět ve výpovědní době dostatečné k obstarání obdobných plnění od jiného dodavatele;

nepřihlíží se však k ujednání, které s takovou výpovědí spojuje zvláštní povinnost zatěžující vypovídající stranu.

Nebyl-li ujednán rozsah změn obchodních podmínek, nepřihlíží se ke změnám vyvolaným takovou změnou okolností, kterou již při uzavření smlouvy strana odkazující na obchodní podmínky musela předpokládat, ani ke změnám vyvolaným změnou jejich osobních nebo majetkových poměrů.

Ustanovení obchodních podmínek, které druhá strana nemohla rozumně očekávat, je neúčinné, nepřijala-li je tato strana výslovně; k opačnému ujednání se nepřihlíží. Zda se jedná o takové ustanovení, se posoudí nejen vzhledem k jeho obsahu, ale i ke způsobu jeho vyjádření.

§1754-doložky

Použijí-li strany ve smlouvě doložku upravenou v užívaných vykládacích pravidlech, má se za to, že touto doložkou zamýšlely vyvolat právní účinky stanovené vykládacími pravidly, na něž se ve smlouvě odvolaly, popřípadě těmi vykládacími pravidly, která se s přihlédnutím k povaze smlouvy obvykle používají. **Není-li jedna ze stran smlouvy podnikatelem**, lze se vůči této straně dovolat významu doložky, jen pokud se prokáže, že její význam musel být této straně znám.

§1755- zákaz vzdání se práv předem

Vzdá-li se strana všeobecně námitek proti platnosti smlouvy, nepřihlíží se k tomu.

§1798 až §1800- Smlouvy uzavírané adhezním způsobem

Ustanovení o smlouvách uzavíraných adhezním způsobem platí pro každou smlouvu, jejíž základní podmínky byly určeny jednou ze smluvních stran nebo podle jejích pokynů, aniž **slabší strana** měla skutečnou příležitost obsah těchto základních podmínek ovlivnit. Použije-li se k uzavření smlouvy se slabší stranou smluvní formulář užívaný v obchodním styku nebo jiný podobný prostředek, má se za to, že smlouva byla uzavřena adhezním způsobem.

Doložka ve smlouvě uzavřené adhezním způsobem, která odkazuje na podmínky uvedené mimo vlastní text smlouvy, je platná, byla-li **slabší strana** s doložkou a jejím významem seznámena nebo prokáže-li se, že význam doložky musela znát.

Obsahuje-li smlouva uzavřená adhezním způsobem doložku, kterou **lze přečíst jen se zvláštními obtížemi, nebo doložku, která je pro osobu průměrného rozumu nesrozumitelná**, je tato doložka platná, nepůsobí-li slabší straně újmu nebo prokáže-li druhá strana, že **slabší straně** byl význam doložky dostatečně vysvětlen. Obsahuje-li smlouva uzavřená adhezním způsobem doložku, která je pro **slabší stranu zvláště nevýhodná**, aniž je pro to rozumný důvod, zejména odchyluje-li se smlouva závažně a bez zvláštního důvodu od obvyklých podmínek ujednávaných v obdobných případech, je doložka neplatná.

Od výše uvedených pravidel se nelze odchýlit a nelze je vyloučit ani smluvním ujednáním stran, je-li jedna ze stran **spotřebitel**.

§1793 až §1795- Neúměrné zkrácení

Zaváží-li se strany k vzájemnému plnění a je-li **plnění jedné ze stran v hrubém nepoměru k tomu, co poskytla druhá strana**, může zkrácená strana požadovat zrušení smlouvy a navrácení všeho do původního stavu, ledaže jí druhá strana doplní, oč byla zkrácena, se zřetelem k ceně obvyklé v době a místě uzavření smlouvy. To neplatí, pokud se nepoměr vzájemných plnění zakládá na skutečnosti, o které druhá strana nevěděla ani vědět nemusela. Tento institut se nepoužije pro případ nabytí na komoditní burze, při obchodu s investičním nástrojem podle jiného zákona, v dražbě či způsobem postaveným veřejné dražbě naroveň, ani pro případ sázky nebo hry, anebo při narovnání nebo novaci, pokud byly poctivě učiněny.

Výše uvedené právo nevzniká:

- pokud důvod nepoměru vzájemných plnění vyplývá ze zvláštního vztahu mezi stranami, zejména pokud zkrácená strana měla úmysl plnit zčásti za úplatu a zčásti bezúplatně, nebo jestliže již nelze výši zkrácení zjistit.
- vzdala-li se jej zkrácená strana výslovně a prohlásila-li, že plnění přijímá za mimořádnou cenu ze zvláštní obliby, anebo souhlasila-li s neúměrnou cenou, ač jí skutečná cena plnění byla nebo musela být známa (platí i pro spotřebitele)

§1796- Lichva

Neplatná je smlouva, při jejímž uzavírání **někdo zneužije tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti druhé strany** a dá sobě nebo jinému slíbit či poskytnout plnění, jehož majetková hodnota je k vzájemnému plnění v hrubém nepoměru.

4) Nekalá soutěž a práva spotřebitele

Osoba, jejíž právo bylo nekalou soutěží ohroženo nebo porušeno, může proti rušiteli požadovat, aby se nekalé soutěže zdržel nebo aby odstranil závadný stav. Dále může požadovat přiměřené zadostiučinění, náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení (ust. §2988 občanského zákoníku). Takovou osobou může být i **spotřebitel**. Právo, aby se rušitel nekalé soutěže zdržel nebo aby odstranil závadný stav, může mimo případy uvedené v §2982 až 2985 občanského zákoníku uplatnit též **právnícká osoba oprávněná hájit zájmy soutěžitelů nebo zákazníků** (viz blíže kapitola o soutěžním právu).

5) Spotřebitelské smlouvy

Občanský zákoník definuje spotřebitelské smlouvy jako smlouvy, které uzavírá spotřebitel s podnikatelem, a to bez ohledu na typ smlouvy či zda se jedná o smlouvu nepojmenovanou. Na tyto spotřebitelské smlouvy se použijí pravidla stanovená občanským zákoník v ust. §1810 až §1867. Jedná se zejména o následující ustanovení

a) Obecná ustanovení (§1810 až §1819)

- obsah informací, která musí podnikatel sdělit spotřebiteli v dostatečném předstihu před uzavřením smlouvy nebo před tím, než spotřebitel učiní závaznou nabídku
- výkladová pravidla
- zakázaná ustanovení ve spotřebitelských smlouvách (např. taková, která vylučují nebo omezují spotřebitelova práva z vadného plnění nebo na náhradu újmy, spotřebitele zavazují plnit, zatímco podnikateli vznikne povinnost plnit splněním podmínky závislé na jeho vůli, umožňují, aby podnikatel nevydal spotřebiteli, co mu spotřebitel vydal, i v případě, že spotřebitel smlouvu neuzavře či od ní odstoupí, zakládají podnikateli právo odstoupit od smlouvy bez důvodu, zatímco spotřebiteli nikoli, zakládají podnikateli právo vypovědět závazek bez důvodu hodného zvláštního zřetele bez přiměřené výpovědní doby, zavazují spotřebitele neodvolatelně k plnění za podmínek,

s nimiž neměl možnost seznámit se před uzavřením smlouvy, dovolují podnikateli, aby ze své vůle změnil práva či povinnosti stran, odkládají určení ceny až na dobu plnění atd.)

b) Uzavírání smluv distančním způsobem a závazky ze smluv uzavíraných mimo obchodní prostory

- Sdělení před uzavřením smlouvy §1820 §1821
- Obsah smlouvy §1822
- Závazky ze smluv o poskytování služeb §1823
- Zvláštní ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných distančním způsobem §1824 §1825 §1826 §1827
- Zvláštní ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných mimo obchodní prostory §1828
- Odstoupení od smlouvy §1829 §1830 §1831 §1832 §1833 §1834 §1835 §1836 §1837 (Spotřebitel má právo odstoupit od smlouvy ve lhůtě čtrnácti dnů. Lhůta podle věty první běží ode dne uzavření smlouvy a jde-li o a) kupní smlouvu, ode dne převzetí zboží, b) smlouvu, jejímž předmětem je několik druhů zboží nebo dodání několika částí, ode dne převzetí poslední dodávky zboží, nebo c) smlouvu, jejímž předmětem je pravidelná opakovaná dodávka zboží, ode dne převzetí první dodávky zboží. Nebyl-li spotřebitel poučen o právu odstoupit od smlouvy v souladu se zákonem, může spotřebitel od smlouvy odstoupit do jednoho roku a čtrnácti dnů ode dne počátku běhu lhůty pro odstoupení výše uvedené. Jestliže však byl spotřebitel poučen o právu odstoupit od smlouvy v této lhůtě, běží čtrnáctidenní lhůta pro odstoupení ode dne, kdy spotřebitel poučení obdržel).
- Neobjednané plnění §1838 (Dodal-li podnikatel spotřebiteli něco bez objednávky a ujal-li se spotřebitel držby, hledí se na spotřebitele jako na poctivého držitele. Spotřebitel nemusí na své náklady podnikateli nic vracet, ani ho o tom vyrozumět).
- Společná ustanovení §1839 §1840 (pravidla výše uvedená se například nepoužijí na smlouvy, jejímž předmětem je poskytování sociálních služeb, sociálního bydlení, péče o děti a podpora osob, které se trvale nebo dočasně nacházejí v nouzové situaci, jejímž předmětem je poskytování zdravotní péče, jejímž předmětem je sázka, hra nebo los, jejímž předmětem je vznik, převod či zánik práva k nemovité věci a nájem bytu,
- e) jejímž předmětem je výstavba nové budovy a podstatná přestavba budovy, o zájezdu, o dodávce potravin, nápojů nebo jiného zboží běžné spotřeby dodávaného do

spotřebitelovy domácnosti nebo do jiného místa, které spotřebitel určil, o přepravě osoby, uzavřenou při použití prodejních automatů nebo automatizovaných obchodních prostor, nebo uzavřenou s poskytovatelem veřejně dostupné služby elektronických komunikací prostřednictvím telefonního automatu za účelem jeho používání nebo uzavřenou za účelem jediného spojení spotřebitele telefonem, faxem nebo internetem.

Finanční služby §1841 §1842 (Smlouvou o finanční službě se pro účely úpravy spotřebitelských smluv v tomto zákoně rozumí každá spotřebitelská smlouva týkající se bankovní, úvěrové, platební nebo pojistné služby, smlouva týkající se penzijního připojištění, směny měn, vydávání elektronických peněz a smlouva týkající se poskytování investiční služby nebo obchodu na trhu s investičními nástroji).

- Sdělení před uzavřením smlouvy §1843 §1844 §1845
- Odstoupení od smlouvy §1846 §1847 §1848 §1849 §1850
- Neobjednané plnění §1851

Dočasné užívání ubytovacího zařízení a jiné rekreační služby §1852 §1853 (právo užívat ubytovací zařízení s noclehem na více než jeden časový úsek nebo právo na výhodu spojenou s ubytováním, popřípadě včetně dopravy nebo jiných služeb, pokud je taková smlouva uzavřena na období delší než jeden rok, účastenství ve výměnném systému spojené s právem na plnění výše uvedené výměnou za poskytnutí možnosti jiné osobě využít svá obdobná práva ze smlouvy nebo právo na pomoc podnikatele při úplatném nabytí nebo úplatném převodu práva výše uvedeného).

- Sdělení před uzavřením smlouvy §1854
- Forma smlouvy §1855
- Obsah smlouvy §1856 §1857 §1858 §1859
- Jazyk smlouvy §1860
- Odstoupení od smlouvy §1861 §1862 §1863 §1864 §1865
- Zvláštní ustanovení §1866 §1867

6) Veřejnoprávní ochrana spotřebitele- vybrané právní předpisy

Zákon o ochraně spotřebitele:

- povinnosti při prodeji výrobků a poskytování služeb
- poctivost prodeje výrobků a poskytování služeb §3
- použití telefonního čísla s vyšší než běžnou cenou §3a §3b
- Nekalé obchodní praktiky §4 (Obchodní praktika je nekalá, je-li jednání podnikatele vůči spotřebiteli v rozporu s požadavky odborné péče a je způsobilé podstatně ovlivnit jeho rozhodování tak, že může učinit obchodní rozhodnutí, které by jinak neučinil.
- Klamavé obchodní praktiky §5 (Obchodní praktika je klamavá, a) je-li při ní užit nepravdivý údaj, b) je-li důležitý údaj sám o sobě pravdivý, ale může uvést spotřebitele v omyl vzhledem k okolnostem a souvislostem, za nichž byl užit, c) opomene-li podnikatel uvést důležitý údaj, jenž s přihlédnutím ke všem okolnostem lze po podnikateli spravedlivě požadovat; za opomenutí se považuje též uvedení důležitého údaje nesrozumitelným nebo nejednoznačným způsobem, nebo d) vede-li způsob prezentace výrobku či služby, včetně srovnávací reklamy, nebo jejich uvádění na trh k záměně s jinými výrobky či službami, nebo rozlišovacími znaky jiného podnikatele, e) není-li dodržen závazek obsažený v kodexu chování, k jehož dodržování se podnikatel zavázal, jde-li o jednoznačný závazek, který lze ověřit, a podnikatel v obchodní praxi uvádí, že je vázán kodexem. Za klamavou obchodní praktiku se považuje také nabízení nebo prodej výrobků nebo služeb porušujících některá práva duševního vlastnictví, jakož i skladování takových výrobků za účelem jejich nabízení nebo prodeje a dále neoprávněné užívání označení chráněného podle zvláštního právního předpisu v obchodním styku. Klamavou obchodní praktikou je vždy praktika uvedená v příloze č. 1 k zákonu o ochraně spotřebitele.
- Agresivní obchodní praktiky §5a (Obchodní praktika je agresivní, pokud s přihlédnutím ke všem okolnostem svým obtěžováním, donucováním, včetně použití síly nebo nepatřičným ovlivňováním výrazně zhoršuje možnost svobodného rozhodnutí spotřebitele. Agresivní obchodní praktikou je vždy praktika uvedená v příloze č. 2 k zákonu o ochraně spotřebitele
- Zákaz diskriminace spotřebitele §6 §7
- Zákaz výroby, dovozu, vývozu, nabízení, prodeje a darování výrobků nebezpečných svou zaměnitelností s potravinami §7a
- Zákaz nabízení, prodeje a vývozu výrobků určených pro humanitární účely §7b §8 §8a
- Informační povinnosti §9 §10 §10a §11 §11a §12 §13 §14 §14a

- Další povinnosti při prodeji výrobků a poskytování služeb §15 §16 §17 §18 §18a §18b §18c §19 (např. **právní úprava reklamací**- S výjimkou případů, kdy je k provedení opravy určena jiná osoba, je prodávající povinen přijmout reklamaci v kterékoli provozovně, v níž je přijetí reklamace možné s ohledem na sortiment prodáváného zboží nebo poskytovaných služeb, případně i v sídle nebo místě podnikání. Proávající je povinen spotřebiteli vydat písemné potvrzení o tom, kdy spotřebitel právo uplatnil, co je obsahem reklamace a jaký způsob vyřízení reklamace spotřebitel požaduje; a dále potvrzení o datu a způsobu vyřízení reklamace, včetně potvrzení o provedení opravy a době jejího trvání, případně písemné odůvodnění zamítnutí reklamace. Tato povinnost se vztahuje i na jiné osoby určené k provedení opravy. Proávající je povinen spotřebiteli vydat písemné potvrzení o tom, kdy spotřebitel právo uplatnil, co je obsahem reklamace a jaký způsob vyřízení reklamace spotřebitel požaduje; a dále potvrzení o datu a způsobu vyřízení reklamace, včetně potvrzení o provedení opravy a době jejího trvání, případně písemné odůvodnění zamítnutí reklamace. Tato povinnost se vztahuje i na jiné osoby určené k provedení opravy. Proávající nebo jím pověřený pracovník **rozhodne o reklamaci ihned, ve složitých případech do tří pracovních dnů**. Do této lhůty se nezapočítává doba přiměřená podle druhu výrobku či služby potřebná k odbornému posouzení vady. **Reklamace včetně odstranění vady musí být vyřízena bez zbytečného odkladu, nejpozději do 30 dnů ode dne uplatnění reklamace**, pokud se prodávající se spotřebitelem nedohodne na delší lhůtě. Marné uplynutí této lhůty se považuje za podstatné porušení smlouvy.
- Povinnosti související s konáním organizovaných akcí §20 §20a §20b
- Kontrolní (dozorová) působnost- Česká obchodní inspekce, Státní zemědělská a potravinářská inspekce, krajské hygienické stanice, Státní veterinární správa, krajské veterinární správy a Městská veterinární správa v Praze, obecní živnostenské úřady, Český úřad pro zkoušení zbraní a střeliva, Česká národní banka, Státní ústav pro kontrolu léčiv, Energetický regulační úřad
- Správní delikty, jejich projednávání a ukládání sankcí
- Sdružení spotřebitelů a jiné právnické osoby založené k ochraně spotřebitele

Zákon o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

- Povinnosti podnikatele (§31)- např. povinnost vydat na žádost zákazníka doklady o prodeji zboží a o poskytnutí služby. Na dokladu musí být uvedeno označení podnikatele obchodní firmou, popřípadě názvem nebo jménem a příjmením a identifikačním číslem osoby, bylo-li přiděleno, datum prodeje zboží nebo poskytnutí služby, druh zboží nebo služby a cena, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak.

Zákon o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů

- spotřebitelským úvěrem se rozumí odložená platba, půjčka, úvěr nebo jiná obdobná finanční služba poskytovaná nebo přislíbená spotřebiteli věřitelem, nebo zprostředkovatelem. Tento zákon se nevztahuje na odloženou platbu, půjčku, úvěr nebo jinou obdobnou finanční službu uvedenou v §2 tohoto zákona)
- Informační povinnosti §4 §5 §6 §7
- Důsledky porušení informační povinnosti §8
- Posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr §9
- Roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr §10
- Odstoupení od smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr §11
- Výpověď spotřebitelského úvěru §12 §13
- Smlouva o vázaném spotřebitelském úvěru §14
- Předčasné splacení spotřebitelského úvěru §15
- Tzv. překročení §16
- Některá ustanovení týkající se zprostředkovatelů §17
- Smlouva, ve které se sjednává zprostředkování spotřebitelského úvěru §17a
- Odstoupení od smlouvy, ve které se sjednává zprostředkování spotřebitelského úvěru §17b
- Vyloučení použití směnky nebo šeku §18
- Zajištění spotřebitelského úvěru §18a
- Použití telefonního čísla s vyšší než běžnou cenou §18b
- Dozor nad dodržováním zákona §19

Studijní materiály:

Základní literatura:

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, v platném znění

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), v platném znění

Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, v platném znění

Zákon č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, v platném znění

Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy, v platném znění

Doporučené studijní zdroje:

Nový občanský zákoník s podrobným výkladem vybraných ustanovení, Šmíd David, Sondy, Praha, 2014, ISBN 978-80-8684-655-2

Podnikatel a jeho právní vztahy (Scripta Iuridica 13), Černá Stanislava, Plíva Stanislav a kolektiv, Univerzita Karlova v Praze - Právnická fakulta, Praha 2013, ISBN 978-80-87146-76-7

? Otázky a úkoly

1. Definujte pojem spotřebitel
2. Definujte pojem spotřebitelská smlouva
3. Definujte pojem spotřebitelský úvěr
4. Vymezte základní pravidla ochrany spotřebitele podle občanského zákoníku
5. Definujte pojem slabší strana podle občanského zákoníku
6. Co jsou to smlouvy uzavírané adhezním způsobem a distančním způsobem
7. Jaká pravidla upravuje občanský zákoník pro spotřebitelské smlouvy uzavírané distančním způsobem
8. V této souvislosti podejte výklad k otázce odstoupení od smlouvy spotřebitelem a otázku neobjednaných plnění

9. Jaké veřejnoprávní předpisy upravují ochranu spotřebitele
10. Definujte pojmy agresivní obchodní praktiky a klamavé obchodní praktiky
11. Jaké orgány státní správy vykonávají státní dozor nad plněním povinností podnikatelem na úseku ochrany spotřebitele
12. Podejte výklad k právní úpravě reklamací podle zákona o ochraně spotřebitele

? Úkoly k zamyšlení a diskuzi

1. Zamyslete se nad rozdíly mezi institutem neúměrného zkrácení a omylu v právním jednání podle občanského zákoníku
2. Pokuste se vytvořit podnět (stížnost) k České obchodní inspekci pro porušení povinnosti podnikatelem v souvislosti s prodejem zboží v obchodě

🔑 Klíč k řešení otázek:

Viz text studijní opory